

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**«ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ SHIFT – SHARE
ANALYSIS»**

ΕΚΠΟΝΗΤΡΙΑ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΟΛΥΖΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Οι περιφερειακές ανισότητες είναι ένα πρόβλημα που πλήττει την Ελλάδα εδώ και αρκετά χρόνια. Αποτελούν ένα σοβαρό κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα, όπου δημιουργούν διάφορες ανωμαλίες στη λειτουργία της οικονομίας. Τα αίτια εμφάνισής τους είναι πολλά και σχετίζονται με τη γεωγραφική θέση, οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Ωστόσο η δεδομένη διπλωματική εργασία σκοπό έχει τον προσδιορισμό αυτών των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα μέσα από τη χρήση της Shift-Share Analysis και εναλλακτικών μορφών της. Τέλος παρουσιάζονται οι συσχετίσεις των αποτελεσμάτων αυτών με το Δείκτη Ευημερίας, το Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού και την Πληθυσμιακή Μεταβολή 1961-2001.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει σαν θέμα τις περιφερειακές ανισότητες και πιο συγκεκριμένα εξετάζονται οι περιφερειακές ανισότητες στον Ελλαδικό χώρο. Μεταξύ των κυριότερων μεθοδολογιών εκτίμησης των περιφερειακών ανισοτήτων και των δομικών χαρακτηριστικών της περιφερειακής οικονομίας συγκαταλέγεται η Shift-Share Analysis. Εμφανίζονται εναλλακτικές μορφές της μεθοδολογίας αυτής, ενώ κάθε μία από αυτές αποδίδει με διαφορετικό τρόπο τα χαρακτηριστικά κάθε περιφερειακής οικονομίας. Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία εφαρμόζονται η παραδοσιακή Shift-Share Analysis, η Dynamic Shift-Share Analysis και η Shift-Share Analysis που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα.

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει μια θεωρητική αναφορά στις περιφερειακές ανισότητες, στις έννοιες που σχετίζονται με αυτές καθώς επίσης και στη μέθοδο Shift-Share Analysis και τις εναλλακτικές μορφές της που χρησιμοποιούνται. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η παράθεση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις τρεις μορφές της Shift-Share Analysis και ο σχολιασμός τους μέσα από διαγραμματική απεικόνιση καθώς επίσης και η συσχέτιση των αποτελεσμάτων με το Δείκτη Ευημερίας, το Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού και τέλος με την Πληθυσμιακή Μεταβολή 1961-2001.

Τέλος από την ανάλυση προκύπτει ότι τα αποτελέσματα των τριών μεθοδολογιών δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό γνώρισμα που προκύπτει είναι ότι η κλαδική διάρθρωση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δυσμενής κάτι το οποίο επιβαρύνει την κλαδική ανάπτυξη και την περιφερειακή οικονομία συνολικότερα.

Λέξεις Κλειδιά: Shift – Share Analysis, περιφερειακές ανισότητες, περιφερειακή ανάπτυξη, Ελλάδα

ABSTRACT

This dissertation concerns the regional disparities and more specifically examines the regional disparities in Greece. Among the major assessment methodologies of regional disparities and structural characteristics of the regional economy included the Shift-Share Analysis. Displaying alternative forms of this methodology, while each one of them gives a different characteristics of each regional economy. In this dissertation applying the formal Shift-Share Analysis, the Dynamic Shift-Share Analysis and Shift-Share Analysis that incorporate Homothetic Employment and Allocation Effect.

The first part concerns a theoretical reference to regional disparities, the terms associated with them as well as the method of Shift-Share Analysis and alternative forms that are used. The second part presents the exposition of results from the three forms of Shift-Share Analysis and the commentary through the diagrammatic representation as well as the correlation of results with the Welfare Index, the Index of Productive Dynamism and finally to Population Change 1961-2001.

Finally the analysis shows that the results of three methodologies do not differ significantly between them. The result is that the sectoral structure in Greece is particularly unfavorable, which aggravate the development of sectoral and regional economy comprehensively.

Key words: *Shift – Share Analysis, regional disparities, regional development, Greece*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	12
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	15
ΕΙΣΑΡΩΓΗ	17
ΜΕΡΟΣ Α': ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ	21
1.1. Περιφερειακή Επιστήμη	21
1.2. Ορισμός της Περιφέρειας	21
1.3. Κριτήρια διάκρισης περιφερειών	23
1.4. Ορισμός της Ανάπτυξης	24
1.5. Περιφερειακό Πρόβλημα	26
1.6. Τα αίτια των περιφερειακών ανισοτήτων	28
1.7. Η έννοια και το περιεχόμενο της Περιφερειακής Πολιτικής	31
1.8. Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης	32
1.8.1. Κλασσικές Θεωρίες	33
1.8.2. Σύγχρονες Θεωρίες	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: SHIFT – SHARE ANALYSIS	41
2.1. Εισαγωγικά στοιχεία για τη Shift – Share Analysis	41
2.2 Η Παραδοσιακή μορφή της Shift – Share Analysis	42
2.2.1. Περιγραφή της μεθόδου	42
2.2.2 Ταξινόμηση Boudeville	45
2.2.3. Αδυναμίες παραδοσιακής μεθόδου	45
2.3 Εναλλακτικές μορφές της Shift – Share Analysis	46
2.3.1 Η shift-share analysis ως προγνωστικό εργαλείο	46

2.3.2 Η shift-share analysis ως περιγραφικό εργαλείο	49
2.3.2.1 Το υπόδειγμα της ομοθετικής απασχόλησης και του διανεμητικού αποτελέσματος	49
2.3.2.2 Η Dynamic Shift – Share Analysis	51
2.3.2.3 Η υπόθεση Behaviourial	51
2.3.2.4 Η ενσωμάτωση των πολλαπλών βάσεων της οικονομίας...	53
ΜΕΡΟΣ Β': ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ SHIFT – SHARE ANALYSIS.....	59
3.1 Εκτίμηση των Περιφερειακών Ανισοτήτων στην Ελλάδα	59
3.2 Εφαρμογή της Παραδοσιακής Shift – Share Analysis.....	61
3.3 Εφαρμογή της Dynamic Shift – Share Analysis	71
3.4 Εφαρμογή του υποδείγματος της Ομοθετικής Απασχόλησης και του Διανεμητικού Αποτελέσματος	81
3.5 Συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των μεθοδολογιών	95
3.6 Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα των μεθόδων της Shift-Share Analysis	128
3.6.1. Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis	129
3.6.2 Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα της Dynamic Shift-Share Analysis	131
3.6.3 Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	133
3.7 Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα των μεθόδων της Shift-Share Analysis	134
3.7.1. Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis	135
3.7.2 Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα της Dynamic Shift-Share Analysis	137
3.7.3 Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	139
3.8 Σχέση της Μεταβολής Πληθυσμού 1961-2001 με τα αποτελέσματα των μεθόδων της Shift-Share Analysis	141

3.8.1. Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis	142
3.8.2 Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τα αποτελέσματα της Dynamic Shift-Share Analysis	144
3.8.3 Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού με τα αποτελέσματα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	146
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	149
5.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	153

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ταξινόμηση κατά Boudeville.....	45
Πίνακας 2: Ταξινόμηση κατά Boudeville.....	59
Πίνακας 3: Ερμηνεία περιφερειακών τύπων	60
Πίνακας 4: Κατάταξη των χωρικών ενοτήτων ανά περιφερειακό τύπο με χρήση της παραδοσιακή Shift – Share Analysis.....	70
Πίνακας 5: Κατάταξη των χωρικών ενοτήτων ανά περιφερειακό τύπο με χρήση της Dynamic Shift-Share Analysis	80
Πίνακας 6: Κατάταξη των χωρικών ενοτήτων ανά περιφερειακό τύπο με χρήση της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα	94

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 3.1a.: Ο κλάδος της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Δασών ανά Περιφέρεια, Νομό και Μεθοδολογία	103
Διάγραμμα 3.1b.: Ο κλάδος της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Δασών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	103
Διάγραμμα 3.1c.: Ο κλάδος της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Δασών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	104
Διάγραμμα 3.2a.: Ο κλάδος της Αλιείας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	104
Διάγραμμα 3.2b.: Ο κλάδος της Αλιείας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	105

Διάγραμμα 3.2c.: Ο κλάδος της Αλιείας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	105
Διάγραμμα 3.3a.: Ο κλάδος των Μεταλλείων-Ορυχείων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	106
Διάγραμμα 3.3b.: Ο κλάδος των Μεταλλείων-Ορυχείων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	106
Διάγραμμα 3.3c.: Ο κλάδος των Μεταλλείων-Ορυχείων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	107
Διάγραμμα 3.4a.: Ο κλάδος της Μεταποίησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	107
Διάγραμμα 3.4b.: Ο κλάδος της Μεταποίησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	108
Διάγραμμα 3.4c.: Ο κλάδος της Μεταποίησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	108
Διάγραμμα 3.5a.: Ο κλάδος του Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου- Ύδρευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	109
Διάγραμμα 3.5b.: Ο κλάδος του Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου- Ύδρευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	109
Διάγραμμα 3.5c.: Ο κλάδος του Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου- Ύδρευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	110
Διάγραμμα 3.6a.: Ο κλάδος των Κατασκευών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	110
Διάγραμμα 3.6b.: Ο κλάδος των Κατασκευών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	111
Διάγραμμα 3.6c.: Ο κλάδος των Κατασκευών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	112
Διάγραμμα 3.7a.: Ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου – Επισκευές Αυτοκινήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	112
Διάγραμμα 3.7b.: Ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου – Επισκευές Αυτοκινήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	113
Διάγραμμα 3.7c.: Ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου – Επισκευές Αυτοκινήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	113
Διάγραμμα 3.8a.: Ο κλάδος των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	114

Διάγραμμα 3.8b.: Ο κλάδος των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	114
Διάγραμμα 3.8c.: Ο κλάδος των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	115
Διάγραμμα 3.9a.: Ο κλάδος των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνίες ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	115
Διάγραμμα 3.9b.: Ο κλάδος των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνίες ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	116
Διάγραμμα 3.9c.: Ο κλάδος των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνίες ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	116
Διάγραμμα 3.10a.: Ο κλάδος της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	117
Διάγραμμα 3.10b.: Ο κλάδος της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	117
Διάγραμμα 3.10c.: Ο κλάδος της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	118
Διάγραμμα 3.11a.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας-Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	118
Διάγραμμα 3.11b.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας-Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	119
Διάγραμμα 3.11c.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας-Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	119
Διάγραμμα 3.12a.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	120
Διάγραμμα 3.12b.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	120
Διάγραμμα 3.12c.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	121
Διάγραμμα 3.13a.: Ο κλάδος της Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	121

Διάγραμμα 3.13b.: Ο κλάδος της Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	122
Διάγραμμα 3.13c.: Ο κλάδος της Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	122
Διάγραμμα 3.14a.: Ο κλάδος της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	123
Διάγραμμα 3.14b.: Ο κλάδος της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	123
Διάγραμμα 3.14c.: Ο κλάδος της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	124
Διάγραμμα 3.15a.: Ο κλάδος Άλλων Κοινωνικών και προσωπικών Δραστηριοτήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	124
Διάγραμμα 3.15b.: Ο κλάδος Άλλων Κοινωνικών και προσωπικών Δραστηριοτήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	125
Διάγραμμα 3.15c.: Ο κλάδος Άλλων Κοινωνικών και προσωπικών Δραστηριοτήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία.....	125
Διάγραμμα 3.16a.: Ο κλάδος των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	126
Διάγραμμα 3.16b.: Ο κλάδος των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	126
Διάγραμμα 3.16c.: Ο κλάδος των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία	127
Διάγραμμα 3.17a: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	130
Διάγραμμα 3.17b: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	130
Διάγραμμα 3.17c: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	131
Διάγραμμα 3.18a: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής	132
Διάγραμμα 3.18b: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής	132
Διάγραμμα 3.18c: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής	132

Διάγραμμα 3.19a: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	133
Διάγραμμα 3.19b: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	134
Διάγραμμα 3.19c: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	134
Διάγραμμα 3.20a: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	136
Διάγραμμα 3.2b: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	137
Διάγραμμα 3.20c: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	137
Διάγραμμα 3.21a: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής.....	138
Διάγραμμα 3.21b: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής.....	138
Διάγραμμα 3.21c: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής.....	139
Διάγραμμα 3.22a: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση...	140
Διάγραμμα 3.22b: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	140
Διάγραμμα 3.22c: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	141
Διάγραμμα 3.23a: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής	143
Διάγραμμα 3.23b: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής.....	143
Διάγραμμα 3.23c: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής	144
Διάγραμμα 3.24a: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής.....	145

Διάγραμμα 3.24b: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής	145
Διάγραμμα 3.24c: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής	145
Διάγραμμα 3.25a: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	147
Διάγραμμα 3.25b: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	147
Διάγραμμα 3.25c: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση	147

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

A_{ij} : Απασχόληση του κλάδου *i* στην περιφέρεια *j*

ΑΠΑ: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΒΙΠΕ: Βιομηχανική Περιοχή

ΒΙΟΠΑ: Βιοτεχνικό Πάρκο

b_{ij} : ομοθετική απασχόληση

ΔΣ: Διαφορική απόκλιση

e : ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης

e_{ij}: ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στον κλάδο *i* και στην περιφέρεια *j*

e_{io}: ο εθνικός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στον κλάδο *i*

e_{oo}: ο συνολικός εθνικός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης

E: η απασχόληση

ΕΣ: Εθνική συνιστώσα

ΟΣ: Ομολογική απόκλιση

R_E: εθνική κλαδική απασχόληση

R_K: κλαδική απασχόληση της περιφέρειας

R_P : ο λόγος του πληθυσμού της περιφέρειας προς τον αντίστοιχο εθνικό

R_U : η ανεργία σε περιφερειακό επίπεδο προς την ανεργία σε εθνικό

R_V : (προστιθέμενη αξία του κλάδου i της περιφέρειας j /αξία των αγαθών του κλάδου i της περιφέρειας j)/ (προστιθέμενη αξία του κλάδου i σε εθνικό επίπεδο/αξία των αγαθών του κλάδου i σε εθνικό επίπεδο)

R_W : μέσος όρος αμοιβών στον κλάδο i της περιφέρειας j /μέσος όρος αμοιβών στον κλάδο i σε εθνικό επίπεδο

R_Y : το σχετικό εισόδημα (διαθέσιμο εισόδημα στην περιφέρεια προς το διαθέσιμο εθνικό εισόδημα)

ΣΔΕΑ: Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης

$t-1, t$: η αρχή και το τέλος της χρονικής περιόδου που μελετάται

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010 – 2011 και σηματοδοτεί τη λήξη της φοίτησής μου στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όσους βοήθησαν, με κάθε τρόπο για τη διεκπεραίωση και την ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας, από τη συλλογή στοιχείων μέχρι και τη σύνταξη της.

Τις ειλικρινείς και θερμές μου ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής εργασίας στον κ. Πολύζο Σεραφείμ, όπου η καθοδήγησή του ήταν πολύ σημαντική και καταλυτική για τη διεκπεραίωση και την ολοκλήρωσή της. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Πνευματικό Τριαντάφυλλο, για τη σημαντική και ουσιαστική βοήθεια που μου πρόσφερε καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησης της διπλωματικής εργασίας. Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους άμεσα ή έμμεσα βοήθησαν στη συλλογή στοιχείων που χωρίς αυτά η εκπόνηση της διπλωματικής δεν θα ήταν εφικτή, πιο συγκεκριμένα την κ. Μαρία Οικονομάκου από το Τμήμα Τριμηνιαίων, Περιφερειακών και Δορυφορικών Λογαριασμών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, η οποία ανταποκρίθηκε απευθείας στο κάλεσμά μου για αναζήτηση των απαραίτητων στοιχείων, καθώς επίσης και το Εργαστήριο Δημογραφικών Δεδομένων του τμήματος.

Εκτός των άλλων θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου σε όλους τους φίλους και τις φίλες μου που ήταν δίπλα μου και ένιωθα τη στήριξη τους αυτά τα πέντε χρόνια της φοιτητικής μου πορείας στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τέλος, ευχαριστώ ιδιαίτερα την οικογένειά μου για τη στήριξή τους, οικονομική και ψυχολογική, καθ' όλη τη διάρκεια της φοιτητικής μου θητείας αλλά και για τη συμπαράστασή τους κατά τη διάρκεια εκπόνησής της εργασίας μου.

ΕΙΣΑΡΩΓΗ

Η έννοια των περιφερειακών ανισοτήτων η οποία αφορά στην ύπαρξη, στο εσωτερικό μιας περιοχής, διαφοροποιήσεων, που έχουν αρνητικές επιπτώσεις (όχι απλώς διαφοροποιήσεων: αν αυτές δεν έχουν αρνητικές συνέπειες τότε αναφερόμαστε σε ανομοιογένεια και όχι σε ανισότητες). Τέτοιες ανισότητες μπορούν να αφορούν οικονομικά μεγέθη (π.χ. κατά κεφαλήν εισόδημα, ανεργία) ή τα χαρακτηριστικά του ίδιου του χώρου (π.χ. κατανομή πλουτοπαραγωγικών πόρων, ύπαρξη υποδομών, ύπαρξη δυναμικών πόλεων).

Στην Ελλάδα παρουσιάζονται έντονες περιφερειακές ανισότητες και τα σημαντικότερα αίτια εμφάνισης τους είναι: γεωγραφικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες (φυσική διαμόρφωση του εδάφους, το κλίμα, η θέση της περιφέρειας), η δομή της οικονομίας των περιφερειών (η χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων, η ανταγωνιστικότητα και η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων), η χαμηλή κινητικότητα εργασίας, θεσμικοί και πολιτικοί παράγοντες καθώς και εξωτερικές οικονομίες (ελκυστικά τα μεγάλα αστικά κέντρα).

Η παρούσα διπλωματική εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη, στο πρώτο μέρος που αφορά την θεωρητική επισκόπηση σχετικά με την περιφερειακή ανάπτυξη και τις περιφερειακές ανισότητες καθώς επίσης και σχετικά με τη μέθοδο της Shift-Share Analysis που χρησιμοποιείται για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα, μέσα από την παράθεση των αποτελεσμάτων από τις τρεις μεθόδους που έχουν χρησιμοποιηθεί, την παραδοσιακή Shift-Share Analysis, την Dynamic Shift-Share Analysis και την Shift-Share Analysis που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα. Επίσης παρουσιάζεται σύγκριση των αποτελεσμάτων μεταξύ τους καθώς επίσης και συσχέτιση των αποτελεσμάτων της κάθε μεθόδου με το δείκτης ευημερίας, παραγωγικού δυναμισμού και μεταβολή του πληθυσμού 1961-2001.

ΜΕΡΟΣ Α': ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ

1.1.Περιφερειακή Επιστήμη

Η Περιφερειακή Επιστήμη αποτελεί ένα νέο κλάδο, ο οποίος εμφανίστηκε όταν οι ανισότητες των επιπέδων ανάπτυξης των περιφερειών αυξήθηκαν και η σχέση της «οικονομίας» και του «χώρου» απέκτησε ιδιαίτερη σημασία. Ταυτόχρονα υπάρχουν δύο βασικά ερωτήματα που απασχολούν την Περιφερειακή Επιστήμη, τα οποία σχετίζονται με την αύξηση του μεγέθους των περιφερειών και τη διαφορετική ταχύτητα που αναπτύσσεται οικονομικά η κάθε περιφέρεια (Πολύζος, 2011).

Σύμφωνα με τον Isard (1974), με την Περιφερειακή Επιστήμη ασχολήθηκαν επιστήμονες από διαφορετικά πεδία. Πιο συγκεκριμένα συναντούνται γεωγράφοι οι οποίοι ασχολούνται με την ανάπτυξη υποδειγμάτων όπου ενσωματώνεται η γεωγραφική απόσταση. Ακόμη απαντώνται οικονομολόγοι όπου μελετούν αστικά και περιφερειακά ζητήματα χρησιμοποιώντας τα αντικείμενα που παρέχει η οικονομική επιστήμη. Επίσης συναντούνται μηχανικοί, οι οποίοι σχεδιάζουν έργα και μελετούν τεχνικά προβλήματα εντάσσοντας τη χωρική διάσταση σε αστική ή περιφερειακή κλίμακα. Επιπρόσθετα ασχολούνται γεωπόνοι, δασολόγοι, περιβαλλοντολόγοι, κοινωνιολόγοι, δημογράφοι, πολιτικοί επιστήμονες, δικηγόροι καθώς και επιστήμονες άλλων διαφορετικών πεδίων που εντάσσουν στις μελέτες τους την «απόσταση» και το «χώρο» (Πολύζος, 2011) .

Συνεπώς η Περιφερειακή Επιστήμη αποδεικνύεται ότι κατάφερε να ενώσει ποικιλία επιστημονικών χώρων, σχετικών μεταξύ τους, δίνοντας τη δυνατότητα στους επιστήμονες να εντοπίζουν κοινά προβλήματα και επιστημονικά ενδιαφέροντα (Πολύζος, 2011).

1.2. Ορισμός της Περιφέρειας

Πριν διευκρινιστεί οποιαδήποτε έννοια πρέπει πρώτα από όλα να οριστεί η έννοια της περιφέρειας, αφού αποτελεί την κύρια παράμετρο κάθε προβλήματος περιφερειακής οικονομικής ανάλυσης (Πολύζος, 2011).

Ωστόσο ο καθορισμός των ορίων των περιφερειών σε εθνικό ή διεθνή χώρο είναι αρκετά δύσκολο. Ενώ μια *περιοχή* μπορεί να χαρακτηριστεί μία «τομή» στο γεωγραφικό χώρο, η περιφέρεια θεωρείται κάτι πιο αυστηρά προσδιορισμένο. Πιο

συγκεκριμένα αποτελεί μία ολοκληρωμένη δομή, είτε αυτή είναι οικονομική είτε κοινωνική είτε φυσική κ.τ.λ., με σκοπό να διαχωρίζεται η μία περιφέρεια από την άλλη (Λαμπριανίδης, 2006).

Η περιφέρεια αποτελεί μία συνεχόμενη γεωγραφική ενότητα που την απαρτίζουν ορισμένα οικονομικά, κοινωνικά κτλ χαρακτηριστικά τα οποία ταυτόχρονα τη διαφοροποιούν από τις άλλες. Συγκριτικά με τη «χώρα» η περιφέρεια παρουσιάζει ένα πιο «ανοικτό» οικονομικό σύστημα δηλαδή η ύπαρξή της είναι κατά κάποιο τρόπο θεωρητική και *μπορεί να οριστεί μόνο ως προς ένα συγκεκριμένο επίπεδο αναφοράς* (π.χ. η Ελλάδα αποτελεί περιφέρεια της Ευρώπης, η Δυτική Ελλάδα αποτελεί περιφέρεια της Ελλάδας, κ.λπ.) και *ως προς ένα συγκεκριμένο σύστημα αναφοράς* (π.χ. γλωσσική, κοινωνική, οικονομική, τεχνολογική διάρθρωση). Η έννοια της περιφέρειας μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με μία εντελώς διαφορετική σημασία αυτή της καπιταλιστικής περιφέρειας, που προϋποθέτει ως αντίθεσή της το κέντρο (Λαμπριανίδης, 2006 ; Πολύζος, 2011).

Ωστόσο η έννοια της περιφέρειας δεν ορίζεται ενιαία από όλους τους θεωρητικούς και δεν υπάρχει ενιαίος καθορισμός των χαρακτηριστικών των περιοχών που την αποτελούν. Ορισμένοι από αυτούς ορίζουν την περιφέρεια ως μια «*συνεκτική γεωγραφική και οικονομική ενότητα*» ενώ άλλοι την ορίζουν ως μια «*οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή*», της οποίας τα όρια ορίζονται σύμφωνα με τα κοινά χαρακτηριστικά των διαφόρων ενοτήτων που αποτελείται η περιφέρεια καθώς και με τη λειτουργική αλληλεξάρτηση των ενοτήτων αυτών (Πολύζος, 2011).

Κάποιες από τις κυριότερες προσεγγίσεις για τον καθορισμό του όρου «περιφέρεια» πραγματοποιήθηκαν από τους Isard, Christaller και Losch και Markusen. Πιο αναλυτικά παρουσιάζονται στη συνέχεια αυτές οι θεωρητικές προσεγγίσεις.

Ο Isard υποστηρίζει ότι η περιφέρεια δεν αποτελεί μία αυθαίρετα ορισμένη περιοχή και αποκτά σημασία μέσα από τα προβλήματά της. Παρουσιάζεται ποικιλία κριτηρίων, με σκοπό το διαχωρισμό του γεωγραφικού χώρου σε περιφέρειες, σύμφωνα με το σκοπό της έρευνας (π.χ. εάν τα κριτήρια σχετίζονται με τη μορφολογία του εδάφους τότε περιφέρεια μπορεί να αποτελέσει η οροσειρά της Πίνδου ή η θεσσαλική πεδιάδα) (Πολύζος, 2011).

Οι Christaller και Losch μέσα από το υπόδειγμα της κεντρικής θέσης ορίζουν ως περιφέρειες τα ιεραρχικά συστήματα των κεντρικών θέσεων ή των πόλεων. Έτσι κάθε περιφέρεια αποτελείται από έναν αριθμό μεγάλων πόλεων καθώς και από έναν

αριθμό μικρών πόλεων με κριτήριο τον πληθυσμό. Οι πόλεις εισάγουν αγαθά από άλλες πόλεις που βρίσκονται σε υψηλότερη κατηγορία της ιεραρχικής κλίμακας και εξάγουν αγαθά σε πόλεις που εντάσσονται σε χαμηλότερη κατηγορία ιεραρχικής κλίμακας. Αυτά τα υποδείγματα παρουσιάζουν τη χωρική δομή και την οικονομική αλληλεξάρτηση των περιφερειών (Πολύζος, 2011).

Ο Markusen ορίζει την περιφέρεια ως μια «...περιοχή ή κοινωνία ιστορικά εξελισσόμενη, με συνάφεια μεταξύ των κατοίκων επί ορισμένου εδάφους που κατέχει κάποιο φυσικό, κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό περιβάλλον, και μια χωρική δομή ευδιάκριτη από άλλες περιφέρειες και από άλλες κύριες χωρικές ενότητες, όπως η πόλη κράτος...» Άρα σύμφωνα με τον Markusen οι περιφέρειες αποτελούν ιστορικά καθορισμένες οντότητες οι οποίες διαμορφώνονται και από την αλληλεπίδραση των ανθρώπων και των τοπικών φυσικών πόρων (Πολύζος, 2011).

Συμπερασματικά ως περιφέρεια ορίζεται μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από γεωγραφική συνέχεια και μοναδικότητα χαρακτηριστικών. Τα βασικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούνται για τη διαίρεση του χώρου σε περιφέρειες είναι οικονομικά οπότε γίνεται λόγος για τις οικονομικές περιφέρειες καθώς επίσης και ο συνηθέστερος διαχωρισμός είναι ο διοικητικός όπου γίνεται αναφορά για τις διοικητικές περιφέρειες (Πολύζος, 2011).

1.3. Κριτήρια διάκρισης περιφερειών

Από την παραπάνω αναφορά στους ορισμούς των περιφερειών προκύπτει δυσκολία στην οριοθέτηση των περιφερειών σε ένα εθνικό ή διεθνή γεωγραφικό χώρο. Ωστόσο αυτός ο διαχωρισμός του εθνικού γεωγραφικού χώρου σε περιφέρειες είναι απαραίτητος για να μπορέσει να εφαρμοστεί μια συγκεκριμένη περιφερειακή πολιτική, να πραγματοποιηθεί δόμηση κατάλληλων δεικτών που παρουσιάζουν την κατάσταση κάθε περιφέρειας καθώς και να γίνει η αξιολόγηση των εξελίξεων και της πολιτικής που εφαρμόζεται (Πολύζος, 2011).

Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά το διαχωρισμό των περιφερειών έχουν προταθεί διάφορα κριτήρια. Παρακάτω αναφέρονται τα κριτήρια σύμφωνα με το Boudeville, όπου διακρίνει τις περιφέρειες σε τρεις τύπους: τις ομογενείς, τις πολικές και προγραμματισμού/σχεδιασμού (Λαμπριανίδης 2006; Πολύζος 2011).

Ομογενείς Περιφέρειες: αυτές οι περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές οι οποίες έχουν κάποιο κοινό χαρακτηριστικό το οποίο μπορεί να είναι οικονομικό (π.χ. το κατά κεφαλήν εισόδημα, το καταναλωτικό πρότυπο κ.α.), κοινωνικό ή πολιτικό

(π.χ. πολιτικές επιλογές, η γλώσσα, η κοινωνική σύνθεση κ.α.) ή γεωγραφικό (π.χ. τοπογραφικά, κλιματολογικά χαρακτηριστικά, τα αποθέματα των φυσικών πόρων κ.α.). Ωστόσο ο προσδιορισμός αυτών των περιφερειών εμφανίζει πολλά και σημαντικά προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με διάφορες ανομοιομορφίες των περιοχών που μπορεί να εντάσσονται στην ίδια περιφέρεια ακόμη υπάρχει και η περίπτωση μία περιοχή να ενταχθεί σε περισσότερες από μία περιφέρειες σύμφωνα με το κριτήριο ομοιομορφίας που χρησιμοποιείται. Καμία περιφέρεια δεν αποτελεί ομοιογενή γεωγραφική ενότητα με τα χαρακτηριστικά της να είναι ομοιόμορφα καταναμημένα στην επιφάνειά της. Για το λόγο αυτό αναζητείται η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ομοιογένεια για να είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί και να εφαρμοστεί η περιφερειακή πολιτική (Λαμπριανίδης, 2006 ; Πολύζος 2011).

Πολικές Περιφέρειες: αυτές οι περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές που έχουν λειτουργική συνεκτικότητα και αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, με σειρά σχέσεων και ροών (ροές αγαθών, υπηρεσιών, ανθρώπων, τεχνολογίας). Επηρεάζονται από έναν κεντρικό πόλο τον οποίο αποτελεί η μεγαλύτερη πόλη της περιφέρειας. Ο καθορισμός των ορίων των πολικών περιφερειών είναι πολύ δύσκολος αφού οι περιοχές που αποτελούν αυτές τις περιφέρειες έχουν από τη μία στενή σχέση μεταξύ τους αλλά από την άλλη δεν παρουσιάζουν απαραίτητα ομοιογένεια (Λαμπριανίδης, 2006; Πολύζος 2011).

Περιφέρειες Προγραμματισμού ή Σχεδιασμού: αυτές οι περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές που ορίζονται με κριτήρια διοικητικά και πολιτικά. Τα όρια που τις αποτελούν μπορεί να μη συνάδουν με οικονομικά, κοινωνικά κ.α. κριτήρια. Αυτές οι περιφέρειες χρησιμοποιούνται ως διοικητική υποενότητα του κεντρικού κράτους, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαίρεση της Ελλάδας σε 13 περιφέρειες καθώς και η διαίρεσή της σε 51 νομούς. Το αναμφισβήτητο πλεονέκτημα αυτών των περιφερειών είναι ότι παρουσιάζουν επάρκεια στατιστικών στοιχείων, για τον λόγο αυτό χρησιμοποιούνται από διάφορους επιστήμονες ως μονάδες ανάλυσης (Λαμπριανίδης, 2006; Πολύζος 2011).

1.4. Ορισμός της Ανάπτυξης

Μια άλλη έννοια στην οποία πρέπει να δοθεί ορισμός είναι η «ανάπτυξη», η οποία μπορεί να έχει πολλές μορφές όπως οικονομική, πολιτιστική, κοινωνική, τεχνολογική κ.α.. Ωστόσο στις περισσότερες αναφορές για την ανάπτυξη νοείται η οικονομική ανάπτυξη, η οποία αλληλοεπηρεάζεται από τις υπόλοιπες μορφές (Πολύζος, 2011).

Στη γενική ανάπτυξη μιας χώρας εντάσσεται η κοινωνική, πολιτική, οικονομική, διοικητική, πολιτιστική, τεχνολογική καθώς και άλλες μορφές ανάπτυξης. Όπως ήδη αναφέρθηκε αυτές οι μορφές ανάπτυξης επηρεάζουν και επηρεάζονται από την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας μπορεί να επηρεάζεται από τον τρόπο διακυβέρνησής της, το νομικό της σύστημα, το επίπεδο εκπαίδευσης και υγείας κ.τ.λ. (Σκούντζος, 2005)

Εξαιρετικά δύσκολο είναι να συμπεριληφθεί μέσα σε έναν ορισμό η έννοια και το περιεχόμενο της οικονομικής ανάπτυξης, για τον λόγο ότι το περιεχόμενό της είναι πολυδιάστατο και εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από το σύστημα αξιών και προτιμήσεων που βρίσκεται άμεσα ή έμμεσα πίσω από κάθε ορισμό. Με αφορμή αυτό στη συνέχεια θα γίνει αναφορά σε ορισμούς που έχουν δοθεί κατά καιρούς για να αποδώσουν το περιεχόμενο της οικονομικής ανάπτυξης (Λαμπριανίδης, 2006).

Σύμφωνα με τους Kindleberger & Herrick η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει *«τη βελτίωση της υλικής ευημερίας, ιδίως των ατόμων που έχουν τα χαμηλότερα εισοδήματα· την εξάλειψη της πενίας των μαζών και των φαινομένων που τη συνακολουθούν, δηλαδή του αναλφαριθμητισμού, των ασθενειών και των πρώιμων θανάτων· τη μεταβολή της συνθέσεως των εισροών και εκροών, η οποία γενικά συμπεριλαμβάνει και μετατοπίσεις της διαρθρώσεως της παραγωγής από τις γεωργικές προς τις μεταποιητικές δραστηριότητες· την οργάνωση της οικονομίας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η παραγωγική απασχόληση να είναι καθολική στον πληθυσμό εργασιακής ηλικίας, αντί να αποτελεί κατάσταση μιας προνομιούχου μειονότητας· και την αντίστοιχα μεγαλύτερη συμμετοχή ομάδων ευρύτερης βάσεως στη λήψη αποφάσεων ως προς τις κατευθύνσεις, οικονομικές ή άλλες, προς τις οποίες πρέπει να στραφούν για να βελτιώσουν την ευημερία τους»* (Λαμπριανίδης, 2006)

Ένας διαφορετικός ορισμός της οικονομικής ανάπτυξης δίνεται από τον Κανελλόπουλο όπου αναφέρει ότι οικονομική ανάπτυξη είναι *«η μακροχρόνιος διαδικασία κατά την οποία μία οικονομία ως σύνολον πραγματοποιεί αύξηση και διαφοροποίηση του αποτελέσματος της παραγωγικής ικανότητάς της, σε συνδυασμό με τις διαθρωτικές μεταβολές στη δομή της, άγουσαν εις μόνιμον, συσσωρευτική και αυτοσυντηρούμενη αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος επί αυξανόμενου πληθυσμού»* (Λαμπριανίδης, 2006).

Σύμφωνα με το Σκούντζο (2005) η οικονομική ανάπτυξη είναι η διαδικασία με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας αυξάνεται κατά τη

διάρκεια μιας μακράς χρονικής περιόδου, υπό την προϋπόθεση ότι ανεβαίνει το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας (Σκούντζος, 2005).

Τέλος ο ορισμός που δίνει ο Λαμπριανίδης (2006) είναι ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία, η οποία δεν ταυτίζεται με την επιδίωξη στενών χρηματικών και υλικών απολαβών αλλά εντάσσει ως στατιστικά της στοιχεία την ανάπτυξη νέων ανώτερων πολιτιστικών αντιλήψεων (Λαμπριανίδης, 2006). Ωστόσο παρατηρείται πολλές φορές να συγχέεται η έννοια της οικονομικής μεγέθυνσης με αυτή της οικονομικής ανάπτυξης, για τον λόγο αυτό απαραίτητο είναι να γίνει διαχωρισμός αυτών των εννοιών.

Με τον όρο οικονομική μεγέθυνση εννοείται μία θετική μεταβολή στα οικονομικά μεγέθη μιας περιφέρειας αλλά κυρίως αύξηση του παραγόμενου προϊόντος. Από την άλλη πλευρά με την έννοια οικονομική ανάπτυξη δεν εννοείται μόνο παραγωγή περισσότερου προϊόντος αλλά είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία πέρα από την αύξηση της παραγωγής περιλαμβάνει διαρθρωτικές οικονομικές αλλαγές μονιμότερου χαρακτήρα αλλά και αλλαγές σε θεσμικό, κοινωνικό, τεχνολογικό και πολιτικό επίπεδο, εντός των οποίων παράγεται και διανέμεται το προϊόν (Πολύζος, 2011).

1.5. Περιφερειακό Πρόβλημα

Τα τελευταία χρόνια, το περιφερειακό πρόβλημα απασχολεί όλο και περισσότερο τους οικονομικούς επιστήμονες. Υπάρχει πλήθος μελετών μέσα από τις οποίες γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί και να δοθεί λύση σε αυτό. Απαραίτητο κρίνεται να αποδοθεί η έννοια “περιφερειακό πρόβλημα”.

Με τον όρο “περιφερειακό πρόβλημα” εννοείται η χωρική ασυμμετρία αναφορικά με την αναπτυξιακή διαδικασία ενός γεωγραφικού χώρου και η επακόλουθη περιφερειακή, κοινωνική και οικονομική ανισορροπία. Στα πλαίσια της οικονομικής ανάπτυξης επιβάλλεται να συμπεριληφθεί σα βασικό της στοιχείο ο όρος «ισόρροπη ανάπτυξη». Με αυτό τον όρο εννοείται ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες θα πρέπει να αναπτύσσονται με ταχύτερους ρυθμούς από τις περισσότερες ανεπτυγμένες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα με την πάροδο του χρόνου οι οικονομίες των περιφερειών να συγκλίνουν και να επέλθει συρρίκνωση έως και εξάλειψη του περιφερειακού προβλήματος (Λαμπριανίδης, 2006; Πολύζος, 2011).

Παρά την πάροδο της παγκόσμιας οικονομίας, το περιφερειακό πρόβλημα εξακολουθεί να αποτελεί ένα θεωρητικό και πρακτικό ζήτημα. Αυτό το πρόβλημα

στη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρεται κυρίως σε τρεις περιπτώσεις. Πρώτον, στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε όλο τον κόσμο, όπως μεταξύ των δυτικών χωρών και των χωρών του “Τρίτου Κόσμου”. Δεύτερον, στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε ενότητες ή οικονομικές ενώσεις χωρών, όπως είναι οι ανισότητες που εντοπίζονται μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τρίτον, στην άνιση ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας, όπου τα κριτήρια προσδιορισμού του όρου «περιφέρεια» μπορούν να ποικίλουν (Πολύζος,2011).

Στην Ελλάδα τα τελευταία πενήντα χρόνια παρατηρείται υπερσυγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων αλλά και του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα κυρίως της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Καθώς και συρρίκνωση του υπόλοιπου περιφερειακού χώρου, δημιουργώντας έτσι οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, κάτι το οποίο σημαίνει ότι περιορίζονται οι ευκαιρίες ανάπτυξης και ο βαθμός αξιοποίησης των ανθρώπινων και φυσικών πόρων ολόκληρων των περιοχών (Πολύζος,2011).

Μεταπολεμικά στην Ελλάδα η εξέλιξη και το εύρος των περιφερειακών ανισοτήτων τις όρισε σα δομικό στοιχείο της ελληνικής οικονομίας και ταυτόχρονα εθνικό πρόβλημα με πολύ σημαντικές επιπτώσεις στις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις. Έτσι στις μέρες μας το «περιφερειακό πρόβλημα» έχει μονιμοποιηθεί και προκαλεί ανισορροπίες στις παραγωγικές δραστηριότητες της χώρας και στην ανάπτυξη των περιφερειών της. Η γενικότερη πρόοδος που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα μεταπολεμικά συνδυάστηκε με τη δημιουργία έντονων διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Αυτές οι ανισότητες σχετίζονται με τη χωρική κατανομή του πληθυσμού, την κατανομή και τη διάρθρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων στο επίπεδο διαβίωσης, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική υποδομή και τέλος γενικότερα στην παροχή ευκαιριών (Πολύζος,2011).

Μιλώντας για περιφερειακές ανισότητες κρίνεται απαραίτητο να διευκρινιστεί η έννοια των περιφερειακών ανισοτήτων η οποία αφορά στην ύπαρξη, στο εσωτερικό μιας περιοχής, διαφοροποιήσεων, που έχουν αρνητικές επιπτώσεις (όχι απλώς διαφοροποιήσεων: αν αυτές δεν έχουν αρνητικές συνέπειες τότε αναφερόμαστε σε ανομοιογένεια και όχι σε ανισότητες). Τέτοιες ανισότητες μπορούν να αφορούν οικονομικά μεγέθη (π.χ. κατά κεφαλήν εισόδημα, ανεργία) ή τα χαρακτηριστικά του ίδιου του χώρου (π.χ. κατανομή πλουτοπαραγωγικών πόρων, ύπαρξη υποδομών, ύπαρξη δυναμικών πόλεων) (Οικονόμου, 2005).

Αποτελεί ιστορική βεβαιότητα η ύπαρξη ανισοτήτων σε όλα τα γεωγραφικά επίπεδα. Δηλαδή, ανισότητες υπάρχουν μεταξύ ηπείρων, μεταξύ ομάδων χωρών, μεταξύ χωρών αλλά και στο εσωτερικό των χωρών μεταξύ περιφερειών, νομών επαρχιών κ.τ.λ. Ωστόσο, η θέση την οποία κατέχει μία περιοχή στο συνεχές αυτό της ανάπτυξης δεν είναι κάτι δεδομένο ή στατικό, αλλά μεταβάλλεται στο πέρασμα του χρόνου. Επιπλέον, αυτό που σε μια περιοχή και σε μία δεδομένη συγκυρία αποτελεί συγκριτικό μειονέκτημα, σε μία επόμενη χρονική συγκυρία μπορεί να αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα (Λαμπριανίδης, 2006).

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος μέτρησης της παραγωγικής ικανότητας μιας οικονομίας στηρίζεται στην έννοια του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν). Πρόκειται για την χρηματική έκφραση του συνολικού όγκου αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε ένα χρονικό διάστημα, το οποίο συνήθως είναι ένα έτος. Για τη μέτρηση της ευημερίας των ανθρώπων χρησιμοποιείται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το οποίο δεν είναι τίποτε άλλο από το λόγο του ΑΕΠ προς τον πληθυσμό της χώρας (Λαμπριανίδης, 2006). Ωστόσο κρίνεται ότι το ΑΕΠ δεν αποτελεί έναν ικανοποιητικό τρόπο μέτρησης της ευημερίας και του εισοδήματος ή του επιπέδου ανάπτυξης μιας περιοχής. Το ΑΕΠ των νομών και των περιφερειών ασφαλώς μετράει τι παράγεται και που παράγεται, κάτι που είναι σημαντικό. Το γεγονός ότι η παραγωγή είναι κατανομημένη με έναν συγκεκριμένο τρόπο στη χώρα, δε σημαίνει ότι και τα εισοδήματα που παράγονται στην περιφέρεια είναι κατανομημένα με τον ίδιο τρόπο (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Ως εκ τούτου, χρησιμοποιούνται και άλλοι επιμέρους δείκτες, όπως δείκτες εισοδήματος και ευημερίας, δημογραφικοί δείκτες, στοιχεία της παραγωγικής διάρθρωσης, του ανθρώπινου δυναμικού και της απασχόλησης, γεωγραφικά χαρακτηριστικά και στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος και χαρακτηριστικά των κοινωνικών και παραγωγικών υποδομών. Υπάρχει η δυνατότητα σύμπτυξης των παραπάνω χαρακτηριστικών, που περιγράφουν το περιφερειακό πρόβλημα, στο ΣΔΕΑ (Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης) (Πετράκος και Πολύζος, 2005).

1.6. Τα αίτια των περιφερειακών ανισοτήτων

Ιδιαίτερα δύσκολος είναι ο εντοπισμός και ο προσδιορισμός των αιτιών και των παραγόντων που προκαλούν και ενισχύουν τις περιφερειακές ανισότητες. Ωστόσο στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια ταξινόμησης αυτών των παραγόντων σε ιστορικούς, γεωμορφολογικούς, πολιτικούς και οικονομικούς.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις περιφερειακές ανισότητες δύναται να είναι *ιστορικοί, γεωμορφολογικοί, πολιτικοί και οικονομικοί*. Στους *ιστορικούς παράγοντες*, που επηρεάζουν και συμβάλλουν στη διαμόρφωση των περιφερειακών ανισοτήτων, συγκαταλέγονται τα ιστορικά γεγονότα που συνέβαλαν στην ανάπτυξη ή υστέρηση ορισμένων περιοχών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα, της οποίας το μητροπολιτικό κέντρο ανήκει στο νότιο τμήμα του ηπειρωτικού της κορμού. Αυτό οφείλεται στη σταδιακή απελευθέρωση του ελληνικού κράτους, στη Μικρασιατική καταστροφή και στην εγκατάσταση των προσφύγων στην Αθήνα καθώς και στην μεταπολεμική διαίρεση της Ευρώπης σε Δύση και Ανατολή. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες Μεσογειακές χώρες, των οποίων οι πρωτεύουσες βρίσκονται στο κεντρικό και βόρειο τμήμα της χώρας, προκειμένου να είναι πιο κοντά στα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της Ευρώπης (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004 και Sirioroulos και Asteriou, 1998).

Γεωγραφικοί και Περιβαλλοντικοί Παράγοντες: η φυσική διαμόρφωση του εδάφους με τους περιορισμούς ή την ποιοτική διαφοροποίηση στην εκμεταλλεύσιμη γη, η ύπαρξη ή η έλλειψη φυσικών πόρων, οι συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τις κλιματολογικές συνθήκες καθώς και οι γεωγραφικές αποστάσεις και οι θέσεις των περιφερειών από τα ανεπτυγμένα οικονομικά κέντρα αποτελούν βασικούς παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης και ενισχύουν τη δημιουργία συγκριτικών πλεονεκτημάτων για την ανάπτυξη των περιφερειών (Πολύζος, 2011). Ακόμη η γεωγραφική θέση επηρεάζει άμεσα την ανταγωνιστικότητα ορισμένων περιοχών, δεδομένου ότι συμβάλλει στα μεταφορικά και επικοινωνιακά κόστη. Περιφέρειες με ευνοϊκή θέση απολαμβάνουν πλεονεκτήματα από την γρήγορη και εύκολη προσπελασιμότητα, όπως είναι η αύξηση της ελκυστικότητάς τους, και επομένως, η προσέλκυση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Η δομή της οικονομίας των περιφερειών: η οικονομική διάρθρωση των περιφερειών, η ενσωμάτωση και η χρήση προηγμένης τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, ο εξαγωγικός ή ο εισαγωγικός προσανατολισμός όπως και η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη θέση της περιφέρειας στον χωρικό ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα περιοχές που ειδικεύονται στην παραγωγή ενός μόνο προϊόντος παρακμάζουν πολύ εύκολα, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι νησιωτικές περιοχές που ειδικεύονται στον τουρισμό όπως και οι περιοχές της Δ. Μακεδονίας που ειδικεύονται στη γουνοποιία (Πολύζος, 2011).

Η χαμηλή κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου: σημαντικό παράγοντα αποτελεί η ύπαρξη διαφορών στις αμοιβές εργασίας και κεφαλαίου κάτι το οποίο προκύπτει από τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης των περιφερειών. Συνεπώς σύμφωνα με την οικονομική θεωρία οι διαφορές αυτές θα δημιουργήσουν κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών με σκοπό να μεγιστοποιήσουν τις αμοιβές τους. Όμως η κινητικότητα κεφαλαίου είναι μικρότερη συγκριτικά με την κινητικότητα της εργασίας μέσα από τη μετανάστευση κάτι το οποίο οδηγεί στην ανάπτυξη των ήδη ανεπτυγμένων περιφερειών (Πολύζος,2011).

Θεσμικοί και πολιτικοί παράγοντες: Είναι αποδεκτό ότι διάφοροι πολιτικοί παράγοντες δύναται να συμβάλλουν στην άνιση χωρική ανάπτυξη, δεδομένου ότι είναι άμεσες οι επιδράσεις του συστήματος λήψης αποφάσεων και της άσκησης της πολιτικής δημοσίων επενδύσεων. Επιπλέον η επάρκεια ή μη των πόρων, ο τρόπος με τον οποίο κατανέμονται όπως και η γενικότερη διοικητική δομή μιας χώρας μπορούν να επηρεάσουν τη χωρική ανάπτυξη. Γενικά, ο κρατικός μηχανισμός συμβάλλει ως ένα βαθμό στη δημιουργία αλλά και στην ενίσχυση ή εξάλειψη των χωρικών ανισορροπιών, βάσει των πολιτικών που επιλέγονται και των μέτρων με τα οποία επιδιώκεται η αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων. Ο βαθμός συγκέντρωσης ή αποκέντρωσης των διοικητικών δομών μιας χώρας αποτελεί σημαντικό παράγοντα άμβλυνσης ή αντίθετα διεύρυνσης των υφιστάμενων περιφερειακών ανισοτήτων. Οι χώρες στις οποίες έχει προωθηθεί μία ουσιαστική περιφερειακή αποκέντρωση πόρων και διοικητικών αρμοδιοτήτων, παρουσιάζονται περισσότερο ικανές να αναλαμβάνουν ενδογενείς τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες από τις χώρες που χαρακτηρίζονται από συγκεντρωτικούς θεσμούς δημόσιας διοίκησης (Πετράκος και Ψυχάρης,2004; Πολύζος,2011)

Οικονομικοί Παράγοντες: τη μεγαλύτερη επίδραση στις περιφερειακές ανισότητες φέρουν διάφοροι οικονομικοί παράγοντες. Στους οικονομικούς παράγοντες συγκαταλέγονται οι οικονομίες συγκέντρωσης και κλίμακας, η διεθνοποίηση της οικονομίας και η οικονομική ολοκλήρωση, το ανθρώπινο κεφάλαιο και η κοινωνία της γνώσης, το μέγεθος και η διάρθρωση της αγοράς, η εξειδίκευση, οι χωρικές επιπτώσεις των τομεακών πολιτικών, η επίδραση των οικονομικών κύκλων και το κρίσιμο μέγεθος των οικονομικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, περιφέρειες με σημαντική συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων τείνουν να απολαμβάνουν αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, δηλαδή θετικές εξωτερικές οικονομίες κλίμακας. Οι εξωτερικές οικονομίες είναι αποτέλεσμα δημιουργίας συγκριτικών

πλεονεκτημάτων για τις επιχειρήσεις των περιφερειών, αποτελούν βασικό παράγοντα προσέλκυσης οικονομικών δραστηριοτήτων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία προσφέρουν εξυπηρετήσεις μέσα από τα ανεπτυγμένα συστήματα μεταφορών και επικοινωνιών, τις υποδομές, το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό καθώς και μέσα από κέντρα εξέλιξης και παραγωγής τεχνολογίας. Οι οικονομίες συγκέντρωσης είναι ο κυριότερος παράγοντας χωρικής συγκέντρωσης, αποτελούν εν ολίγοις μία κεντρομόλο δύναμη. Εν αντιθέσει, οι αντιοικονομίες συγκέντρωσης λειτουργούν ως φυγόκεντρος δύναμη, δεδομένου ότι περιλαμβάνουν την κυκλοφορική συμφόρηση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την εγκληματικότητα και άλλα και κατ' επέκταση, απωθούν την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Petrakos, 2008; Πολύζος, 2011)

1.7. Η έννοια και το περιεχόμενο της Περιφερειακής Πολιτικής

Η πολιτική της περιφερειακής ανάπτυξης περιλαμβάνει το σύνολο των γεωγραφικά διαφοροποιημένων αναπτυξιακών μέτρων. Ο όρος «περιφερειακή» δεν σημαίνει ότι έχει ως αντικείμενο την ανάπτυξη μόνο των περιφερειών με τη στενή έννοια του όρου, αλλά αναφέρεται κυρίως στο ότι η πολιτική δεν αφορά το σύνολο της επικράτειας αλλά εξειδικεύεται με αναφορά σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες (συχνά περιφερειακής κλίμακας, αλλά όχι πάντα). Εν ολίγοις, η στρατηγική της περιφερειακής ανάπτυξης είναι η πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί για την πραγμάτωση των αντικειμενικών σκοπών με την ενίσχυση των διαθέσιμων μέσων (Κονσόλας, 1997). Ουσιαστικά οι περιφερειακές πολιτικές επιδιώκουν να βελτιώσουν τη σχετική ελκυστικότητα για επενδύσεις των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών (McCann, 2002). Πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης ασκείται στην Ελλάδα, με διάφορες μορφές, από το 1950 και με μεγαλύτερη ένταση από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 (Οικονόμου, 2005).

Οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης πρέπει να απαντήσουν σε κάποια κεντρικά διλήμματα σχετικά με το τι επιδιώκουν: την ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους ή στις περιοχές, την ανάπτυξη μιας περιοχής ή την ανάπτυξη σε μια περιοχή, το να φέρουν την εργασία στους ανθρώπους ή τους ανθρώπους στην εργασία, την ισότητα ή την αποτελεσματικότητα, την ισόρροπη ανάπτυξη ή όχι, την εθνική ή την περιφερειακή ανάπτυξη. Οι αντικειμενικοί σκοποί της περιφερειακής πολιτικής μπορεί να είναι πολύ διαφορετικοί όπως είναι η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην κατανομή του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος, η μείωση

της ανεργίας στις περιοχές όπου είναι επίμονα υψηλή, η μείωση των πληθυσμιακών πιέσεων στις περιφέρειες που είναι ήδη κορεσμένες, η αύξηση του μέσου ρυθμού εκμετάλλευσης των εθνικών πόρων, η διατήρηση και ενίσχυση της πολιτιστικής παράδοσης/ιδιαιτερότητας των περιφερειών, η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, η πλήρης αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, η προώθηση της τεχνολογικής προόδου στις καθυστερημένες περιφέρειες, η ισόρροπη ανάπτυξη της οικονομίας των περιφερειών και η εξασφάλιση του άριστου τύπου εγκατάστασης όλων των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων (Λαμπριανίδης, 2006).

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι όταν γίνεται αναφορά στις περιφερειακές πολιτικές δεν εννοούνται μόνο αυτές που ρητά χαρακτηρίζονται έτσι αλλά και όλες εκείνες οι πολιτικές που έχουν διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο χώρο. Οι ρητά χαρακτηριζόμενες περιφερειακές πολιτικές αφορούν θεσμικά ζητήματα (π.χ. επιδοτήσεις, επιχορηγήσεις), φυσική υποδομή (αεροδρόμια, οδικό δίκτυο, γεωγραφική κατανομή των ΒΙΠΕ/ΒΙΟΠΑ/τεχνολογικών πάρκων), άυλη υποδομή (ιστιτούτα, εκπαίδευση). Οι πολιτικές με διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο χώρο σχετίζονται με όλους τους τομείς της πολιτικής όπως εκπαίδευση, υγεία, γεωργία, άμυνα και εξωτερική πολιτική. Παράδειγμα τέτοιας πολιτικής μπορεί να αποτελέσει μια πολιτική του Υπουργείου Γεωργίας όπου καθορίζει τις περιοχές της χώρας που καλλιεργούνται αμπέλια για την παραγωγή κρασιού Ονομασίας Προέλευσης, αφού αποτελεί μια πολιτική που ευνοεί τις συγκεκριμένες περιοχές υποβαθμίζοντας τις υπόλοιπες περιοχές που υπάρχει αμπελοκαλλιέργεια και (Λαμπριανίδης, 2006).

Τέλος τα κυριότερα μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής είναι: οι δημόσιες επενδύσεις, οι υποδομές, τα αναπτυξιακά κίνητρα, οι έλεγχοι και περιορισμοί, η ενίσχυση της κινητικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου σε συνδυασμό με την ενίσχυση της ευελιξίας, οι πολιτικές ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η αποκέντρωση του δημόσιου τομέα, οι πολιτικές ανθρώπινου δυναμικού, οι πολιτικές άυλων υποδομών, η εγκατάσταση επιστημονικών ιδρυμάτων, οι πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας και οι επιλεκτικές πολιτικές αντιμετώπισης της βιομηχανικής παρακμής (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

1.8. Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης

Το βασικό αντικείμενο της περιφερειακής οικονομικής ανάλυσης είναι η ανάλυση και η θεωρητική ερμηνεία των περιφερειακών οικονομικών ανισοτήτων. Συνεπώς

προσπαθώντας να ερμηνεύσουν το περιφερειακό πρόβλημα αναπτύχθηκαν και συνεχίζονται να αναπτύσσονται θεωρίες και υποδείγματα όπου έχουν σκοπό να αναλύσουν τους παράγοντες που ενισχύουν ή εμποδίζουν τις περιφερειακές ανισότητες. Οι περισσότερες θεωρίες εμφανίστηκαν μεταπολεμικά αφού η περιφερειακή ανάπτυξη αποτέλεσε πρόβλημα που αναδείχθηκε μετά τη δεκαετία του '50 (Πολύζος,2011).

Στη βιβλιογραφία αναφέρονται διάφορες κατηγορίες των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης, οι οποίες δημιουργούνται σύμφωνα με διάφορα κριτήρια ταξινόμησης. Ένα από τα βασικά κριτήρια είναι η κατεύθυνση προς την οποία κάθε προσέγγιση δέχεται ότι «κινούνται» ή μεταβάλλονται διαχρονικά οι ανισότητες. Ένα άλλο εξίσου σημαντικό κριτήριο είναι η εποχή εμφάνισης κάθε προσέγγισης, σύμφωνα με το οποίο διακρίνονται οι θεωρίες πρώτης γενιάς (1930-1950), δεύτερης γενιάς (1950-1980) και οι πρόσφατες θεωρίες (1980 έως σήμερα). Μια άλλη διάκριση αφορά το επίπεδο ανάλυσης του χώρου και αποτελείται από τις μακροοικονομικές και τις μικροοικονομικές προσεγγίσεις. Τέλος μια άλλη ταξινόμηση διακρίνει τις θεωρίες ανάλογα με τον επιστημονικό λόγο (Πολύζος,2011). Στη συνέχεια, αναφέρονται συνοπτικά οι κλασσικές και οι σύγχρονες θεωρίες.

1.8.1. Κλασσικές Θεωρίες

Οι κλασσικές θεωρίες μπορούν να ενταχθούν σε δύο βασικές ομάδες, τις θεωρίες ανισορροπίας/υπανάπτυξης ή θεωρίες απόκλισης και στις θεωρίες αυτοεξισορρόπησης/ανάπτυξης ή θεωρίες σύγκλισης.

Στην πρώτη κατηγορία οι περιφερειακές ανισότητες είναι βαθιά ριζωμένες στο καπιταλιστικό σύστημα και τείνουν να διευρύνονται όσο η οικονομία αφήνεται να λειτουργεί στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Για τον λόγο αυτό απαραίτητη είναι η κρατική παρέμβαση με το σχεδιασμό αναπτυξιακών πολιτικών με σκοπό να μειωθούν οι ανισότητες και να προωθηθεί η ανάπτυξη στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Οι θεωρίες απόκλισης έχουν κυρίως κείνσιανή προέλευση και υποστηρίζουν τη μακροχρόνια απόκλιση των επιπέδων ανάπτυξης των περιφερειών και την αναγκαιότητα κρατικής παρέμβασης για την αποφυγή επιδείνωσης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται οι θεωρίες σωρευτικής αιτιότητας, πόλων ανάπτυξης, εσωτερικής αποικίας, φαύλων κύκλων, εξάρτησης, συνάρθρωσης τρόπων παραγωγής και η θεωρία του εργατικού

δυναμικού/ανταγωνισμού των επιχειρήσεων. Στη συνέχεια περιγράφονται συνοπτικά δύο από τις πιο σημαντικές θεωρίες αυτής της κατηγορίας, η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας και η θεωρία των πόλων ανάπτυξης (Λαμπριανίδης, 2006; Πολύζος, 2011).

Η θεωρία που υπήρξε ίσως η σημαντικότερη συμβολή στις θεωρίες της περιφερειακής ανάπτυξης είναι η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας, η οποία διατυπώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '50 από τον Myrdal. Αυτή η θεωρία υποστηρίζει ότι η ανεμπόδιστη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς έχει δυσμενείς επιδράσεις στην ανάπτυξη των υπανάπτυκτων περιφερειών μιας χώρας και προωθεί την ανισορροπία στη χρήση πηγών των περιφερειών (διαδικασία πόλωσης ή αποζύμωσης). Αυτή η θεωρία υποστηρίζει επίσης ότι οι οικονομικές δυνάμεις της αγοράς τείνουν να αυξήσουν τις περιφερειακές ανισότητες παρά να τις μειώσουν. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, η άνιση ανάπτυξη προκαλείται από δύο αλληλοσυνδεόμενες διαδικασίες, της σωρευτικής αιτιότητας και χωροταξικής αλληλεξάρτησης ανάμεσα στο κέντρο και στη περιφέρεια. Ο Myrdal υποστηρίζει ότι οι περιφερειακές ανισότητες εξαρτώνται από το επίπεδο ανάπτυξης των κρατών (Λαμπριανίδης, 2006).

Στα τέλη της δεκαετίας του '50 αναπτύχθηκε ένα παρόμοιο μοντέλο από τον Hirschman (1958). Η διαφορά με τη θεωρία του Myrdal εντοπίζεται στην αρχή της σωρευτικής αιτιότητας. Πιο συγκεκριμένα ο Hirschman υποστηρίζει ότι η πόλωση κυριαρχεί στα πρώτα στάδια της οικονομικής ανάπτυξης ενώ τα θετικά αποτελέσματα στα επόμενα. Επίσης θεωρεί την οικονομική πολιτική ως ξεχωριστό παράγοντα (Λαμπριανίδης, 2006).

Στη συνέχεια θα αναλυθεί η θεωρία των πόλων ανάπτυξης, η οποία διατυπώθηκε από τον Perroux και εφαρμόστηκε κυρίως στις δεκαετίες του '60 και '70 σε πολλές χώρες όπως η Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Μ. Βρετανία, Ινδία, Λιβύη και Πολωνία. Ακόμη και στην Ελλάδα η θεωρία πόλων ανάπτυξης από τη δεκαετία του '60 σχεδόν μέχρι και τις ημέρες μας αποτέλεσε τη βασική στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι η στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης πρέπει να επενδύει σε ένα συγκεκριμένο τομέα (π.χ. η βιομηχανία), ο οποίος θα λειτουργήσει ως πόλος ανάπτυξης. Ωστόσο αυτή η θεωρία αναφέρεται σε α-χωρικό επίπεδο, πιο συγκεκριμένα αναφέρεται σε οικονομικό και όχι σε γεωγραφικό χώρο. Έτσι ήρθε να επεκτείνει την ιδέα του ο Boudeville για να μπορέσει να συμπεριληφθεί και η γεωγραφική διάσταση. Ωστόσο δέχτηκε ισχυρή κριτική η οποία στηρίχτηκε

κυρίως στην αποτυχία που είχε η εφαρμογή της στην Ιταλία και τη Γαλλία (Λαμπριανίδης,2006).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, στην Ελλάδα από το 1960 έχει καθιερωθεί αυτή η θεωρία ως μέσο περιφερειακής πολιτικής για μια σειρά από λόγους. Οι κυριότεροι από αυτούς τους λόγους είναι ότι: οι οικονομίες συγκέντρωσης αποτελούν αποτελεσματικό μέσο για την οικονομική ανάπτυξη, η οργάνωση από το κράτος πόλων ανάπτυξης αντιμετωπίζει τις αρνητικές επιδράσεις των πόλων οι οποίοι υπήρχαν και όξυναν τα περιφερειακά προβλήματα, η συγκέντρωση των επενδύσεων στους πόλους μειώνει το κοινωνικό κόστος και αυξάνει ταυτόχρονα την αποτελεσματικότητά τους και τέλος η αρκετά απλή σύλληψή της. Ωστόσο υπάρχουν και αρνητικά στοιχεία τα οποία προκύπτουν από τη χρήση αυτής της θεωρίας ως μέσο περιφερειακής πολιτικής. Τα κυριότερα από αυτά είναι ότι: σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους, δημιουργεί μια διαρθρωτική ασυμμετρία σε ενδοπεριφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο με συνέπεια την περαιτέρω ανάπτυξη του πόλου και τη δημιουργία αποψιλωτικών αποτελεσμάτων στην περιφέρεια. Το σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι παρά την εφαρμογή της πολιτικής για περισσότερο από δύο δεκαετίες, δεν αρκεί η τοποθέτηση ενός πόλου ανάπτυξης σε μια καθυστερημένη περιφέρεια για να αρχίσει να αφομοιώνει τα θετικά αποτελέσματα της ανάπτυξης του πόλου. Επιπλέον, δεν παρατηρήθηκαν υψηλές ενδείξεις εκπλήρωσης των βασικών στόχων (ενσωμάτωση παραδοσιακού και μοντέρνου τομέα και η ελαχιστοποίηση των περιφερειακών ανισοτήτων)(Λαμπριανίδης,2006).

Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από τις θεωρίες αυτοεξισορρόπησης, τις οποίες τις ανέπτυξαν επιστήμονες που μπορούν να χαρακτηριστούν, τόσο ως ορθόδοξοι (αστοί) όσο και ως μαρξιστές (κλασσικοί και σύγχρονοι ορθόδοξοι μαρξιστές). Αυτές οι θεωρίες υποστηρίζουν ότι οι φτωχές χώρες/περιφέρειες από τη στιγμή που θα ενταχθούν στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά, θα ακολουθήσουν την πορεία των ήδη ανεπτυγμένων χωρών/περιφερειών. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι πραγματοποιείται διάχυση κεφαλαίου και τεχνολογίας και έτσι θα επέλθει μείωση των διαφορών μεταξύ των φτωχών και πλουσίων. Σε αυτές τις θεωρίες υπάγονται οι ακόλουθες: θεωρία των σταδίων ανάπτυξης, θεωρία του διαπεριφερειακού εμπορίου, θεωρία της εξαγωγικής/οικονομικής βάσης, θεωρία της έλλειψης/αφθονίας πόρων, θεωρίες του δυϊσμού/περιφερειακός δυϊσμός και τέλος η θεωρία της τομεακής διάρθρωσης (Λαμπριανίδης,2006; Πολύζος,2011).

Σε αυτή τη δεύτερη προσέγγιση η οποία αποκαλείται νεοκλασική δεν δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στα αίτια των διαφορών στα επίπεδα ανάπτυξης, αλλά στους μηχανισμούς που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων καθώς και στην ισόρροπη ανάπτυξη. Αυτοί οι μηχανισμοί είναι τουλάχιστον τρεις και σχετίζονται με την τεχνολογία της παραγωγής, με το διαπεριφερειακό εμπόριο καθώς και με την κινητικότητα της εργασίας στο χώρο. Στη συνέχεια θα αναλυθούν αυτοί οι τρεις μηχανισμοί πιο αναλυτικά (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Ο πρώτος μηχανισμός αφορά στην τεχνολογία της παραγωγής, η οποία σε πλήρως ανταγωνιστικές αγορές χαρακτηρίζεται κατ' ανάγκη από σταθερές αποδόσεις κλίμακας. Καθώς το κεφάλαιο αυξάνεται, η παραγωγικότητα μειώνεται. Επομένως, είναι στη φύση των αγορών να οδηγούν τις οικονομίες σε σύγκλιση, καθώς η παραγωγικότητα του κεφαλαίου θα είναι κατ' ανάγκη μεγαλύτερη στις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες. Ωστόσο, μεγαλύτερη παραγωγικότητα κεφαλαίου συνεπάγεται υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, το οποίο επιτυγχάνεται χωρίς την άσκηση παρεμβατικών πολιτικών. Το συμπέρασμα του Solow από την ιδιότητα του νεοκλασικού υποδείγματος είναι ότι είναι στη φύση των αγορών να οδηγούν τις οικονομίες σε σύγκλιση, καθώς η παραγωγικότητα του κεφαλαίου θα είναι κατ' ανάγκη μεγαλύτερη στις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Petrakos, 2008).

Ο δεύτερος μηχανισμός σύγκλισης στηρίζεται στη θεωρία του διαπεριφερειακού εμπορίου, η οποία έχει αναπτυχθεί από τους Heckscher και Olin. Η κεντρική ιδέα αφορά στη συνεργασία και σύναψη εμπορικών σχέσεων μεταξύ δύο περιφερειών, οι οποίες θα εξειδικεύονται σε προϊόντα τα οποία κάνουν εντατική χρήση του συντελεστή παραγωγής, τον οποίο διαθέτουν σε σχετική αφθονία. Η σχετική αφθονία του συντελεστή παραγωγής (εργασίας ή κεφαλαίου) εξασφαλίζει ότι θα είναι διαθέσιμος σε χαμηλό κόστος. Επομένως, η εξειδίκευση σε προϊόντα που τον χρησιμοποιούν εντατικά εξασφαλίζει συνολικά χαμηλό κόστος παραγωγής, ανταγωνιστικές τιμές και επομένως συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι της άλλης περιφέρειας. Το υπόδειγμα αυτό επεκτείνεται μέσω της διαπίστωσης ότι, το διαπεριφερειακό εμπόριο οδηγεί σε εξίσωση των αμοιβών της εργασίας και του κεφαλαίου μεταξύ των περιφερειών. Αυτό συμβαίνει μέσω της εξειδίκευσης και της ανταλλαγής. Η σύγκλιση των αμοιβών των συντελεστών επέρχεται αυτόματα από τη

λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς, χωρίς να είναι απαραίτητη η άσκηση παρεμβατικών πολιτικών (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Λαμπριανίδης, 2006).

Ο τρίτος μηχανισμός σύγκλισης στηρίζεται στην κινητικότητα της εργασίας στο χώρο, δηλαδή στη μετανάστευση. Στο βαθμό που η κινητικότητα της εργασίας είναι απρόσκοπτη, το εργατικό δυναμικό θα τείνει να μετακινείται από περιοχές με χαμηλές αμοιβές εργασίας σε περιοχές με υψηλές αμοιβές. Στις πρώτες η μετανάστευση δημιουργεί ελλείψεις στην αγορά εργασίας που τείνουν να ανεβάσουν τις τιμές προς τα πάνω, ενώ στις δεύτερες αυξάνεται η προσφορά εργασίας κάτι το οποίο πιέζει τις αμοιβές προς τα κάτω. Είναι αξιοσημείωτο ότι και σε αυτήν την περίπτωση το οικονομικό σύστημα εξισορροπεί τις χωρικές του ανισορροπίες χωρίς την άσκηση παρεμβατικών πολιτικών (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Petrakos, 2008).

Πολλοί επιστήμονες προσπάθησαν να εντοπίσουν τους σταθμούς, τις φάσεις και τα στάδια από τα οποία περνάει η πορεία της οικονομικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με την ιστορική εξέλιξη των μέχρι σήμερα ανεπτυγμένων χωρών έγινε προσπάθεια κατανόησης και εντοπισμού ομογενών σταδίων τα οποία επέρχονται από μια λογική και οδηγούν το ένα στην παραγωγή του άλλου παρουσιάζοντας διαφορές μεταξύ τους. Υπάρχουν πολλές θεωρίες σταδίων οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίες δεν είναι με τη γενική έννοια θεωρίες αλλά εμπειρικές γενικεύσεις κάποιων ιστορικών παραδειγμάτων. Στη συνέχεια παρατίθενται οι θεωρίες των Rostow, Taaffe, Friedmann και Williamson (Λαμπριανίδης, 2006).

Ο Rostow υποστήριζε ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι μια γραμμική εξέλιξη πέντε διαφορετικών σταδίων, από τα οποία είναι αναγκασμένες να περάσουν οι οικονομίες όλων των χωρών. Η διάκριση των σταδίων γίνονταν σύμφωνα με το βαθμό ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Τα πέντε στάδια τα οποία διέκρινε ο Rostow (1960) και από τα οποία πίστευε ότι πέρασε η Μ. Βρετανία είναι: της παραδοσιακής κοινωνίας, των προϋποθέσεων της απογείωσης, της απογείωσης, της πορείας προς την ωριμότητα και τέλος της υψηλής μαζικής κατανάλωσης. Στη συνέχεια στις αρχές της δεκαετίας του '60 ο Taaffe βασιζόμενος στη θεωρία του Rostow ανέπτυξε ένα ιδεατό μοντέλο ανάπτυξης νησιού, από το οποίο διέκρινε τέσσερα στάδια: της παραδοσιακής κοινωνίας, της απογείωσης, της πορείας προς την ωριμότητα και τέλος της υψηλής μαζικής κατανάλωσης. Ακολούθησε ο Friedmann (1963 και 1973) ο οποίος διέκρινε και αυτός τέσσερα στάδια ανάπτυξης από τα οποία περνάει μια χώρα έχοντας σαν βασικό κριτήριο το ποσοστό συμμετοχής της βιομηχανίας στο Α.Ε.Π.. Τα στάδια είναι τα ακόλουθα: προβιομηχανικό, μεταβατικό,

βιομηχανικό, μεταβιομηχανικό. Τέλος η πιο γνωστή εμπειρική μελέτη είναι αυτή του Williamson που διατυπώθηκε το 1965 και στην οποία υποστήριξε ότι στα αρχικά στάδια ανάπτυξης οι περιφερειακές ανισότητες είναι περιορισμένες, αποκτούν μια μέγιστη τιμή στο μέσον της αναπτυξιακής διαδικασίας και μειώνονται στο στάδιο της ωριμότητας της ανάπτυξης (Λαμπριανίδης, 2006; Πολύζος, 2011).

1.8.2. Σύγχρονες Θεωρίες

Μετά τη δεκαετία του '70 παρουσιάστηκαν νέες τάσεις στο πρόβλημα της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίες ήταν αποτέλεσμα της κρίσης στους παραδοσιακούς κλάδους της οικονομίας καθώς και της υποχώρησης του κράτους πρόνοιας. Υποστηρίζεται ταυτόχρονα ότι είναι στη φύση του οικονομικού συστήματος της αγοράς να παράγει και να αναπαράγει οικονομικές ανισότητες σε διάφορα χωρικά επίπεδα. Οι προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί είναι το υπόδειγμα της ενδογενούς ανάπτυξης ή τοπικής ανάπτυξης, η θεωρία του Porter καθώς και η νέα οικονομική γεωγραφία (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Πολύζος, 2011).

Στην κατηγορία αυτή ιδιαίτερη σημασία έχει η προσέγγιση του Romer (1986), η οποία στηρίχτηκε σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας, αντίστοιχο με αυτό του Solow, και του οποίου η βασική θέση είναι ότι οι αύξουσες αποδόσεις κλίμακας προκύπτουν από τη συσσώρευση της γνώσης ως εξής:

- Η γνώση παράγεται ως αποτέλεσμα πόρων που κατανέμονται στην έρευνα και υπόκειται σε φθίνουσες αποδόσεις κλίμακας, δηλαδή η αύξηση της γνώσης είναι λιγότερο από αναλογική σε σχέση με την αύξηση των πόρων,
- Η συμβολή της γνώσης στην παραγωγή του προϊόντος μιας επιχείρησης υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, δηλαδή το προϊόν αυξάνεται αναλογικά περισσότερο σε σχέση με τη βελτίωση της γνώσης και
- Η γνώση που παράγεται σε μία επιχείρηση δημιουργεί θετικές εξωτερικές οικονομίες για όλες τις επιχειρήσεις.

Το υπόδειγμα αυτό είναι το πρώτο υπόδειγμα γενικής ισορροπίας που συνδυάζει εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίας κλίμακας για να υποδείξει ότι η ανάπτυξη είναι μια συσσωρευτική διαδικασία. Ακόμη προκύπτει ότι οι επενδύσεις χαρακτηρίζονται από αύξουσες αποδόσεις κλίμακας κάτι το οποίο σημαίνει ότι οι μεγάλες επενδύσεις αυξάνουν αναλογικά περισσότερο το προϊόν από ότι οι μικρές. Άρα, οι ρυθμοί ανάπτυξης των ανεπτυγμένων χωρών μπορούν να είναι υψηλότεροι

από αυτούς των αναπτυσσόμενων χωρών, έχοντας σαν αποτέλεσμα την απόκλιση και όχι τη σύγκλιση (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Πολύζος, 2011)

Στη συνέχεια το 1990 αναπτύχθηκε από τον Porter η δική του θεωρία η οποία θα μπορούσε να ενταχθεί στις θεωρίες της ενδογενούς ανάπτυξης. Σε αυτή τη θεωρία ερευνήθηκε ο τρόπος με τον οποίο η γεωγραφική συγκέντρωση της παραγωγής δύναται να συμβάλλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία συγκριτικών πλεονεκτημάτων για τις περιφέρειες. Υποστηρίζεται ότι η γεωγραφική συγκέντρωση επηρεάζει θετικά τις επενδύσεις για εξειδικευμένες υποδομές, ενισχύει την έρευνα και την καινοτομία και ενισχύει τις υπερ-τοπικές ροές πληροφοριών. Γενικά, σύμφωνα με τον Porter, οι επιχειρηματικές συστάδες (clusters) περιλαμβάνουν επιχειρήσεις που συνεργάζονται αλλά και ανταγωνίζονται, έχουν εξειδικευτεί σε έναν κλάδο και συνδέονται μεταξύ τους μέσα από τη χρήση ίδιας τεχνολογίας. Οι βασικοί παράγοντες που ενισχύουν την ανάπτυξη επιχειρηματικών συστάδων είναι: οι συνθήκες συντελεστών, οι συνθήκες τοπικής ζήτησης, οι συσχετιζόμενες και υποστηριζόμενες βιομηχανίες, η εταιρική δομή, η υποστήριξη της κυβέρνησης και τέλος η κουλτούρα (Πολύζος, 2011).

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, η πρωτοποριακή εργασία του Paul Krugman ήταν η αφορμή για να δημιουργηθούν και άλλες εργασίες σχετικές με την οικονομική γεωγραφία, οι οποίες συνέθεσαν μια νέα σχολή, η οποία ονομάστηκε «νέα οικονομική γεωγραφία». Η σχολή αυτή εξετάζει σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας τις χωρικές δυναμικές που αναπτύσσονται σε μία οικονομία, της οποίας οι αγορές λειτουργούν σε καθεστώς ατελούς ανταγωνισμού, τα προϊόντα είναι διαφοροποιημένα, η παραγωγή στο επίπεδο της επιχείρησης υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, υπάρχει κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου και το κόστος μεταφοράς είναι μη μηδενικό. Δηλαδή, το κόστος μεταφοράς και επομένως και ο γεωγραφικός παράγοντας παίζει ουσιαστικό ρυθμιστικό ρόλο στην κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο. Όταν το κόστος μεταφοράς είναι υψηλό, οι επιχειρήσεις τείνουν να λειτουργούν ως μονοπώλια και εγκαθίστανται στις επιμέρους περιφερειακές αγορές για να αποφύγουν την οικονομική επιβάρυνση της μεταφοράς των προϊόντων. Αντίθετα, όταν το κόστος μεταφοράς μειώνεται, οι επιχειρήσεις έχουν την τάση να συγκεντρώνονται σε μεγαλύτερες αγορές, όπου απολαμβάνουν οικονομίες συγκέντρωσης στην παραγωγή. Όσον αφορά το μέγεθος της αγοράς, σύμφωνα με τον Fujita, όσο μεγαλύτερο είναι αυτό σε όγκο και ποικιλία των

παραγόμενων προϊόντων, τόσο περισσότερο αυξάνεται η πιθανότητα συγκέντρωσης των επιχειρήσεων σε αυτή τη μεγάλη αγορά (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004; Πολύζος, 2011).

Τα βασικά σημεία της προσέγγισης της νέας οικονομικής γεωγραφίας είναι:

- a) καθώς μειώνονται οι αποστάσεις και το κόστος μεταφοράς, εξασθενούν και οι φυγόκεντρες δυνάμεις που αντιστάθμιζαν τη συσσωρευτική δυναμική των οικονομιών κλίμακας που αναπτύσσονται στην παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων
- b) η συσσωρευτική διαδικασία από ένα σημείο και έπειτα αυτοτροφοδοτείται καθώς οι μεγάλες και διαφοροποιημένες αγορές προσελκύουν νέες επιχειρήσεις, που συμβάλλουν στην περαιτέρω αύξηση της ελκυστικότητας των περιοχών
- c) μία περιοχή μπορεί να επωφεληθεί από τη δυναμική της συσσώρευσης ανάλογα με το αν διαθέτει ή όχι ένα κρίσιμο αρχικό μέγεθος και τις κατάλληλες γεωγραφικές συντεταγμένες (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: SHIFT – SHARE ANALYSIS

2.1. Εισαγωγικά στοιχεία για τη Shift – Share Analysis

Η Ανάλυση Απόκλισης- Συμμετοχής (Shift – Share Analysis) είναι μία περιγραφική μέθοδος, αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους της περιφερειακής ανάλυσης και έχει χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο αριθμό μελετών. Χρησιμοποιείται κυρίως για να ερμηνεύσει τις μεταβολές των περιφερειακών μεγεθών μιας περιφέρειας σε δύο σημεία στο χρόνο. Ακόμη μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διάγνωση περιφερειακών προβλημάτων, το σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής, την αξιολόγηση της εφαρμοζόμενης περιφερειακής πολιτικής και την επιλογή των μέσων της (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002).

Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει τη μέθοδο αυτή είναι τα θεωρητικά προβλήματα της, με τα οποία ασχολήθηκαν οι Boudeville, Houston, Brown, Stilwell, Randal και άλλοι. Ακόμη χρήσιμο είναι να αναφερθούν οι εφαρμογές της μεθόδου και η ανάλυση των αποτελεσμάτων της από τους Edwards, Enders, Atkins and Buck, Keinath, Andrikopoulos, Tervo and Okko, Chalmers and Beckhelm, οι οποίες φάνηκαν πολύ σημαντικές στην αξιοποίηση της μεθόδου, στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων της, στην αξιολόγηση της περιφερειακής πολιτικής και στη χάραξη μιας νέας στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης. Εφαρμογές της μεθόδου έχουν πραγματοποιηθεί και στην Ελλάδα από τους Χιώτη, Κώττη, Κόνσολα κ.α. (Παπαδασκαλόπουλος, 1990).

Παρά το ότι είναι από τις σημαντικότερες μεθόδους και παρά την εύκολη χρήση της όσον αφορά τη σύγκριση μεταξύ των περιφερειών, αφού χρειάζεται μόνο δύο σημεία στο χρόνο, τα αποτελέσματά της μπορεί να επηρεάζονται αρνητικά από κάποια χαρακτηριστικά. Ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι τα βραχυχρόνια γεγονότα που μπορεί να διαδραματίζονται στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή που αναφέρονται τα δεδομένα. Ένας άλλος παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τα αποτελέσματα είναι κάποιες δομικές αλλαγές που πραγματοποιούνται στην τοπική κοινωνία ή στην περιφέρεια κατά τη χρονική περίοδο που έχει επιλεχθεί (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002).

Ένα ακόμη σημείο που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι η ανάλυση Απόκλισης-Συμμετοχής αποτελεί ένα αθροιστικό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο είναι το άθροισμα των επιμέρους μεταβολών. Η ερμηνεία της διαφορικής συνιστώσας, η οποία είναι μία από τις τρεις συνιστώσες (εθνική, ομολογική, διαφορική), δεν είναι

αξιόπιστη για τον λόγο ότι προκύπτει σαν κατάλοιπο από τις άλλες δύο και οι μεταβολές που προκύπτουν στα περιφερειακά μεγέθη και μετρούνται με αυτή αποδίδονται σε τοπικούς ευνοϊκούς ή μη παράγοντες. Ωστόσο υπάρχει και η περίπτωση αυτές οι μεταβολές να μην προκύπτουν από κάποιους τοπικούς παράγοντες αλλά από διάφορες πολιτικές αποφάσεις φορέων, οργανισμών κτλ. που λαμβάνονται άσχετα με το αν έχει ή όχι τοπικά πλεονεκτήματα η περιφέρεια (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002).

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει τα αποτελέσματα είναι η χωρική κλίμακα εφαρμογής. Συγκεκριμένα διαφορετικά αποτελέσματα θα προέκυπταν αν η μέθοδος εφαρμοζόταν για ένα νομό σε σύγκριση με τη χώρα και διαφορετικά με το αν γινόταν με την περιφέρεια (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002).

Τέλος ένα μειονέκτημα της μεθόδου αυτής το οποίο θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα, σχετίζεται με την ερμηνεία της μεταβολής της απασχόλησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί όταν η απασχόληση παρουσιάζει πτωτική πορεία, αυτό δεν ερμηνεύεται πάντα σαν αποτέλεσμα αρνητικών παραγόντων αλλά μπορεί να αποτελεί αποτέλεσμα τεχνολογικής ανάπτυξης (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002).

Για τους παραπάνω λόγους πραγματοποιήθηκαν πολλές μελέτες οι οποίες έλαβαν υπόψη αυτούς τους παράγοντες και κατέληξαν σε προτάσεις τροποποιημένων μοντέλων εφαρμογής της.

2.2 Η Παραδοσιακή μορφή της Shift – Share Analysis

2.2.1. Περιγραφή της μεθόδου

Με τη μέθοδο αυτή δίνεται η δυνατότητα να πραγματοποιηθεί διάκριση της μεταβολής του περιφερειακού μεγέθους που εξετάζεται σύμφωνα με τα αίτια τα οποία την προκάλεσαν κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Αυτή η μεταβολή διακρίνεται στις εξής συνιστώσες:

- **τη συνιστώσα της εθνικής συμμετοχής**, με την οποία υπολογίζεται η μεταβολή της απασχόλησης, ανάμεσα σε δυο σημεία στο χρόνο, υπό την προϋπόθεση ότι η περιφέρεια i στον κλάδο j θα έχει τον ίδιο ρυθμό μεταβολής με αυτόν της απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002).

- **τη συνιστώσα της απόκλισης**, αντιπροσωπεύει κάθε είδους αποκλίσεις μεταξύ της μεταβολής της περιφερειακής απασχόλησης και της συνιστώσας εθνικής συμμετοχής. Η έννοια της απόκλισης αναφέρεται στη διαφορά ανάμεσα στην πραγματική αλλαγή και την αναμενόμενη σύμφωνα με την επίδραση κάποιας οικονομίας- βάσης. Ακόμη η συνιστώσα της απόκλισης παρουσιάζει θετικές τιμές για τις ανεπτυγμένες περιφέρειες ενώ αρνητικές τιμές για τις φτωχές και φθίνουσες περιφέρειες (Λιάκος,2001).

Η συνιστώσα της απόκλισης αποτελείται από δύο επιμέρους συνιστώσες, τη συνιστώσα της *ομολογικής απόκλισης* και τη συνιστώσα της *διαφορικής απόκλισης*.

- **συνιστώσα της ομολογικής απόκλισης**: υπολογίζει τη μεταβολή της απασχόλησης η οποία οφείλεται στην κλαδική υπεροχή ή όχι των κλάδων. Αυτή η συνιστώσα παρουσιάζει θετικές τιμές στις περιφέρειες όπου έχουν εγκατασταθεί δυναμικοί κλάδοι και με ρυθμό αύξησης της απασχόλησης τους μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό, ενώ αρνητικές τιμές παρουσιάζει στις περιφέρειες όπου ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης είναι μικρότερος από τον αντίστοιχο εθνικό. Πιο αναλυτικά η διαφορά ανάμεσα στο ρυθμό μεταβολής ενός κλάδου σε εθνικό επίπεδο και στο ρυθμό μεταβολής της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας όλων των κλάδων δίνει την ομολογική συνιστώσα. Ακόμη το άθροισμα των ρυθμών μεταβολής όλων των κλάδων που αποτελούν μια περιφέρεια σε σύγκριση με το ρυθμό μεταβολής της χώρας έχει σαν αποτέλεσμα τη διαπίστωση για το αν η περιφέρεια απαρτίζεται από δυναμικούς ή μη κλάδους (Ψυχάρης και Καζαζής, 2002 & Λιάκος,2001).
- **συνιστώσα της διαφορικής απόκλισης**: υπολογίζει το ποσό της απόκλισης που οφείλεται στην ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών κλάδων, οι οποίοι αναπτύσσονται με μεγαλύτερο ή μικρότερο ρυθμό από τον αντίστοιχο εθνικό. Η δεδομένη συνιστώσα είναι θετική σε περιφέρειες που εμφανίζουν τοπικά πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη ορισμένων κλάδων (Παπαδασκαλόπουλος, 1990).

Το παραδοσιακό μοντέλο της Ανάλυσης- Απόκλισης ορίζεται ως εξής:

$$A_{ij}^t - A_{ij}^{t-1} - E\Sigma_{ij} + O\Sigma_{ij} + \Delta\Sigma_{ij} \quad (1)$$

όπου, A_{ij}^t : Απασχόληση του κλάδου i στην περιφέρεια j τη χρονική στιγμή t ,

A_{ij}^{t-1} : Απασχόληση του κλάδου i στην περιφέρεια j τη χρονική στιγμή $t-1$,

$E\Sigma_{ij}$: Εθνική συνιστώσα,

$O\Sigma_{ij}$: Ομολογική απόκλιση,

$\Delta\Sigma_{ij}$: Διαφορική απόκλιση

Οι τρεις παράγοντες υπολογίζονται ως εξής:

$$\text{εθνική συνιστώσα } E\Sigma_{ij} = A_{ij} * (e_{00}) \quad (2)$$

$$\text{ομολογική απόκλιση } O\Sigma_{ij} = A_{ij} * (e_{i0} - e_{00}) \quad (3)$$

$$\text{διαφορική απόκλιση } \Delta\Sigma_{ij} = A_{ij} * (e_{ij} - e_{i0}) \quad (4)$$

όπου e ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης, e_{ij} ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στον κλάδο i και στην περιφέρεια j τη δεδομένη χρονική περίοδο, e_{i0} ο εθνικός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στον κλάδο i , e_{00} ο συνολικός εθνικός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης, δηλαδή σε όλους τους παραγωγικούς κλάδους, E_{ij} η απασχόληση στον κλάδο i και στην περιφέρεια j και $t-1$, t η αρχή και το τέλος της χρονικής περιόδου που μελετάται (Loveridge και Selting, 1992). Επομένως, η ανάλυση της απόκλισης – συμμετοχής παίρνει την παρακάτω μορφή (Loveridge και Selting, 1999):

$$\begin{aligned} \Delta A_{ij} &= A_{ij}^t - A_{ij}^{t-1} \\ &= E\Sigma_{ij} + O\Sigma_{ij} + \Delta\Sigma_{ij} = A_{ij} * (e_{00}) + A_{ij} * (e_{i0} - e_{00}) + A_{ij} * (e_{ij} - e_{i0}) \end{aligned} \quad (5)$$

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της μεθόδου είναι ότι μπορεί να δώσει στοιχεία και σε επίπεδο κλάδου. Πιο αναλυτικά αυτό σημαίνει ότι για μια χρονική περίοδο μπορούν να υπολογιστούν οι τρεις συνιστώσες (Εθνική, Ομολογική και Διαφορική) για κάθε κλάδο ξεχωριστά, κάτι το οποίο έχει μεγάλη σημασία για την ανάλυση αφού δίνεται η δυνατότητα να προκύψουν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες των περιφερειών για την ανάπτυξη των κλάδων (Παπαδασκαλόπουλος, 1990).

2.2.2 Ταξινόμηση Boudeville

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ένα από τα πολλά ονόματα που έχουν ασχοληθεί με τα θεωρητικά προβλήματα της μεθόδου είναι ο Boudeville. Ο Boudeville έκανε μια ταξινόμηση των περιφερειών σύμφωνα με το μέγεθος και το πρόσημο της διαφορικής και της ομολογικής συνιστώσας, δημιουργώντας έτσι οκτώ τύπους περιοχών.

Πίνακας 1: Ταξινόμηση κατά Boudeville

Περιφερειακός Τύπος	Κριτήριο Boudeville
1	$OS > 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
2	$OS > 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $
3	$OS > 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
4	$OS < 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $
5	$OS < 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
6	$OS > 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $
7	$OS < 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
8	$OS < 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $

Πηγή: Παπαδασκαλόπουλος, 1990

Οι περιοχές που κατατάσσονται στους τύπους 1 – 4 αναπτύσσονται με ταχύτερο ρυθμό από το μέσο ρυθμό της χώρας, ενώ αυτές που ανήκουν στους τύπους 5 – 8 με μικρότερο. Ο χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης του τύπου 5 σχετίζεται με την κλαδική του διάρθρωση, ενώ του τύπου 6 οφείλεται σε τοπικούς παράγοντες που εμποδίζουν την αξιοποίηση της ευνοϊκής κλαδικής διάρθρωσης της περιοχής.

Εκτός από τον Boudeville επιχείρησε να ασχοληθεί με αυτό το θέμα και ο Stilwell, ο οποίος δέχεται μόνο τους 6 από τους 8 τύπους περιφερειών του Boudeville, ενώνοντας τον 1^ο και το 2^ο καθώς και τον 7^ο με τον 8^ο. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Stilwell οι περιφέρειες στις οποίες παρουσιάζεται χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης, όταν αυτός οφείλεται σε δυσμενής τοπικούς παράγοντες, τότε απαιτείται ενίσχυση της υποδομής, ενώ όταν οφείλεται στην κλασική διάρθρωση τότε απαιτείται αναδιάρθρωση των κλάδων (Παπαδασκαλόπουλος, 1990).

2.2.3. Αδυναμίες παραδοσιακής μεθόδου

Μεγάλο τμήμα της βιβλιογραφίας επικεντρώνεται στις αδυναμίες της Shift – Share Analysis και επιδιώκει την απομόνωση αυτών των αδυναμιών, προκειμένου να καθοριστεί ο βαθμός στον οποίο επηρεάζεται η ακεραιότητα της ανάλυσης. Τα μειονεκτήματα της ανάλυσης αφορούν (Loveridge και Selting, 1992):

- την έλλειψη θεωρητικού υποβάθρου
- την αυξημένη βαρύτητα του επιπέδου της απασχόλησης στην αρχή της χρονικής περιόδου που εξετάζεται
- την ταξινόμηση των οικονομικών κλάδων και η επίδρασή αυτής στις συνιστώσες της ανάλυσης
- την αλληλεξάρτηση μεταξύ ομολογικής και διαφορικής απόκλισης.

Παρά τη συνεχή κριτική στην ανάλυση, η αξιοποίησή της για την πρόβλεψη των περιφερειακών επιδόσεων και για την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης είναι όλο και μεγαλύτερη. Αυτό συμβαίνει γιατί η πρόσβαση στα στοιχεία που απαιτούνται είναι εύκολη και γρήγορη.

2.3 Εναλλακτικές μορφές της Shift – Share Analysis

Αυτή η ενότητα χωρίζεται θεματικά σε δύο επιμέρους υποενότητες. Στην πρώτη υποενότητα παρουσιάζονται οι εναλλακτικές μορφές της Shift – Share Analysis ως προγνωστικό εργαλείο ενώ στη δεύτερη υποενότητα παραθέτονται οι εναλλακτικές μορφές που έχει λάβει η παραδοσιακή Shift – Share Analysis ως προγνωστικό εργαλείο για να μπορέσει να βελτιωθεί, μειώνοντας έτσι τα προβλήματα που παρουσιάζει σαν μέθοδος και έχουν ήδη αναφερθεί.

2.3.1 Η shift-share analysis ως προγνωστικό εργαλείο

Η πρώτη εμπειρική δοκιμή της Shift – Share Analysis πραγματοποιείται από το Brown κατά τη διάρκεια του 1969. Πιο συγκεκριμένα ο Brown ασχολείται με την επεξεργασία της τυπολογίας του Ashby, με σκοπό να καταλήξει σε προβλέψεις για την περιφερειακή απασχόληση. Μετά από μια σειρά έρευνας που πραγματοποιήθηκε, χρησιμοποιώντας διάφορα μοντέλα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Shift – Share Analysis δεν είναι αποτελεσματική ως προς την πραγματοποίηση προβλέψεων. Αυτό οφείλεται στη μεγάλη αστάθεια που παρουσιάζει η συνιστώσα διαφορικής απόκλισης, κάτι το οποίο προκαλεί προβλήματα στο σχεδιασμό πολιτικών. Ακόμη ένα άλλο αποτέλεσμα της έρευνας είναι ότι η Shift – Share Analysis δεν αποτελεί χρήσιμο εργαλείο στην ταξινόμηση των κλάδων της περιφέρειας στο χρόνο. Επίσης αναφέρεται ότι δεν συσχετίζεται με τις υπόλοιπες οικονομικές δυνάμεις που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα μιας περιφέρειας. Το γενικό συμπέρασμα από την έρευνα του Brown είναι ότι η Shift – Share Analysis δεν μπορεί να περιγράψει την οικονομική ανάπτυξη μιας περιφέρειας (Brown, 1969 και Brown, 1971).

Την παραπάνω άποψη του Brown έρχεται να αμφισβητήσει εκτός των άλλων και ο Paraskevoropoulos. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι η έρευνα του Brown βασίστηκε σε πολύ μικρό δείγμα και άρα μη αντιπροσωπευτικό. Συνεπώς μέσα από μια εμπειρική έρευνα που πραγματοποίησε, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι τα αποτελέσματα της έρευνας του Brown είναι παραπλανητικά και ότι η Shift – Share Analysis παραμένει ένα χρήσιμο εργαλείο της περιφερειακής οικονομικής ανάλυσης (Paraskevoropoulos, 1971).

Στη συνέχεια το 1973 οι Floyd και Sirmans, διερευνούν τα αποτελέσματα της έρευνας του Brown, χρησιμοποιώντας ένα πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα και δεδομένα. Το συμπέρασμα της έρευνας αυτής δεν συμφωνεί απόλυτα με αυτό του Brown, καθώς η διαφορική συνιστώσα παρουσιάζεται αρκετά σταθερή με την πάροδο του χρόνου, εμφανίζοντας ωστόσο και δείγματα αστάθειας. Ακόμη, υποστηρίζεται ότι η Shift – Share Analysis παρά την αστάθεια που εμφανίζει η συνιστώσα διαφορικής απόκλισης αποτελεί ένα ικανοποιητικό εργαλείο στη διερεύνηση των παραγόντων, οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση διαφορετικών επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων οικονομικών κλάδων. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο ότι, η καλύτερη μορφοποίηση της συνιστώσας της διαφορικής απόκλισης, μπορεί να την καταστήσει πιο αποτελεσματική μέθοδο (Floyd και Sirmans, 1973).

Το 1972, ο Greenberg επικεντρώνεται και ερευνά την αποσύνθεση της Shift – Share Analysis, για να διαπιστωθεί εάν οι προβλέψεις που αφορούν μεγάλες χωρικές ενότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε περιοχές με μικρότερη κλίμακα. Πραγματοποιείται ταξινόμηση των κλάδων σε τρεις κατηγορίες: αυτούς που απευθύνονται στην εσωτερική αγορά, αυτούς που έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό και αυτούς που έχουν εισαγωγικό προσανατολισμό. Τα αποτελέσματα της έρευνας του Greenberg δείχνουν ότι σε νομαρχιακό επίπεδο η ανάλυση, η οποία προϋποθέτει σταθερή συμμετοχή του πληθυσμού, προσφέρει τις καλύτερες προβλέψεις (Greenberg, 1972).

Το 1973, οι James και Hughes εξετάζουν μία βελτιωμένη μορφή της Shift – Share Analysis. Η παραδοχή που επικρατεί είναι ότι οι σταθεροί ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης ενός κλάδου, μπορούν να χαρακτηρίσουν την εθνική και περιφερειακή ανάπτυξη για μικρά χρονικά διαστήματα. Το συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι η μεθοδολογία των James και Hughes είναι αρκετά χρήσιμη και αποτελεσματική σχετικά με τις προβλέψεις, εφόσον χρησιμοποιείται βραχυπρόθεσμα, ενώ η Shift –

Share Analysis στην παραδοσιακή της μορφή είχε ικανοποιητική απόδοση (James και Hughes, 1973).

Επίσης μια προσπάθεια για την απόδοση μιας τροποποιημένης ανάλυσης πραγματοποιείται από τον Zimmerman, το 1975. Η τροποποιημένη αυτή ανάλυση δεν αιτιολογείται επαρκώς από θεωρητική άποψη. Ακόμη μειονεκτεί για τον λόγο ότι για τον υπολογισμό των προβλέψεων χρησιμοποιείται η απασχόληση και όχι η μεταβολή της. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι, η τροποποιημένη μορφή της ανάλυσης δεν είναι ιδιαίτερα αποδοτική (Zimmerman, 1975).

Στη συνέχεια το 1976 ο Hellman επιχειρεί την επισκόπηση τεσσάρων προγνωστικών μεθοδολογιών, την παρουσίαση ενός εναλλακτικού υποδείγματος και τέλος τη συγκριτική αξιολόγηση των αποδόσεών τους. Πιο συγκεκριμένα οι αναλύσεις οι οποίες περιγράφονται είναι η *ανάλυση σταθερής συμμετοχής στην εθνική απασχόληση* (constant share of national employment), η *σταθερή αναλογία μεταξύ της απασχόλησης και του πληθυσμού της περιφέρειας* (fixed ratio of employment to regional population), η *Ρητή Shift – Share Analysis*, καθώς και η *Άρρητη Shift – Share Analysis*. Η αποτελεσματικότητα αυτών των τεσσάρων υποδειγμάτων διαπιστώνεται από το συντελεστή ανισότητας Theil. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα για τις κλαδικές ομάδες προκύπτει ότι η ανάλυση της σταθερής αναλογίας μεταξύ της απασχόλησης και του πληθυσμού της περιφέρειας παράγει τις πιο ακριβείς προβλέψεις. Την ίδια απόδοση έχει και η ανάλυση της σταθερής συμμετοχής στην εθνική απασχόληση, παρουσιάζοντας ωστόσο εξαίρεση στον κλάδο των επιχειρήσεων που απευθύνονται στην τοπική – εσωτερική αγορά. Η αναποτελεσματική απόδοση της Ρητής Shift – Share Analysis σχετίζεται με τη φύση της τυπολογίας που χρησιμοποιείται καθώς και με το ότι ακολουθεί απόκλιση παλαιότερων χρονικών στιγμών. Τέλος, η Άρρητη Shift – Share Analysis αποδίδει πιο ικανοποιητικά τις προβλέψεις για κλάδους της εσωτερικής αγοράς από τους κλάδους με εξαγωγικό προσανατολισμό (Hellman, 1976).

Ακόμη μια προσπάθεια για τη βελτίωση της παραδοσιακής Shift – Share Analysis γίνεται από τους Mulligan και Molin. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από τα δεδομένα της κλαδικής απασχόλησης γίνεται προσπάθεια ενσωμάτωσης και επεξεργασίας περαιτέρω δεδομένων, δηλαδή δεδομένων που αφορούν την απασχόληση ανά επάγγελμα στον κλάδο. Ειδικότερα, με τη δεδομένη μορφή της Shift – Share Analysis παρατηρούνται και αναλύονται μεταβολές τόσο στα επαγγέλματα όσο και στους οικονομικούς κλάδους, ταυτόχρονα. Η μέθοδος χρησιμοποιείται με

επιτυχία και για την πραγματοποίηση προβλέψεων και τα αποτελέσματα της δεδομένης ανάλυσης φαίνεται να υπερτερούν των αντίστοιχων παραγόμενων από την παραδοσιακή Shift – Share Analysis (Mulligan και Molin, 2004).

2.3.2 Η shift-share analysis ως περιγραφικό εργαλείο

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Shift – Share Analysis είναι μια μέθοδος που παρά τα θετικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει, παρατηρούνται ωστόσο και κάποιες αδυναμίες. Με την ελαχιστοποίηση αυτών των αδυναμιών έχουν πραγματοποιηθεί πολλές έρευνες δημιουργώντας έτσι διάφορες εναλλακτικές μορφές της παραδοσιακής Shift-Share Analysis. Στη συνέχεια παρουσιάζονται διάφορες εναλλακτικές μορφές της ανάλυσης, με τις οποίες επιδιώκεται να συμπεριληφθούν επιπλέον χαρακτηριστικά της οικονομίας στο υπόδειγμα.

2.3.2.1 Το υπόδειγμα της ομοθετικής απασχόλησης και του διανεμητικού αποτελέσματος

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του υποδείγματος της ομοθετικής απασχόλησης και του διανεμητικού αποτελέσματος, είναι ότι η εξειδίκευση σε έναν κλάδο δεν οφείλεται αποκλειστικά στη δυναμικότητα του κλάδου, αλλά και στην εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας στην παραγωγική διαδικασία. Το πρόβλημα ωστόσο στο οποίο πρέπει να δοθεί λύση είναι ότι σύμφωνα με την παραδοσιακή μέθοδο η διαφορική απόκλιση είναι βαθύτατα αναμεμειγμένη με την ομολογική απόκλιση. Αυτό το υπόδειγμα βασίζεται σε μια νέα έννοια αυτή της ομοθετικής απασχόλησης (b_{ij}'), η οποία ορίζεται ως η απασχόληση που θα είχε ο κλάδος i της περιφέρειας j , αν η διάρθρωση της απασχόλησης στην περιφέρεια ήταν ίδια με την αντίστοιχη εθνική. Έστω ότι b_{ij} είναι η ομοθετική απασχόληση του κλάδου i στην περιφέρεια j , b_{oj} είναι η συνολική απασχόληση στην περιφέρεια j , b_{io} είναι η απασχόληση στον κλάδο i σε εθνικό επίπεδο και τέλος b_{oo} είναι η συνολική εθνική απασχόληση.

Άρα ισχύει:

$$b_{ij}' = b_{oj} * (b_{io}/b_{oo}) = b_{io} * (b_{oj}/b_{oo}) \quad (6)$$

Λύση στο πρόβλημα δίνεται χρησιμοποιώντας την ομοθετική απασχόληση στον υπολογισμό της διαφορικής απόκλισης, έτσι δεν παρουσιάζεται κάποια

επίδραση στη διαφορική από την ομολογική απόκλιση. Ειδικότερα, μπορεί να υπολογιστεί ως εξής:

$$c_{ij} = b_{ij}' * (r_{ij} - r_{io}) \quad (7)$$

Όπου r_{ij} είναι ο ρυθμός ανάπτυξης του τομέα i στην περιφέρεια j και r_{io} είναι ο ρυθμός ανάπτυξης του τομέα i σε εθνικό επίπεδο.

Ωστόσο, υπολογίζοντας με την παραπάνω τυπολογία τη διαφορική απόκλιση, παραμένει ανεξήγητο κομμάτι της περιφερειακής ανάπτυξης. Με τον υπολογισμό μιας ακόμη μεταβλητής, του διανεμητικού αποτελέσματος, το παραπάνω ζήτημα αντιμετωπίζεται. Το διανεμητικό αποτέλεσμα περιγράφεται από την εξής τυπολογία:

$$a_{ij} = (b_{ij} - b_{ij}') * (r_{ij} - r_{io}) \quad (8)$$

Έτσι η Shift – Share Analysis μπορεί να υπολογιστεί από τον παρακάτω τύπο:

$$d_{ij} = g_{ij} + k_{ij} + c_{ij} + a_{ij} \quad (9)$$

από τον οποίο προκύπτει:

$$d_{ij} = b_{ij} * r_{io} + b_{ij}' * (r_{io} - r_{oo}) + b_{ij}' * (r_{ij} - r_{io}) + (b_{ij} - b_{ij}') * (r_{ij} - r_{io}) \quad (10)$$

Το διανεμητικό αποτέλεσμα δίνει αποτελέσματα για το αν η περιφέρεια j εξειδικεύεται στον κλάδο όπου έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. Η περιφέρεια θα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στον κλάδο i , όταν ο ρυθμός ανάπτυξης του κλάδου παρουσιάζει μεγαλύτερη τιμή από τον αντίστοιχο εθνικό, δηλαδή όταν $r_{ij} - r_{io} > 0$, ενώ όταν ισχύει $r_{ij} - r_{io} < 0$ τότε η περιφέρεια δεν έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στο συγκεκριμένο κλάδο. Η διερεύνηση του αν μία περιφέρεια εξειδικεύεται σε έναν κλάδο γίνεται μέσω του $b_{ij} - b_{ij}'$. Αν η διαφορά είναι θετική, τότε η περιφέρεια εξειδικεύεται στον κλάδο i , ενώ από ένα αρνητικό αποτέλεσμα προκύπτει ότι η περιφέρεια δεν έχει εξειδίκευση. Ακόμη το διανεμητικό αποτέλεσμα θα είναι μεγαλύτερο για όλη την περιφέρεια, όταν είναι μεγαλύτερη και με το βέλτιστο τρόπο η τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης. Στην περίπτωση όπου, η περιφέρεια δεν έχει κάποιο συγκριτικό πλεονέκτημα ή δεν εξειδικεύεται σε κάποιον κλάδο, τότε το διανεμητικό αποτέλεσμα δεν είναι χρήσιμο, δεδομένου ότι δεν μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα (Esteban – Marquillas, 1972 και Arcelus, 1984).

2.3.2.2. Η Dynamic Shift – Share Analysis

Αυτή η εναλλακτική μορφή της Shift – Share Analysis είναι αρκετά διαδεδομένη και αντιμετωπίζει την αδυναμία της παραδοσιακής μορφής της Shift – Share Analysis, η οποία σχετίζεται με το ότι αυτή η μέθοδος εξετάζει διάφορες αλλαγές της απασχόλησης σε ένα διάστημα αρκετών ετών και με αυτό τον τρόπο επικεντρώνεται στις συνθήκες που επικρατούν στην αρχή και στο τέλος της εκάστοτε χρονικής περιόδου. Συνεπώς για τον υπολογισμό της ομολογικής απόκλισης δεν λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές, που πραγματοποιούνται κάθε έτος, αλλά η αρχική τιμή της απόκλισης χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της τελικής. Επίσης δεν υπολογίζονται οι συνεχείς αλλαγές στην περιφερειακή απασχόληση.

Στη Dynamic Shift – Share Analysis, για να υπολογιστεί η μεταβολή της απασχόλησης σε μια περιφέρεια για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, υπολογίζεται το άθροισμα των τριών συνιστωσών (όπως και στην παραδοσιακή μορφή) αλλά τα δεδομένα επεξεργάζονται σε μικρότερους υποπεριόδους. Πιο αναλυτικά με την τελευταία μορφή της ανάλυσης υπολογίζεται ο βαθμός στον οποίο η συνολική αύξηση της απασχόλησης κάθε έτος επηρεάζεται από την ομολογική απόκλιση. Άρα, η πρόσθεση των επιμέρους αποκλίσεων προσφέρει πιο ακριβή αποτελέσματα ακόμη και όταν πρόκειται για σχετικά μεγάλες χρονικές περιόδους (Barff και Knight, 2001 και Selting και Loveridge, 1999).

2.3.2.3. Η υπόθεση Behaviourial

Το 1990 εμφανίζεται στη βιβλιογραφία η υπόθεση Behaviourial, η οποία έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τέσσερα κριτήρια: τις ιδιότητες της shift-share analysis, τον σημαντικό χαρακτήρα της περιοχής, τον εκ των προτέρων θεωρητικό λόγο και τέλος τα στοιχεία από άλλες σχετικές μελέτες. Έτσι η υπόθεση αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση της διαφοράς ανάμεσα στους ρυθμούς ανάπτυξης σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η υπόθεση εκφράζεται με την ακόλουθη μορφή:

$$(R_{ij} - R_{io}) = b_0 + b_1R_K + b_2R_E + b_3R_P + b_4R_Y + b_5R_U + b_6R_V + b_7R_W + b_8R_I \quad (11)$$

Στο συγκεκριμένο υπόδειγμα εξετάζονται τρεις ομάδες μεταβλητών. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει μεταβλητές, από τις οποίες αντλούνται στοιχεία σχετικά με την ελκυστικότητα ή όχι της περιφέρειας στην περιφερειακή οικονομική απόδοση. Οι μεταβλητές αυτές είναι οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στον κλάδο i της περιφέρειας j (R_K) και ο λόγος της κλαδικής απασχόλησης στην περιφέρεια προς την

εθνική κλαδική απασχόληση (R_E). Η θετική σχέση ανάμεσα στη διαφορική απόκλιση και τη μεταβλητή R_K δείχνει την ύπαρξη ενός κλάδου έντασης εργασίας. Από την άλλη μία αρνητική σχέση μεταξύ τους υποδεικνύει την ύπαρξη κλάδου έντασης κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, όταν παρουσιάζεται θετική σχέση ανάμεσα στη διαφορική απόκλιση και στη R_E , φαίνεται ότι παρουσιάζεται προσέλκυση νέων επιχειρήσεων του συγκεκριμένου κλάδου στην περιφέρεια. Ωστόσο, έχοντας αρνητική σχέση προκύπτουν αντίθετα αποτελέσματα, δεδομένου ότι η περιφέρεια είναι κορεσμένη.

Στη δεύτερη ομάδα μεταβλητών εντάσσονται εκείνες οι μεταβλητές οι οποίες χρησιμοποιούνται με σκοπό να εντοπισθούν οι συνθήκες της τοπικής αγοράς. Αυτές οι μεταβλητές είναι: ο λόγος του πληθυσμού της περιφέρειας προς τον αντίστοιχο εθνικό (R_P), η σχετική ανεργία (η ανεργία σε περιφερειακό επίπεδο προς την ανεργία σε εθνικό) (R_U) και τέλος το σχετικό εισόδημα (διαθέσιμο εισόδημα στην περιφέρεια προς το διαθέσιμο εθνικό εισόδημα) (R_Y). Ακόμη σε αυτή την ομάδα εντάσσονται και κάποιοι δείκτες, με τους οποίους γίνεται η προσπάθεια διερεύνησης των τοπικών συνθηκών ως προς τους προμηθευτές. Πιο συγκεκριμένα ο R_V [(προστιθέμενη αξία του κλάδου i της περιφέρειας j /αξία των αγαθών του κλάδου i της περιφέρειας j)/(προστιθέμενη αξία του κλάδου i σε εθνικό επίπεδο/αξία των αγαθών του κλάδου i σε εθνικό επίπεδο)] και ο R_W (μέσος όρος αμοιβών στον κλάδο i της περιφέρειας j /μέσος όρος αμοιβών στον κλάδο i σε εθνικό επίπεδο).

Οι μεταβλητές R_P και R_Y δρουν θετικά στη διαφορική απόκλιση, αφού ο μεγάλος πληθυσμός όταν συνδυάζεται με υψηλά εισοδήματα οδηγεί σε ύπαρξη μιας μεγάλης περιφερειακής αγοράς, η οποία έχει την ικανότητα να αξιοποιήσει το συγκριτικό της πλεονέκτημα έτσι ώστε να παράγει αγαθά με εισοδηματική ελαστικότητα υπό την επίδραση οικονομιών κλίμακας. Ωστόσο όταν παρουσιάζονται υψηλά ποσοστά της σχετικής ανεργίας (R_U), τότε επηρεάζεται αρνητικά η διαφορική απόκλιση. Ακόμη η διαφορική απόκλιση φαίνεται να επηρεάζεται και πιο συγκεκριμένα να ενισχύεται από το δείκτη R_V , δεδομένου ότι όσο πιο μεγάλος είναι ο βαθμός εξειδίκευσης τόσο πιο μεγάλο γίνεται το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιφέρειας στην παραγωγή, αφού η παραγωγή σχετίζεται άμεσα με την καινοτομία, τις δεξιότητες και την πρωτοτυπία. Η μεταβλητή R_W επηρεάζει αρνητικά τη διαφορική απόκλιση, για τον λόγο ότι όσο πιο υψηλές είναι οι αμοιβές του εργατικού δυναμικού, τόσο πιο πολύ μειώνεται η ελκυστικότητα μιας περιφέρειας. Τέλος, R_I συμβολίζει το είδος των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο συγκεκριμένο κλάδο της περιφέρειας (Andrikopoulos et al., 1990).

2.3.2.4. Η ενσωμάτωση των πολλαπλών βάσεων της οικονομίας

Ένα άλλο εναλλακτικό υπόδειγμα αποτελεί η ενσωμάτωση των πολλαπλών βάσεων της οικονομίας στην παραδοσιακή Shift – Share Analysis. Το χαρακτηριστικό αυτής της μορφής είναι ότι χρησιμοποιείται για την ανάλυση της απασχόλησης και εξετάζει χωρικές ενότητες μικρότερες της περιφέρειας, όπως είναι το νομαρχιακό και δημοτικό επίπεδο. Έτσι η ανάπτυξη ενός κλάδου επηρεάζεται από το εθνικό επίπεδο ανάπτυξης, αλλά και από το περιφερειακό. Όσον αφορά το εθνικό επίπεδο, οι πολιτικές που μπορούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη στην περιοχή μπορεί να είναι τα επενδυτικά κίνητρα που δίνονται στις επιχειρήσεις, φορολογικά μέτρα και προγράμματα κατάρτισης του εργατικού δυναμικού. Ένας κλάδος μπορεί να έχει σαν βάση του την εθνική οικονομία, ενώ κάποιος άλλος να έχει την περιφερειακή οικονομία. Αυτό σχετίζεται και με τον προσανατολισμό των κλάδων που μπορεί να είναι είτε εξαγωγικός είτε εισαγωγικός. Στην πρώτη περίπτωση, η εθνική οικονομία αποτελεί την κύρια βάση του κλάδου και η περιφερειακή οικονομία τη δευτερεύουσα. Αντίθετα στη δεύτερη περίπτωση ο κλάδος στηρίζεται πρωτογενώς στην περιφερειακή οικονομία, ενώ η εθνική οικονομία είναι δευτερεύουσας σημασίας. Δεδομένου ότι, η συνιστώσα της διαφορικής απόκλισης αδυνατεί να υπολογίσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας περιφέρειας, γιατί εξαρτάται από την ομολογική απόκλιση, χρησιμοποιείται η ομοθετική απασχόληση και η επίδραση της κατανομής (Mc Donough και Sihag, 1991).

Δηλαδή, ισχύει η σχέση:

$$\Delta E_{ij} = N_{ij} + NI_{ij} + R_{ij} + RI_{ij} \quad (12)$$

ΔE_{ij} : μεταβολή της απασχόλησης

N_{ij} : αποτέλεσμα της ανάπτυξης = $E_{ij}e_{00}$

NI_{ij} : ομολογική απόκλιση = $E_{ij}(e_{ij} - e_{i0})$

R_{ij} : περιφερειακή ανάπτυξη

Προκειμένου να προσδιοριστεί η οικονομία – εθνική ή περιφερειακή – που αποτελεί τη βάση ανάπτυξης ενός κλάδου, κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί η σχέση

μεταξύ της απασχόλησης στον κλάδο σε μία περιοχή (E_{ij}) με τη συνολική περιφερειακή απασχόληση (E_{oo}), αλλά και μεταξύ της απασχόλησης στον κλάδο στην περιοχή (E_{ij}) με τη συνολική εθνική απασχόληση (E_{ooo}). Εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη συσχέτιση κατά τη διάρκεια της δεδομένης χρονικής περιόδου, εντοπίζεται η πρωτογενής βάση για την ανάπτυξη του κλάδου της περιφέρειας (Mc Donough και Sihag, 1991).

Ομοίως, για την ομολογική απόκλιση ενός κλάδου εξετάζεται ο βαθμός συνάφειας μεταξύ της κλαδικής απασχόλησης στην περιοχή (E_{ij}) με την περιφερειακή κλαδική απασχόληση (E_{io}), αλλά και η κλαδική απασχόληση στην περιοχή με την εθνική κλαδική απασχόληση (E_{ioo}). Η μεγαλύτερη συσχέτιση της κλαδικής απασχόλησης στην περιοχή με ένα από τα δύο (E_{io} ή E_{ioo}) υποδηλώνει αν η περιφερειακή ή εθνική οικονομία αποτελούν την πρωτογενή βάση για την ανάπτυξη της ομολογικής απόκλισης. Από την ενσωμάτωση των πολλαπλών βάσεων της οικονομίας στην παραπάνω σχέση, η ανάλυση της απόκλισης – συμμετοχής λάμβάνει τέσσερις μορφές. Αυτές είναι:

$$\begin{matrix} 1ης & 2ης & 1ης & 2ης \\ \Delta E_{ij} = S_{ij} + N_{ij} + SI_{ij} + NI_{ij} + R_{ij} + RI_{ij} - E_{ij} (e_{ioo} - e_{io}) \end{matrix} \quad (13)$$

$$\begin{matrix} 1ης & 2ης & 1ης & 2ης \\ \Delta E_{ij} = S_{ij} + N_{ij} + NI_{ij} + SI_{ij} + E_{ij} [(e_{ij} - e_{ioo}) + (e_{oo} - e_{ooo})] \end{matrix} \quad (14)$$

$$\begin{matrix} 1ης & 2ης & 1ης & 2ης \\ \Delta E_{ij} = N_{ij} + S_{ij} + NI_{ij} + SI_{ij} + E_{ij} [(e_{ij} - e_{ioo}) - (e_i - e_{ooo})] \end{matrix} \quad (15)$$

$$\begin{matrix} 1ης & 2ης & 1ης & 2ης \\ \Delta E_{ij} = N_{ij} + S_{ij} + SI_{ij} + NI_{ij} + E_{ij} [(e_{ij} - e_{ioo}) + (e_{ooo} - e_{oo})] \end{matrix} \quad (16)$$

Στην σχέση (13) η περιφερειακή οικονομία αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη της περιοχής, καθώς και για την ανάπτυξη της ομολογικής απόκλισης. Στη σχέση (14) ισχύει το ίδιο για την ανάπτυξη του κλάδου της περιοχής, αλλά η ομολογική απόκλιση βασίζεται κυρίως στην εθνική οικονομία. Στη σχέση (15) βάση της ανάπτυξης του κλάδου και της ομολογικής απόκλισης είναι η εθνική οικονομία. Τέλος στη σχέση (16) η ανάπτυξη του κλάδου βασίζεται στην εθνική οικονομία, ενώ η ομολογική απόκλιση εξαρτάται από την περιφερειακή οικονομία. Γενικά, η ενσωμάτωση των πολλαπλών βάσεων της οικονομίας στην ανάλυση της απόκλισης –

συμμετοχής είναι πολύ χρήσιμη, όταν εξετάζεται η κλαδική ανάπτυξη σε χωρικές ενότητες μικρότερες των περιφερειών (Mc Donough και Sihag, 1991).

**ΜΕΡΟΣ Β': ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ SHIFT – SHARE ANALYSIS

3.1 Εκτίμηση των Περιφερειακών Ανισοτήτων στην Ελλάδα

Η εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων πραγματοποιείται σύμφωνα με την ταξινόμηση κατά Boudeville, όπου γίνεται διαχωρισμός των περιφερειών σε οχτώ περιφερειακούς τύπους όπως έχει ήδη αναφερθεί σε παραπάνω κεφάλαιο. Πιο συγκεκριμένα ο διαχωρισμός αυτός και σαν αποτέλεσμα ο βαθμός ανάπτυξης μιας περιφέρειας γίνεται σύμφωνα με το μέγεθος και το πρόσημο της ομολογικής και της διαφορικής συνιστώσας. Οι περιφερειακοί τύποι κατά Boudeville παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2: Ταξινόμηση κατά Boudeville

<i>Περιφερειακός Τύπος</i>	<i>Κριτήριο Boudeville</i>
1	$OS > 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
2	$OS > 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $
3	$OS > 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
4	$OS < 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $
5	$OS < 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
6	$OS > 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $
7	$OS < 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $
8	$OS < 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $

Πηγή: Παπαδασκαλόπουλος, 1990

Οι περιοχές που κατατάσσονται στους τύπους 1 – 4 αναπτύσσονται με ταχύτερο ρυθμό από το μέσο ρυθμό της χώρας, ενώ αυτές που ανήκουν στους τύπους 5 – 8 με μικρότερο. Ένα σημαντικό σημείο είναι ότι ο χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης του τύπου 5 σχετίζεται με την κλαδική του διάρθρωση, ενώ του τύπου 6 οφείλεται σε τοπικούς παράγοντες που εμποδίζουν την αξιοποίηση της ευνοϊκής κλαδικής διάρθρωσης της περιοχής (Παπαδασκαλόπουλος, 1990; Πολύζος, 2011).

Στη συνέχεια πριν παρουσιαστεί η έννοια των περιφερειακών τύπων και η σημασία τους στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων θα πραγματοποιηθεί η ερμηνεία των επιμέρους συνιστωσών της Shift- Share Analysis. Πιο συγκεκριμένα η θετική ομολογική συνιστώσα σημαίνει ικανοποιητική κλαδική διάρθρωση της περιφέρειας και ύπαρξη δυναμικών παραγωγικών κλάδων, όπου ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης είναι μεγαλύτερος από το ρυθμό μεταβολής της συνολικής

απασχόλησης. Αντίθετα η αρνητική ομολογική συνιστώσα σημαίνει κακή κλαδική διάρθρωση της περιφέρειας και παρουσία παραγωγικών κλάδων με χαμηλό ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης (Παπαδασκαλόπουλος, 1990; Πολύζος, 2011).

Η θετική διαφορική συνιστώσα σημαίνει ευνοϊκούς τοπικούς παράγοντες οι οποίοι προκύπτουν από τη γεωγραφική θέση της περιφέρειας και από τη γειτνίαση της με έναν πόλο ανάπτυξης που μπορεί να ευνοεί τη χωρική διάχυση της ανάπτυξης. Επιπλέον μπορεί να προκύπτουν από την ύπαρξη ή μη μεταφορικών υποδομών, οι οποίες συμβάλλουν στην αύξηση της προσπελασιμότητας και στη μείωση του μεταφορικού κόστους των επιχειρήσεων, από την ύπαρξη εδαφικών και κλιματικών συνθηκών, που ευνοούν την ανάπτυξη ορισμένων κλάδων καθώς και από την ευνοϊκή κρατική παρέμβαση για την ανάπτυξη ορισμένων περιφερειών (Παπαδασκαλόπουλος, 1990; Πολύζος, 2011).

Πίνακας 3: Ερμηνεία περιφερειακών τύπων

Περιφερειακός τύπος	Συνιστώσες απόκλισης-συμμετοχής	Χαρακτηριστικά περιφερειακής ανάπτυξης	Προτεινόμενα μέτρα
1	$OS > 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $	Ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση, θετικοί τοπικοί παράγοντες	
2	$OS > 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $	Ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση, θετικοί τοπικοί παράγοντες	
3	$OS > 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $	Ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση, αρνητικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση υποδομής
4	$OS < 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση, θετικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση κλαδικής διάρθρωσης
5	$OS < 0, \Delta\Sigma > 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση, θετικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση κλαδικής διάρθρωσης
6	$OS > 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $	Ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση, αρνητικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση υποδομής
7	$OS < 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS > \Delta\Sigma $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση, αρνητικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση διάρθρωσης υποδομής
8	$OS < 0, \Delta\Sigma < 0$ και $ OS < \Delta\Sigma $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση, αρνητικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση διάρθρωσης υποδομής

Πηγή: Πολύζος, 2011

3.2 Εφαρμογή της Παραδοσιακής Shift – Share Analysis

Η πρώτη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα είναι η παραδοσιακή Shift – Share Analysis για τη χρονική περίοδο 2000 – 2008. Η τυπολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι η παρακάτω

$$TS = NS + IM + RS$$

$$\text{Εθνική συνιστώσα: } NS_{ij} = E_{ij} * (g_{00}) \quad (17)$$

$$\text{Ομολογική απόκλιση: } IM_{ij} = E_{ij} * (g_{io} - g_{00})$$

$$\text{Διαφορική απόκλιση: } RS_{ij} = E_{ij} * (g_{ij} - g_{io})$$

$$TS_{ij} = NS_{ij} + IM_{ij} + RS_{ij} = E_{ij} * (g_{00}) + E_{ij} * (g_{io} - g_{00}) + E_{ij} * (g_{ij} - g_{io}) \quad (18)$$

E_{ij} : η απασχόληση στον κλάδο i στην περιφέρεια j ,

g_{ij} : ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης στον κλάδο i στην περιφέρεια j ,

g_{io} : ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης στον κλάδο i σε εθνικό επίπεδο,

g_{00} : ο συνολικός ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο, δηλαδή σε όλους τους παραγωγικούς κλάδους.

Για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε σαν βασικό στοιχείο η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία για 16 οικονομικούς κλάδους για τα έτη 2000-2008 για όλους τους νομούς της χώρας σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδας.

Στον πίνακα 4 που ακολουθεί, εμφανίζονται τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τους υπολογισμούς χρησιμοποιώντας την παραδοσιακή Shift – Share Analysis. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι περιφερειακοί τύποι, όπως προέκυψαν για κάθε χωρική ενότητα και οικονομικό κλάδο σύμφωνα με την ταξινόμηση κατά Boudeville. Οι χωρικές ενότητες παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά σε όλους τους περιφερειακούς τύπους, παρόλα αυτά ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών εντάσσεται στον περιφερειακό τύπο 8 και 3. Πιο αναλυτικά αυτό για την πρώτη περίπτωση σημαίνει ότι, οι ρυθμοί ανάπτυξης του κλάδου στις περιφέρειες ή νομούς

είναι μικρότεροι του αντίστοιχου εθνικού ρυθμού καθώς επίσης και ότι οι χωρικές ενότητες που ανήκουν στη δεδομένη κατηγορία παρουσιάζουν δυσμενή κλαδική διάρθρωση. Ωστόσο, η δεύτερη περίπτωση υποδηλώνει ρυθμούς ανάπτυξης του κλάδου σε περιφερειακό επίπεδο μεγαλύτερους του εθνικού και ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση.

Στη συνέχεια ακολουθούν οι περιφερειακοί τύποι 1 και 7 σύμφωνα με τους οποίους στην πρώτη εκδοχή οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι μεγαλύτεροι από του αντίστοιχου εθνικού, καθώς επίσης πρόκειται για ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση και θετικούς τοπικούς παράγοντες, ενώ στην άλλη εκδοχή ισχύουν τα ακριβώς αντίθετα χαρακτηριστικά, δηλαδή οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι μικρότεροι από τον αντίστοιχο εθνικό, εντοπίζεται δυσμενής κλαδική διάρθρωση και τέλος αρνητικοί τοπικοί παράγοντες. Ακόμη λιγότερες χωρικές ενότητες εντάσσονται στις κατηγορίες 5 και 6 από τις οποίες αυτές που ανήκουν στον περιφερειακό τύπο 5 τα χαρακτηριστικά της περιφερειακής τους ανάπτυξης είναι ρυθμοί ανάπτυξης χαμηλότεροι από τον αντίστοιχο εθνικό, δυσμενής κλαδική διάρθρωση και τέλος θετικοί τοπικοί παράγοντες. Από την άλλη πλευρά αυτές που εντάσσονται στην κατηγορία 6 παρουσιάζουν επίσης χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης από τον εθνικό, ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες. Τέλος τις δύο τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν οι περιφερειακοί τύποι 4 και 2, όπου και στους δύο οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι μεγαλύτεροι από τον εθνικό, στην πρώτη περίπτωση παρουσιάζεται δυσμενής κλαδική διάρθρωση ενώ στη δεύτερη ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση και τέλος και στους δύο τύπους παρατηρούνται θετικοί τοπικοί παράγοντες.

Σύμφωνα με το πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας προκύπτουν τα συμπεράσματα για την κλαδική διάρθρωση της περιφέρειας και για την ύπαρξη ή μη δυναμικών παραγωγικών κλάδων. Από τα αποτελέσματα της παραδοσιακής Shift-Share Analysis προέκυψε η ομολογική συνιστώσα θετική σε όλες τις περιφέρειες στους κλάδους: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες, δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες και τέλος ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Αυτό σημαίνει ότι οι παραπάνω κλάδοι είναι δυναμικοί σε όλες τις περιφέρειες καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής της Α.Π.Α. είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο εθνικό. Ακόμη τα αποτελέσματα για κάθε περιφέρεια συνολικά για όλους τους παραγωγικούς κλάδους μέσα από τον υπολογισμό της Συνολικής Ομολογικής Συνιστώσας δείχνουν ότι οι νομοί που έχουν

θετική Συνολική Ομολογική Συνιστώσα είναι οι ακόλουθοι: Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Λευκάδα, Αχαΐα, Ευρυτανία, Αττική, Λέσβος, Σάμος, Χίος, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες, Ηράκλειο. Συμπερασματικά αυτοί οι νομοί παρουσιάζουν ικανοποιητική κλαδική διάρθρωση και χαρακτηρίζονται από ύπαρξη δυναμικών παραγωγικών κλάδων.

Όσον αφορά τα στοιχεία που δίνονται από το πρόσημο της διαφορικής συνιστώσας είναι ότι ο Νομός Ροδόπης, Κιλκίς, Πέλλας, Χαλκιδικής, Γρεβενών, Καστοριάς, Φλώρινας, Καρδίτσας, Τρικάλων, Ιωαννίνων, Ζακύνθου, Κέρκυρας, Καβάλας, Αχαΐας, Ηλείας, Ευβοίας, Φθιώτιδας, Αργολίδας, Μεσσηνίας, Αττικής, Λέσβου, Σάμου, Χίου, Κυκλάδων, Ηρακλείου και τέλος Λασιθίου έχουν θετική διαφορική συνιστώσα, κάτι το οποίο μεταφράζεται σε νομούς με θετικούς τοπικούς παράγοντες οι οποίοι προκύπτουν από μία σειρά παραγόντων που έχουν αναφερθεί πιο πάνω (γεωγραφική θέση, μεταφορικές υποδομές, κρατική παρέμβαση). Ωστόσο σε όλους τους υπόλοιπους νομούς η διαφορική συνιστώσα παίρνει αρνητικές τιμές το οποίο σημαίνει ότι οι προαναφερθέντες παράγοντες είναι δυσμενής και οι συγκεκριμένοι νομοί δεν παρουσιάζουν τα απαραίτητα πλεονεκτήματα που θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών κλάδων.

Όσον αφορά στην ανάλυση της χωρικής κατανομής των κλάδων της οικονομίας και βάσει του αριθμού των οικονομικών κλάδων που αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο του εθνικού, προκύπτει η παρακάτω ιεράρχηση:

1. Αττική
2. Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο
3. Πελοπόννησος, Κρήτη και Βόρειο Αιγαίο
4. Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Δυτική Μακεδονία και Στερεά Ελλάδα

Αξιοσημείωτο είναι ότι, η περιφέρεια της Αττικής συγκεντρώνει τους περισσότερους κλάδους, οι οποίοι αναπτύσσονται με μεγαλύτερο ρυθμό από τους αντίστοιχους σε εθνικό επίπεδο, οι οποίοι είναι 12 σε αριθμό από τους 16 που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση. Παρατηρείται ότι σε αυτή την περιφέρεια εμφανίζεται ταχύρρυθμη ανάπτυξη των κλάδων χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση και στις άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες περιφέρειες. Ακόμη στην Αττική κάποιοι από τους κλάδους με υψηλό ρυθμό ανάπτυξης είναι αυτοί των μεταφορών, της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, του Ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου κ.α..

Ωστόσο φαίνεται να μειονεκτούν οι κλάδοι των μεταλλείων και ορυχείων, των κατασκευών, της αλιείας και τέλος της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δάση. Τα αποτελέσματα αυτά ήταν αναμενόμενα δεδομένου ότι στην Αττική ανήκει η Αθήνα η πρωτεύουσα της χώρας η οποία συγκεντρώνει μεγάλο ποσοστό οικονομικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών.

Στη δεύτερη θέση έρχονται οι περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, της Ηπείρου, των Ιόνιων Νήσων, της Δυτικής Ελλάδας, του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης με 9 από τους 16 κλάδους να αναπτύσσονται με μεγαλύτερο ρυθμό συγκριτικά με τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα στη Κεντρική Μακεδονία οι κλάδοι με την καλύτερη απόδοση είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση καθώς επίσης και η εκπαίδευση. Ωστόσο σε μειονεκτική θέση βρίσκονται οι κατασκευές, η μεταποίηση καθώς επίσης και η γεωργία, κτηνοτροφία. Πιο αναλυτικά ο νομός Χαλκιδικής, Θεσσαλονίκης και Πέλλας φαίνεται να συγκεντρώνουν τους περισσότερους κλάδους με υψηλό ρυθμό ανάπτυξης, ενώ τους λιγότερους εμφανίζει ο νομός Ημαθίας. Παρατηρείται ότι οι τρεις αυτοί νομοί εξειδικεύονται κυρίως στη μεταποίηση, τον ηλεκτρισμό και το φυσικό αέριο, το Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές και την επικοινωνία, τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια, την εκπαίδευση και την υγεία – κοινωνική μέριμνα.

Στην περίπτωση της Θεσσαλίας οι κλάδοι οι οποίοι υπερτερούν είναι η Αλιεία, η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση καθώς και υγεία και κοινωνική μέριμνα. Ενδοπεριφερειακά, σχετικό προβάδισμα φαίνεται να σημειώνουν οι Νομοί Τρικάλων και Λάρισας, κυρίως σε κλάδους που εντάσσονται στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας, όπως είναι η μεταποίηση, οι κατασκευές, οι μεταφορές και τα ξενοδοχεία – εστιατόρια. Ωστόσο σαφώς, διατηρείται η υπεροχή της Λάρισας στον πρωτογενή τομέα αλλά παρατηρείται η εξειδίκευση και σε δραστηριότητες του δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι αναμενόμενο, δεδομένου ότι η Λάρισα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας. Αντίθετα, λιγότερο αναπτυγμένη φαίνεται η Καρδίτσα και η Μαγνησία, οι οποίες σημειώνουν τους περισσότερους κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μικρότερο του αντίστοιχου εθνικού.

Στην περιφέρεια της Ηπείρου οι κλάδοι οι οποίοι επικρατούν κυρίως είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο καθώς επίσης τα μεταλλεία-ορυχεία, η μεταποίηση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα. Ενώ από την άλλη πλευρά υστερούν ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων όπως και η γεωργία, κτηνοτροφία και δάση. Η γενικότερη εικόνα της περιφέρειας είναι ότι οι νομοί μεταξύ τους καλύπτει ο ένας τον άλλο δημιουργώντας έτσι σημαντικές ενδοπεριφερειακές σχέσεις.

Όσον αφορά την περιφέρεια των Ιονίων Νήσων μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από τον εθνικό παρουσιάζουν αρκετοί κλάδοι ορισμένοι είναι η μεταποίηση, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, η εκπαίδευση και η υγεία και κοινωνική μέριμνα ενώ σημαντικός κλάδος που παρουσιάζει άνθηση σε αυτή την περιφέρεια ενώ υστερεί στις περισσότερες περιφέρειες της χώρας είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας. Προβάδισμα φαίνεται να έχει ο Νομός Κεφαλονιάς κυρίως στους κλάδους της αλιείας, των μεταλλείων- ορυχείων και της μεταποίησης. Μια σημαντική παρατήρηση σχετικά με αυτή την περιφέρεια είναι ότι ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων παρουσιάζει δυσμενή κλαδική διάρθρωση καθώς και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες κάτι το οποίο δεν ανταποκρίνεται σε μια νησιωτική περιφέρεια με υψηλά ποσοστά τουρισμού.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εντοπίζονται επίσης εννέα οικονομικοί κλάδοι με ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους των αντίστοιχων εθνικών. Αυτοί είναι οι: μεταποίηση, ηλεκτρισμός – φυσικό αέριο – ύδρευση, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ειδικότερα, ο Νομός Αχαΐας συγκεντρώνει δέκα κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον εθνικό, μεταξύ αυτών η μεταποίηση και τα ξενοδοχεία – εστιατόρια. Είναι χαρακτηριστικό ότι, ο δεδομένος Νομός αποτελεί ένα από τα περιφερειακά βιομηχανικά κέντρα της χώρας, του οποίου η συμβολή στον κλάδο της μεταποίησης είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ωστόσο, ο δεδομένος Νομός όπως και η υπόλοιπη περιφέρεια υστερούν σημαντικά στην κλάδο των κατασκευών, συγκεντρώνουν τα περισσότερα μειονεκτήματα σε αυτό τον τομέα συγκριτικά με όλη την χώρα.

Τελειώνοντας από αυτή την κατηγορία συναντάται η περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου, η οποία χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια των Νομών της με τους κλάδους

της μεταποίησης, του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των μεταφορών – αποθήκευσης- επικοινωνίας, της δημόσιας διοίκησης – άμυνας - υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, της εκπαίδευσης, της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, των ιδιωτικών νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό και τέλος του ανερχόμενου κλάδου διαχείρισης ακινήτων να εμφανίζουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Μια σημαντική παρατήρηση σχετικά και με αυτή την περιφέρεια όπως και με την περιφέρεια Ιόνιων Νήσων είναι ότι ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων παρουσιάζει δυσμενή κλαδική διάρθρωση καθώς και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες κάτι το οποίο δεν ανταποκρίνεται σε μια νησιωτική περιφέρεια με υψηλά ποσοστά τουρισμού.

Στην τρίτη θέση μαζί με την Πελοπόννησο, εντάσσονται οι περιφέρειες της Κρήτης και του Βορείου Αιγαίου όπου 8 από τους 16 κλάδους αναπτύσσονται με ταχύτερο ρυθμό από τον αντίστοιχο εθνικό. Πιο συγκεκριμένα στην Πελοπόννησο, προβάδισμα φαίνεται να σημειώνει ο Νομός Λακωνίας ενώ, υστέρηση παρουσιάζεται από το Νομό Αρκαδίας. Το προβάδισμά αυτό του Νομού Λακωνίας εκφράζεται σε διάφορους κλάδους όπως είναι η μεταποίηση, οι μεταφορές, η διαχείριση ακινήτων, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο όπως και ο ηλεκτρισμός – φυσικό αέριο – ύδρευση. Αντίστοιχα βέβαια και η υστέρηση του Νομού Αρκαδίας εκφράζεται μέσα από τους κλάδους της μεταποίησης, των κατασκευών, και των ξενοδοχείων και εστιατορίων, αυτοί οι κλάδοι σημειώνουν ρυθμούς ανάπτυξης χαμηλότερους από τους αντίστοιχους εθνικούς ενώ οι περιοχές χαρακτηρίζονται από δυσμενή κλαδική διάρθρωση.

Στη συνέχεια ακολουθούν οι περιφέρειες Κρήτης και Βορείου Αιγαίου στις οποίες κάποιοι από τους κλάδους που αναπτύσσονται ταχύρυθμα είναι η μεταποίηση, η διαχείριση ακινήτων, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, η εκπαίδευση. Στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ο Νομός ο οποίος υπερτερεί των άλλων είναι ο Νομός Σάμου, ενώ στην περιφέρεια Κρήτης ο Νομός Ηρακλείου ο οποίος εξειδικεύεται μεταξύ των άλλων στο κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων όπως και της μεταποίησης.

Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα οι Νομοί της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης χαρακτηρίζονται ως επί το πλείστο από κλάδους στους οποίους οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι μικρότεροι των αντίστοιχων εθνικών. Επιπλέον, η δυσμενής κλαδική διάρθρωση είναι κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα

πολλών περιοχών και σε αρκετούς κλάδους. Οι Νομοί, που σημειώνουν ανοδική πορεία σε ορισμένους κλάδους, είναι οι Καβάλας και Ξάνθης. Η ανάπτυξη αυτών αποτελεί αποτέλεσμα των ευνοϊκών αναπτυξιακών κινήτρων για την Θράκη. Από την άλλη ο Νομός Έβρου παρατηρείται ότι χαρακτηρίζεται από τοπικά μειονεκτήματα σε αρκετούς κλάδους, παρότι τα αναπτυξιακά κίνητρα αφορούσαν και στη δεδομένη χωρική ενότητα.

Όσον αφορά τη Δυτική Μακεδονία συγκεντρώνει αρκετούς οικονομικούς κλάδους που σημειώνουν ρυθμούς ανάπτυξης μικρότερους του εθνικού. Πιο συγκεκριμένα, οι Νομοί Φλώρινας και Γρεβενών φαίνεται να συγκεντρώνουν τους περισσότερους κλάδους, οι οποίοι σημειώνουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης για όλη την περιφέρεια. Παρατηρείται ότι, η Φλώρινα φαίνεται να εξειδικεύεται κυρίως στη μεταποίηση ενώ τα Γρεβενά στη μεταποίηση και τις κατασκευές. Αντίθετα, η Κοζάνη υστερεί, λόγω της δυσμενούς κλαδικής διάρθρωσης, αν και σημειώνει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης στους κλάδους της μεταποίησης και των μεταλλείων - ορυχείων. Προφανώς, λόγω της εγκατάστασης της μονάδας παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Πτολεμαΐδα. Γενικά, η συμβολή των περιφερειακών βιομηχανικών κέντρων είναι σχετικά σημαντική.

Τέλος, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας χαρακτηρίζεται από την εξειδίκευση σε κλάδους, οι οποίοι υστερούν των ρυθμών ανάπτυξης των κλάδων σε εθνικό επίπεδο. Κάποιοι από τους οποίους παρουσιάζουν προβάδισμα, είναι ο κλάδος των κατασκευών, ηλεκτρισμού – φυσικού αερίου και μεταφορών-αποθήκευσης-επικοινωνίας. Μεταξύ των Νομών, φαίνεται να πρωτοπορεί η Εύβοια, ενώ η Ευρυτανία και η Βοιωτία παρατηρείται ότι έχουν μικρή εξειδίκευση σε κλάδους.

Χωρική Ενότητα	Οικονομικός Κλάδος																
	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση	Αλιεία	Μεταλλεία, ορυχεία	Μεταποίηση	Ηλεκτρισμός, φούσος, αέρια και ύδρευση	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές αυτοκινήτων	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση	Διαχείριση ακινήτων, περιουσιών, εκμίσθεση και επιχορήγηση δραστηριοτήτων	Δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	Εκπαίδευση	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	Άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες	Ιδιωτικοί νοικοκυρά με απασχολούμενο προσωπικό	Εξωπεριφερειακοί οργανισμοί
Βόρεια Ελλάς	7	4	7	5	3	5	1	7	3	8	7	7	1	1	6	3	0
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	7	5	7	7	3	5	3	8	1	8	7	1	1	1	6	2	0
Έβρος	7	5	7	8	3	5	6	8	3	8	7	2	1	2	6	2	0
Ξάνθη	7	7	7	7	3	4	2	8	6	8	8	3	1	3	3	2	0
Ροδόπη	7	5	8	5	1	5	2	7	2	8	8	1	1	1	6	2	0
Δράμα	5	7	4	4	6	7	6	8	2	7	8	2	1	3	6	2	0
Καβάλα	5	4	7	7	3	4	6	8	2	8	7	3	1	3	6	2	0
Κεντρική Μακεδονία	5	4	7	7	3	7	1	4	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Ημαθία	5	4	5	8	6	7	6	7	2	8	8	3	3	3	6	3	0
Θεσσαλονίκη	7	4	5	8	3	5	3	4	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Κυκλός	7	7	4	4	6	5	3	8	1	8	7	2	2	3	6	3	0
Πέλλα	5	5	4	5	3	5	2	8	3	8	8	2	3	3	1	3	0
Περία	7	5	8	4	2	7	1	8	6	8	7	2	1	2	6	3	0
Σέρρες	7	4	7	4	1	7	2	8	6	8	8	3	1	6	6	3	0
Χαλκιδική	7	5	8	4	2	7	2	8	3	8	4	2	1	1	6	3	0
Αντική Μακεδονία	5	5	5	4	6	5	1	8	3	8	8	2	1	1	6	3	0
Γρεβενά	7	8	4	4	3	4	1	8	1	8	7	3	2	3	6	1	0
Καστοριά	5	7	8	5	3	5	2	8	2	7	8	2	3	1	6	1	0
Κοζάνη	5	4	5	4	6	7	6	8	6	8	8	2	1	1	6	3	0
Φλώρινα	5	4	5	4	1	7	2	8	6	8	8	2	1	1	6	3	0
Θεσσαλία	7	4	7	4	3	5	3	8	3	8	7	3	1	2	6	3	0
Καρδίτσα	7	7	8	4	3	5	2	5	2	8	8	3	3	1	6	6	0
Λάρισα	5	4	8	5	3	7	6	8	3	8	8	3	3	2	1	3	0
Μαγνησία	7	4	8	4	3	7	3	8	6	8	5	6	3	1	6	3	0
Τρίκαλα	7	4	5	4	1	4	3	8	2	8	7	2	2	1	6	3	0
Κεντρική Ελλάς	7	5	5	8	3	5	1	8	3	8	5	1	1	3	6	1	0
Ήπειρος	7	5	4	4	3	5	3	8	3	7	5	1	1	3	6	3	0
Άρτα	7	7	4	4	6	5	3	8	6	8	4	2	3	1	6	3	0
Θεσπρωτία	7	4	7	4	1	8	6	7	6	5	7	2	1	1	2	3	0
Ιωάννινα	7	7	7	7	2	4	2	7	1	7	5	6	2	3	6	3	0

Πρέβεζα	7	5	4	7	3	7	6	8	3	8	5	2	1	2	6	3	0
Ιόνια Νησιά	7	5	5	4	2	5	2	8	1	8	4	1	1	3	6	6	0
Ζάκυνθος	7	7	7	4	2	5	2	8	2	8	4	1	2	3	6	6	0
Κέρκυρα	7	5	5	4	2	5	2	8	2	8	5	2	3	3	6	6	0
Κεφαλληνία	5	4	4	4	2	5	6	5	3	8	4	2	2	1	6	6	0
Λευκάδα	7	7	-	4	1	4	6	8	1	8	4	2	1	3	6	6	0
Αντική Ελλάς	5	5	8	4	3	8	1	4	1	8	5	1	1	3	6	1	0
Αιτωλοακαρνανία	7	4	8	4	3	8	2	7	1	8	5	2	3	1	6	1	0
Αχαΐα	5	7	8	4	3	7	3	4	1	7	5	2	1	3	1	1	0
Ηλεία	5	7	8	4	3	7	6	4	1	8	5	3	1	1	6	1	0
Στερεά Ελλάς	7	5	7	8	6	4	1	5	3	8	5	1	3	3	6	1	0
Βοιωτία	7	5	5	8	6	5	1	4	6	8	8	1	1	6	6	1	0
Εύβοια	7	7	7	5	6	4	1	5	1	7	4	2	3	3	6	1	0
Ευρυτανία	7	8	8	4	3	5	6	8	6	7	5	3	1	1	6	1	0
Φθιώτιδα	7	5	4	7	6	4	2	5	6	8	7	1	3	1	6	1	0
Φωκίδα	7	5	7	4	3	8	6	8	2	8	7	1	1	3	6	1	0
Πελοπόννησος	5	5	4	8	3	7	3	8	3	8	5	1	3	3	6	1	0
Αργολίδα	5	5	5	4	3	7	2	8	3	7	5	2	3	3	6	1	0
Αρκαδία	5	5	4	8	3	8	6	8	3	8	5	2	3	6	6	1	0
Κορινθία	7	4	5	8	3	7	1	8	6	8	4	1	3	1	6	1	0
Λακωνία	5	7	4	4	3	7	2	8	3	8	5	2	3	3	6	1	0
Μεσσηνία	5	7	8	4	1	4	6	8	1	8	4	6	1	3	6	1	0
Αττική	7	7	8	4	2	7	3	4	1	4	5	3	3	1	2	1	0
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	5	7	7	4	2	5	1	8	3	8	4	1	1	3	6	6	0
Βόρειο Αιγαίο	5	7	7	4	2	5	1	8	3	8	4	2	1	3	6	6	0
Λέσβος	5	7	7	4	2	7	2	8	3	8	4	2	1	3	6	6	0
Σάμος	5	4	4	4	3	4	6	8	2	8	4	2	2	3	6	6	0
Χίος	5	8	8	4	1	4	2	5	6	7	5	1	1	1	6	3	0
Νότιο Αιγαίο	5	7	7	4	1	5	2	8	3	8	4	2	1	3	6	3	0
Δωδεκάνησα	5	7	7	4	2	5	2	8	3	8	4	2	3	3	3	1	0
Κυκλάδες	5	4	7	4	3	5	2	8	6	8	4	2	1	3	6	3	0
Κρήτη	5	7	5	4	2	5	3	8	3	8	4	3	1	1	6	6	0
Ηράκλειο	5	7	4	4	1	5	3	4	1	7	4	3	3	1	6	6	0
Λασιθί	5	5	7	4	2	4	6	8	6	8	4	2	2	6	6	6	0
Ρέθυμνο	7	7	5	4	2	7	6	8	3	8	5	2	2	3	6	3	0
Χανιά	5	7	8	4	2	5	2	8	1	8	4	6	1	3	6	6	0

Πίνακας 4: Κατάταξη των χωρικών ενότητων ανά περιφερειακό τύπο με χρήση της παραδοσιακή Shift – Share Analysis

3.3 Εφαρμογή της Dynamic Shift – Share Analysis

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που εξήχθησαν μετά την εφαρμογή της Dynamic Shift – Share Analysis. Πιο αναλυτικά η διαφορά της συγκεκριμένης μεθοδολογίας συγκριτικά με την παραδοσιακή Shift-Share Analysis είναι ότι πραγματοποιείται επεξεργασία των δεδομένων σε ετήσια βάση και στο τέλος, αθροίζονται τα επιμέρους αποτελέσματα για την παραγωγή των τελικών συνιστωσών. Τα αποτελέσματα, τα οποία προέκυψαν, συνοψίζονται στον πίνακα 5, ο οποίος βρίσκεται στο τέλος της υποενότητας.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι περιφερειακοί τύποι, όπως προέκυψαν για κάθε χωρική ενότητα και οικονομικό κλάδο σύμφωνα με την ταξινόμηση κατά Boudeville. Οι χωρικές ενότητες παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά σε όλους τους περιφερειακούς τύπους, παρόλα αυτά ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών εντάσσεται σύμφωνα και με αυτή τη μέθοδο όπως και στην παραδοσιακή μορφή στον περιφερειακό τύπο 8 και 3. Ακολουθούν οι περιφερειακοί τύποι 1 και 5, λίγο λιγότερες χωρικές ενότητες εντάσσονται στους περιφερειακούς τύπους 4 και 6 ενώ τις δύο τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν οι περιφερειακοί τύποι 2 και 7.

Σύμφωνα με το πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας προκύπτουν τα συμπεράσματα για την κλαδική διάρθρωση της περιφέρειας και για την ύπαρξη ή μη δυναμικών παραγωγικών κλάδων. Από τα αποτελέσματα της Δυναμικής μορφής της Shift-Share Analysis προέκυψε η ομολογική συνιστώσα θετική σε όλες τις περιφέρειες στους κλάδους: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο (εκτός από το Νομό Χαλκιδικής), μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες, δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες και τέλος ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Αυτό σημαίνει ότι οι παραπάνω κλάδοι είναι δυναμικοί σε όλες τις περιφέρειες καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής της Α.Π.Α. είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο εθνικό. Ακόμη σύμφωνα με τα αποτελέσματα για κάθε περιφέρεια συνολικά για όλους τους παραγωγικούς κλάδους μέσα από τον υπολογισμό της Συνολικής Ομολογικής Συνιστώσας για κάθε περιφέρεια προκύπτει ότι οι νομοί που έχουν θετική Συνολική Ομολογική Συνιστώσα είναι: Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Κέρκυρα, Αχαΐα, Ευρυτανία, Αττική, Δωδεκάνησα, Ηράκλειο. Συμπερασματικά αυτοί οι νομοί παρουσιάζουν

ικανοποιητική κλαδική διάρθρωση και χαρακτηρίζονται από ύπαρξη δυναμικών παραγωγικών κλάδων.

Όσον αφορά τα στοιχεία που δίνονται από το πρόσημο της διαφορικής συνιστώσας διαπιστώνεται ότι ο Νομός Ξάνθης, Ροδόπης, Καβάλας, Κιλκίς, Πέλλας, Χαλκιδικής, Καστοριάς, Φλώρινας, Τρικάλων, Ιωαννίνων, Ζακύνθου, Κέρκυρας, Κεφαλονιάς, Αχαΐας, Ηλείας, Ευβοίας, Φθιώτιδας, Αργολίδας, Μεσσηνίας, Αττικής, Λέσβου, Σάμου, Κυκλάδων, Ηρακλείου και Λασιθίου έχουν θετική διαφορική συνιστώσα, κάτι το οποίο μεταφράζεται σε νομούς με θετικούς τοπικούς παράγοντες οι οποίοι προκύπτουν από μία σειρά παραγόντων που έχουν αναφερθεί πιο πάνω (γεωγραφική θέση, μεταφορικές υποδομές, κρατική παρέμβαση). Ωστόσο σε όλους τους υπόλοιπους νομούς η διαφορική συνιστώσα εμφανίζει αρνητικό πρόσημο το οποίο σημαίνει ότι οι προαναφερθέντες παράγοντες είναι δυσμενείς και ο συγκεκριμένος νομός δεν παρουσιάζει τα απαραίτητα πλεονεκτήματα που θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών κλάδων.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια ομαδοποίηση των περιφερειών με κριτήριο τον αριθμό των οικονομικών κλάδων, ανά περιφέρεια, οι οποίοι εμφανίζουν ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους των αντίστοιχων εθνικών. Οι Περιφέρειες είναι:

- 1) Αττική
- 2) Θεσσαλία, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα
- 3) Ιόνια Νησιά, Νότιο Αιγαίο, Κρήτη
- 4) Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος
- 5) Ανατολική Μακεδονία – Θράκη
- 6) Βόρειο Αιγαίο

Πιο αναλυτικά η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει 11 από τους 16 οικονομικούς κλάδους οι οποίοι αναπτύσσονται με ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους των αντίστοιχων εθνικών. Αυτοί οι κλάδοι είναι οι εξής: μεταποίηση, ηλεκτρισμός – φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές – αποθήκευση – επικοινωνίες, χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία – κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Επιπρόσθετα, η Περιφέρεια Αττικής φαίνεται να χαρακτηρίζεται από τοπικά πλεονεκτήματα, τα οποία δύναται να συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη των επιμέρους κλάδων σε συνδυασμό με την ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση της Περιφέρειας.

Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν οι περιφέρειες Θεσσαλίας, Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας εμφανίζοντας 11 οικονομικούς κλάδους από τους 16 με ρυθμό ανάπτυξης υψηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό. Ειδικότερα στην περιφέρεια της Θεσσαλίας οι κλάδοι οι οποίοι υπερτερούν είναι η αλιεία, η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και τα ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ενδοπεριφερειακά, σχετικό προβάδισμα φαίνεται να σημειώνει και με αυτή τη μέθοδο ο Νομός Τρικάλων κυρίως στους κλάδους της μεταποίησης, του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου και στις κατασκευές ενώ φαίνεται να υστερεί στους κλάδους του πρωτογενή τομέα. Ωστόσο μόνο ο Νομός Τρικάλων από τους τέσσερις Νομούς της περιφέρειας παρουσιάζει θετικούς τοπικούς παράγοντες. Αντίθετα, οι υπόλοιποι Νομοί χαρακτηρίζονται από τοπικές αδυναμίες, οι οποίες καθιστούν την ανάπτυξη πολλών δυναμικών τους κλάδων δύσκολη.

Όσον αφορά την περίπτωση της Ηπείρου, οι κλάδοι που υπερτερούν είναι οι εξής: μεταλλεία- ορυχεία, μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και τα ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Οι κλάδοι οι οποίοι υστερούν σε αυτή την περιφέρεια είναι κυρίως η γεωργία, κτηνοτροφία και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Στην πλειοψηφία των Νομών επικρατούν αρνητικοί τοπικοί παράγοντες κάτι το οποίο παρεμποδίζει την ανάπτυξη όλων των δυναμικών κλάδων.

Οι δυναμικοί κλάδοι της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας είναι οι εξής: μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και τα ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ενδοπεριφερειακά όλοι οι Νομοί που την αποτελούν συγκεντρώνουν τον ίδιο αριθμό δυναμικών κλάδων (10), ενώ η περιφέρεια χαρακτηρίζεται από ικανοποιητική κλαδική διάρθρωση καθώς επίσης και από θετικούς τοπικούς παράγοντες. Ωστόσο οι κλάδοι οι οποίοι χρειάζονται ενίσχυση είναι η γεωργία

και κτηνοτροφία, η αλιεία αλλά και ο κλάδος των κατασκευών οι οποίες έχουν βρίσκονται στο χειρότερο επίπεδο συγκριτικά με την υπόλοιπη χώρα.

Στην τρίτη θέση ακολουθούν οι περιφέρειες Ιόνιων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης με 9 από τους 16 οικονομικούς κλάδους να αναπτύσσονται με ταχύτερο ρυθμό από τον εθνικό. Ειδικότερα στην περιφέρεια Ιόνιων Νήσων οι δυναμικοί κλάδοι που εντοπίζονται είναι η μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες. Η περιφέρεια χαρακτηρίζεται από θετικούς τοπικούς παράγοντες καθώς επίσης και από ικανοποιητική κλαδική διάρθρωση. Ο Νομός ο οποίος υπερτερεί είναι αυτός της Κεφαλονιάς στους κλάδους κυρίως της αλιείας, των μεταλλείων και ορυχείων καθώς επίσης και της μεταποίησης. Αντίθετα ο νομός της Λευκάδας χαρακτηρίζεται από αρνητικούς τοπικούς παράγοντες όπως και σε αρκετούς κλάδους όπως η αλιεία, η μεταποίηση, οι κατασκευές έχουν δυσμενή κλαδική διάρθρωση.

Στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκεντρώνονται 9 από τους 16 οικονομικούς κλάδους οι οποίοι σημειώνουν ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό. Ειδικότερα, οι κλάδοι αυτοί είναι η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και επικοινωνία, η διαχείριση ακινήτων, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και τα ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ωστόσο η περιφέρεια φαίνεται να υστερεί σημαντικά στη γεωργία και κτηνοτροφία κάτι το οποίο οφείλεται στη δυσμενή κλαδική διάρθρωση καθώς επίσης και στην αλιεία και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια εμφανίζοντας αρνητικούς τοπικούς παράγοντες όπως και δυσμενής κλαδική διάρθρωση. Ενδοπεριφερειακά ο Νομός των Κυκλάδων υπερಿಸχύει του Νομού Δωδεκανήσων παρόλα αυτά φαίνεται να υστερεί σημαντικά στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων κάτι που στηρίζεται κυρίως στους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες.

Όσον αφορά την περιφέρεια Κρήτης, οι δυναμικοί κλάδοι που εντοπίζονται είναι οι εξής: μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες, διαχείριση ακινήτων, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση καθώς και υγεία και κοινωνική μέριμνα. Τους περισσότερους δυναμικούς κλάδους συγκεντρώνει ο Νομός Ηρακλείου, η έδρα της περιφέρειας που φιλοξενείται το μεγαλύτερο και πιο

αναπτυγμένο αστικό κέντρο. Αντίθετα, τα περισσότερα τοπικά μειονεκτήματα στους κλάδους συγκεντρώνει ο Νομός Ρεθύμνου. Εν γένει, στους ανερχόμενους και δυναμικούς κλάδους της Περιφέρειας Κρήτης εντάσσονται η μεταποίηση και ο ηλεκτρισμός – φυσικό αέριο. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ανάπτυξη της αλιείας στην περιφέρεια οφείλεται στη δυσμενή κλαδική διάρθρωση όπως και ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων σε μια τόσο τουριστική περιφέρεια υστερεί σημαντικά συνδυάζοντας την δυσμενή κλαδική διάρθρωση με τους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες.

Στην τέταρτη κατηγορία με 8 οικονομικούς κλάδους από τους 16 να εμφανίζουν υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης από τον αντίστοιχο εθνικό βρίσκονται οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου. Πιο αναλυτικά οι κλάδοι αυτοί στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι οι εξής: αλιεία, ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Κάποιοι από τους κλάδους που υστερεί είναι η μεταποίηση, οι κατασκευές καθώς και η γεωργία και κτηνοτροφία λόγω της δυσμενούς κλαδικής διάρθρωσης. Ειδικότερα ο Νομός Χαλκιδικής υπερτερεί έναντι των υπόλοιπων Νομών συγκεντρώνοντας σε αριθμό 10 οικονομικούς κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό. Ο Νομός Χαλκιδικής παρουσιάζει ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση αλλά αρνητικούς τοπικούς παράγοντες, οι οποίοι εμποδίζουν την ανάπτυξη των υπόλοιπων οικονομικών κλάδων. Στη συνέχεια ακολουθεί ο Νομός Θεσσαλονίκης και ο Νομός Πιερίας, ο πρώτος υπερτερεί στους κλάδους της αλιείας, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας, της εκπαίδευσης και της υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Ωστόσο η δυσμενής κλαδική διάρθρωση του Νομού δεν επιτρέπει την περαιτέρω ανάπτυξη των υπόλοιπων οικονομικών κλάδων. Στο Νομό Πιερίας οι βασικοί οικονομικοί κλάδοι είναι της μεταποίησης και της αλιείας ενώ σημαντικό ρόλο φαίνεται να παίζει και η γεωργία αλλά χωρίς να δίνονται τα απαραίτητα κίνητρα για την επιπλέον ανάπτυξή της. Τέλος τελευταίος Νομός της περιφέρειας έρχεται ο Νομός Σερρών εμφανίζοντας μόνο 5 κλάδους που να ξεπερνούν τον εθνικό ρυθμό ανάπτυξης στους αντίστοιχους κλάδους. Ακόμη παρατηρείται δυσμενής κλαδική διάρθρωση κάτι που έχει σαν αποτέλεσμα να βρίσκονται σε σημαντικά μειονεκτική θέση οι κλάδοι της

γεωργίας και κτηνοτροφίας, των κατασκευών, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των μεταφορών και επικοινωνίας όπως και της υγείας και κοινωνικής μέριμνας.

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εντοπίζονται οι εξής κλάδοι που αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό: μεταποίηση, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Η περιφέρεια αποτελείται από θετικούς τοπικούς παράγοντες. Ενδοπεριφερειακά φαίνεται να υπάρχει ομοιογένεια ωστόσο ο Νομός που υπερισχύει με μικρή διαφορά έναντι των άλλων είναι ο Νομός Γρεβενών μέσα από τους κλάδους των μεταλλείων και ορυχείων, της μεταποίησης, του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου καθώς επίσης και των κατασκευών. Ακόμη αρκετά ικανοποιητική είναι και η κατάσταση του Νομού Φλωρίνης έχοντας ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση και θετικούς τοπικούς παράγοντες.

Στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας οι οικονομικοί κλάδοι που αναπτύσσονται με ρυθμούς μεγαλύτερους των αντίστοιχων σε εθνικό επίπεδο είναι οι κατασκευές, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, η αποθήκευση και η επικοινωνία, η διαχείριση ακινήτων, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ωστόσο παρατηρείται ότι επικρατούν αρνητικοί τοπικοί παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στην αναπτυξιακή υστέρηση της περιφέρειας. Από τους πιο αδύναμους Νομούς της περιφέρειας είναι ο Νομός Βοιωτίας ο οποίος υστερεί σε πάρα πολλούς τομείς όπως η γεωργία και κτηνοτροφία, η μεταποίηση, οι κατασκευές, οι μεταφορές αλλά και η υγεία και κοινωνική μέριμνα. Σημαντικός ρόλος στην κατάσταση του συγκεκριμένου Νομού διαδραματίζει η ύπαρξη πολλών τοπικών πλεονεκτημάτων.

Όσον αφορά την περιφέρεια Πελοποννήσου οι οικονομικοί κλάδοι με ρυθμό ανάπτυξης ταχύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό είναι ο κλάδος των μεταλλείων και ορυχείων, του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ωστόσο η περιφέρεια χαρακτηρίζεται από αρκετά τοπικά μειονεκτήματα που δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη των οικονομικών κλάδων. Ενδοπεριφερειακά δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διαφορές

ανάμεσα στους Νομούς, παρόλα αυτά ο πιο αδύναμος Νομός θεωρείται αυτός της Αρκαδίας ενώ οι πιο ισχυροί αυτοί της Αργολίδας και Λακωνίας.

Στην πέμπτη κατηγορία ανήκει η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης με 7 από τους 16 οικονομικούς κλάδους να έχουν μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από τον αντίστοιχο εθνικό. Πιο αναλυτικά αυτοί οι κλάδοι είναι: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Κάποιοι από τους κλάδους που υστερεί η περιφέρεια λόγω των αρνητικών τοπικών παραγόντων που επικρατούν είναι η γεωργία και κτηνοτροφία, η μεταποίηση όπως και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Όσον αφορά τους Νομούς που την αποτελούν δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους όσον αφορά τη δυναμικότητα των κλάδων, ωστόσο ο πιο ισχυρός Νομός με 8 κλάδους να αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό είναι ο Νομός Ξάνθης, ενώ από την άλλη ο πιο αδύναμος με 6 οικονομικούς κλάδους με μεγαλύτερο ρυθμό από τον αντίστοιχο εθνικό ο Νομός Έβρου. Ακόμη σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι οι Νομοί Ξάνθης και Καβάλας έχουν προβάδισμα στον κλάδο των κατασκευών όπως και οι Νομοί Δράμας και Καβάλας παρουσιάζουν προβάδισμα στους κλάδους που αφορούν των πρωτογενή τομέα μη επιτρέποντάς τους ωστόσο να αναπτυχθούν περεταίρω λόγω της δυσμενούς κλαδικής διάρθρωσης.

Τέλος στην τελευταία κατηγορία εντάσσεται η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με τον μικρότερο αριθμό (6) οικονομικών κλάδων που αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό αυτοί είναι οι εξής: μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση καθώς και υγεία και κοινωνική μέριμνα. Είναι αξιοσημείωτο ότι η συγκεκριμένη περιφέρεια χαρακτηρίζεται η πιο αδύναμη της χώρας στους κλάδους τις αλιείας και των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας. Ενδοπεριφερειακά δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους Νομούς της περιφέρειας, ωστόσο προβάδισμα δυναμικότητας φαίνεται να έχει ο Νομός Σάμου ενώ να υστερεί συγκριτικά με τους υπόλοιπους ο Νομός Λέσβου.

Χωρική Ενότητα	Οικονομικός Κλάδος																
	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση	Αλιεία	Μεταλλεία, ορυχεία	Μεταποίηση	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές αυτοκινήτων,	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	Χρηματοοπιστωτική διαμεσολάβηση	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιγ/τικές δραστηριότητες	Δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική ή κοινωνική ασφάλιση	Εκπαίδευση	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	Άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες	Ιδιωτική νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό	Εξωπεριφερειακοί οργανισμοί
Βόρεια Ελλάς	7	5	5	5	3	5	1	7	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	7	5	7	7	3	5	3	8	1	8	8	1	1	1	6	1	0
Έβρος	7	7	8	8	3	5	6	8	3	8	7	2	1	1	6	1	0
Ξάνθη	7	8	7	7	6	4	2	8	3	8	8	3	1	3	1	1	0
Ροδόπη	7	5	8	5	3	5	2	8	2	8	8	1	1	1	6	1	0
Δράμα	5	7	4	4	6	8	6	8	1	8	8	2	1	3	6	1	0
Καβάλα	5	5	8	7	3	4	6	8	1	8	7	1	1	3	6	1	0
Κεντρική Μακεδονία	5	4	8	8	3	7	1	4	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Ημαθία	5	5	4	8	6	7	6	8	1	8	8	3	3	3	6	3	0
Θεσσαλονίκη	5	4	5	8	3	7	1	4	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Κυκλός	5	7	4	4	6	5	6	8	1	8	7	2	2	3	6	3	0
Πέλλα	5	5	4	5	3	5	2	8	3	8	8	2	3	3	6	3	0
Πιερία	7	4	8	4	2	8	3	8	6	8	7	2	1	2	2	3	0
Σέρρες	7	5	7	4	1	8	2	8	6	8	8	6	3	6	6	3	0
Χαλκιδική	7	5	8	4	2	7	4	8	1	8	4	2	1	2	2	3	0
Δυτική Μακεδονία	5	5	5	4	6	5	1	8	3	8	8	2	1	1	1	3	0
Γρεβενά	7		4	4	3	4	2	8	1	8	7	1	2	3	6	1	0
Καστοριά	5	7	8	5	3	5	2	8	1	8	8	2	3	1	2	3	0
Κοζάνη	5	4	5	4	6	7	6	8	6	8	8	2	3	1	1	3	0
Φλώρινα	5	5	5	2	1	7	2	8	6	8	8	2	1	1	1	3	0
Θεσσαλία	7	4	8	4	3	5	3	8	3	8	7	3	3	1	2	3	0
Καρδίτσα	7	7	-	4	3	5	2	5	1	8	8	1	3	3	3	6	0
Λάρισα	5	4	8	5	3	7	6	8	3	8	8	3	3	2	2	3	0
Μαγνησία	7	4	8	4	3	7	3	8	6	8	5	6	1	1	1	3	0
Τρίκαλα	7	5	5	4	1	4	3	8	2	8	7	2	1	1	1	3	0
Κεντρική Ελλάς	7	5	5	8	3	5	1	8	3	8	5	1	1	3	3	1	0
Ήπειρος	7	5	4	4	3	5	3	8	3	8	5	1	1	3	3	3	0
Άρτα	7	8	4	4	6	5	6	8	6	8	5	2	3	1	2	3	0

Θεσπρωτία	7	4	5	4	3	8	6	7	6	8	7	2	1	1	2	6	0
Ιωάννινα	5	8	7	5	2	4	2	7	1	8	5	6	1	3	6	3	0
Πρέβεζα	7	5	4	7	3	8	6	8	3	8	5	2	1	1	1	3	0
Ιόνια Νησιά	7	5	5	4	2	5	2	8	1	8	4	2	1	3	3	6	0
Ζάκυνθος	7	8	8	4	2	5	2	8	2	8	4	1	2	3	6	6	0
Κέρκυρα	7	4	5	4	2	5	2	8	1	8	5	1	3	3	3	6	0
Κεφαλληνία	5	4	4	4	2	5	6	5	3	8	4	2	2	1	2	6	0
Λευκάδα	7	5	-	4	2	5	6	8	3	8	4	2	1	3	3	6	0
Δυτική Ελλάς	7	5	8	4	3	8	1	4	1	8	5	2	1	3	3	1	0
Αιτωλοακαρνανία	7	5	8	4	1	8	2	7	1	8	4	2	3	1	2	1	0
Αχαΐα	5	7	8	4	3	8	3	4	1	8	4	2	1	3	6	1	0
Ηλεία	5	7	8	4	1	8	6	4	1	8	4	3	1	1	1	1	0
Στερεά Ελλάς	7	5	7	8	6	4	2	5	3	8	4	1	3	3	6	1	0
Βοιωτία	7	5	5	8	6	5	3	4	6	8	8	1	1	6	6	1	0
Εύβοια	7	7	8	5	6	5	2	4	1	8	4	2	3	3	6	1	0
Ευρυτανία	7	8	-	4	3	7	6	8	6	8	5	3	2	1	1	1	0
Φθιώτιδα	7	5	4	8	6	4	2	4	6	8	7	1	3	1	2	1	0
Φωκίδα	7	4	7	4	3	8	6	8	2	8	7	1	1	3	6	1	0
Πελοπόννησος	5	5	4	8	3	7	3	8	3	8	5	1	3	3	6	1	0
Αργολίδα	5	5	5	4	3	7	2	8	3	8	5	2	3	3	3	1	0
Αρκαδία	5	5	4	8	1	8	6	8	3	8	5	2	3	6	6	1	0
Κορινθία	7	4	5	8	6	7	3	8	6	8	4	1	3	1	1	1	0
Λακωνία	5	7	4	4	3	7	1	7	3	8	5	2	3	3	6	1	0
Μεσσηνία	5	8	8	4	1	4	6	8	1	8	5	6	1	3	6	1	0
Αττική	7	7	8	4	2	7	3	4	1	4	7	3	3	1	1	1	0
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	5	8	7	4	2	5	1	8	3	8	4	1	1	3	3	6	0
Βόρειο Αιγαίο	5	8	7	4	2	5	1	8	6	8	5	2	1	3	6	6	0
Λέσβος	5	7	8	4	2	7	1	8	3	8	5	1	1	3	6	6	0
Σάμος	5	8	4	4	3	4	6	8	1	8	4	2	2	3	3	6	0
Χίος	5	8	-	4	1	4	2	5	6	8	5	2	1	1	2	3	0
Νότιο Αιγαίο	5	7	8	4	1	5	2	8	3	8	4	2	1	3	6	3	0
Δωδεκάνησα	5	8	8	4	2	5	1	8	1	8	4	2	1	3	6	3	0
Κυκλάδες	5	4	8	4	3	5	2	8	3	8	4	2	1	3	3	6	0
Κρήτη	5	7	5	4	2	5	3	8	1	8	4	3	1	3	3	6	0
Ηράκλειο	5	7	4	4	2	5	3	4	1	7	5	3	3	1	1	6	0
Λασιότι	5	5	7	4	2	4	6	8	3	8	4	2	2	6	6	6	0
Ρέθυμνο	7	7	4	4	2	7	6	8	3	8	5	2	2	3	6	1	0
Χανιά	5	7	-	4	2	5	2	8	1	8	4	6	1	3	6	6	0

Πίνακας 5: Κατάταξη των χωρικών ενότητων ανά περιφερειακό τύπο με χρήση της Dynamic Shift-Share Analysis

3.4 Εφαρμογή του υποδείγματος της Ομοθετικής Απασχόλησης και του Διανεμητικού Αποτελέσματος

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που εξήχθησαν μετά την εφαρμογή του υποδείγματος της Ομοθετικής Απασχόλησης και του Διανεμητικού Αποτελέσματος. Πιο αναλυτικά το υπόδειγμα αυτό όπως έχει ήδη αναφερθεί βασίζεται στις κριτικές που υποστηρίζουν ότι οι τιμές που παίρνει η διαφορική συνιστώσα στο παραδοσιακό υπόδειγμα δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της δυναμικότητας του κλάδου, αλλά οφείλεται και στην εξειδίκευση του παραγωγικού δυναμικού σε αυτήν τη δραστηριότητα. Αυτό έχει σαν συνέπεια, κατά τον υπολογισμό της διαφορικής απόκλισης, η ομολογική απόκλιση να επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τα αποτελέσματα εξαιτίας της αλληλεπίδρασης των δύο συνιστωσών.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το παραπάνω πρόβλημα, εισάγεται η έννοια της ομοθετικής απασχόλησης, η οποία ορίζεται ως η απασχόληση που θα είχε ο κλάδος i της περιφέρειας j , αν η διάρθρωση της απασχόλησης στη συγκεκριμένη περιφέρεια ήταν ίδια με την αντίστοιχη εθνική. Τα αποτελέσματα, τα οποία προέκυψαν, συνοψίζονται στον πίνακα 6, ο οποίος βρίσκεται στο τέλος της υποενότητας.

Σε αυτό τον πίνακα παρουσιάζονται οι περιφερειακοί τύποι, όπως προέκυψαν για κάθε χωρική ενότητα και οικονομικό κλάδο, σύμφωνα με την ταξινόμηση κατά Boudeville. Οι χωρικές ενότητες παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά σε όλους τους περιφερειακούς τύπους, παρόλα αυτά ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών εντάσσεται σύμφωνα και με αυτή τη μέθοδο όπως και στην παραδοσιακή μορφή και τη δυναμική μορφή στους περιφερειακούς τύπους 8 και 3. Στη συνέχεια ακολουθούν οι περιφερειακοί τύποι 4 και 7, λίγο λιγότερες χωρικές ενότητες εντάσσονται στους περιφερειακούς τύπους 2 και 6 ενώ τέλος τις δύο τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν οι περιφερειακοί τύποι 1 και 5.

Σύμφωνα με το πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας προκύπτουν τα συμπεράσματα για την κλαδική διάρθρωση της περιφέρειας και για την ύπαρξη ή μη δυναμικών παραγωγικών κλάδων. Από τα αποτελέσματα της διαδικασίας χρησιμοποιώντας την ομοθετική απασχόληση και το διανεμητικό αποτέλεσμα προέκυψε η ομολογική συνιστώσα θετική σε όλες τις περιφέρειες στους κλάδους: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες,

δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες και τέλος ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Αυτό σημαίνει ότι οι παραπάνω κλάδοι είναι δυναμικοί σε όλες τις περιφέρειες καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής της Α.Π.Α. είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο εθνικό. Ακόμη τα αποτελέσματα για κάθε περιφέρεια συνολικά για όλους τους παραγωγικούς κλάδους μέσα από τον υπολογισμό της Συνολικής Ομολογικής Συνιστώσας για κάθε περιφέρεια προκύπτει ότι οι νομοί που έχουν θετική Συνολική Ομολογική Συνιστώσα είναι: Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Λευκάδα, Αχαΐα, Ευρυτανία, Αττική, Λέσβος, Σάμος, Χίος, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες και το Ηράκλειο. Συμπερασματικά αυτοί οι νομοί παρουσιάζουν ικανοποιητική κλαδική διάρθρωση και χαρακτηρίζονται από ύπαρξη δυναμικών παραγωγικών κλάδων.

Όσον αφορά τα στοιχεία που δίνονται από το πρόσημο της διαφορικής συνιστώσας, διαπιστώνεται ότι οι Νομοί: Ροδόπης, Καβάλας, Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Σέρρες, Χαλκιδικής, Γρεβενά, Καστοριάς, Φλώρινας, Καρδίτσας, Τρικάλων, Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Ζακύνθου, Κέρκυρας, Κεφαλονιάς, Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας, Ηλείας, Ευβοίας, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Αργολίδας, Λακωνίας, Μεσσηνίας, Αττικής, Λέσβου, Σάμου, Χίου, Δωδεκανήσων, Κυκλάδων, Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου και Χανίων έχουν θετική διαφορική συνιστώσα, κάτι το οποίο μεταφράζεται σε νομούς με θετικούς τοπικούς παράγοντες οι οποίοι προκύπτουν από μία σειρά παραγόντων που έχουν αναφερθεί πιο πάνω (γεωγραφική θέση, μεταφορικές υποδομές, κρατική παρέμβαση). Ωστόσο σε όλους τους υπόλοιπους νομούς παρουσιάζει αρνητικό πρόσημο το οποίο σημαίνει ότι οι προαναφερθέντες παράγοντες είναι δυσμενής και ο συγκεκριμένος νομός δεν παρουσιάζει τα απαραίτητα πλεονεκτήματα που θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών κλάδων.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια ομαδοποίηση των περιφερειών με κριτήριο τον αριθμό των οικονομικών κλάδων, ανά περιφέρεια, οι οποίοι εμφανίζουν ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους των αντίστοιχων εθνικών. Οι Περιφέρειες είναι:

- 1) Αττική, Δυτική Ελλάδα, Ιόνια Νησιά (10)
- 2) Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος, Πελοπόννησος, Νότιο Αιγαίο και Κρήτη (9)
- 3) Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα (8)
- 4) Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Βόρειο Αιγαίο (7)

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα η περιφέρεια της Αττικής μαζί με την περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας και των Ιόνιων Νήσων καταλαμβάνουν την πρώτη θέση συμπληρώνοντας 10 από τους 16 οικονομικούς κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό. Πιο αναλυτικά για την περιφέρεια της Αττικής αυτοί οι κλάδοι είναι: η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ωστόσο στους κλάδους στους οποίους υστερεί είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, οι κατασκευές, τα μεταλλεία και ορυχεία, η αλιεία και τέλος η γεωργία και κτηνοτροφία. Ακόμη σύμφωνα με το πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας οι δυναμικοί κλάδοι για την περιφέρεια της Αττικής είναι ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ταυτόχρονα σύμφωνα με το διανεμητικό αποτέλεσμα συγκριτικό πλεονέκτημα φαίνεται να παρουσιάζουν οι κλάδοι της μεταποίησης, του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, ξενοδοχεία και εστιατόρια και οι μεταφορές. Αξιοσημείωτο είναι ότι στους κλάδους χονδρικού – λιανικού εμπορίου και μεταφορών – αποθήκευσης – επικοινωνιών η περιφέρεια παρουσιάζει τόσο εξειδίκευση όσο και συγκριτικό πλεονέκτημα. Αυτό, προφανώς, αιτιολογείται από το ότι στη δεδομένη Περιφέρεια εδρεύει το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Ελλάδας, η πρωτεύουσα, όπου συγκεντρώνονται δραστηριότητες τριτογενούς τομέα.

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει και αυτή 10 από τους 16 οικονομικούς κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό. Πιο συγκεκριμένα αυτοί κλάδοι είναι: η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ωστόσο συγκριτικό πλεονέκτημα όπως και εξειδίκευση φαίνεται να παρουσιάζει στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, στην αλιεία, στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, στη δημόσια διοίκηση άμυνα

και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση όπως και στην εκπαίδευση. Ακόμη συγκριτικό πλεονέκτημα χωρίς όμως εξειδίκευση εμφανίζεται και στη μεταποίηση, στα ξενοδοχεία και εστιατόρια, στις μεταφορές όπως και στη διαχείριση ακίνητης περιουσίας. Ενδοπεριφερειακά οι διαφορές που εντοπίζονται αφορούν τον κλάδο της αλιείας όπου εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα και εξειδίκευση μόνο στο νομό Αιτωλοακαρνανίας, ενώ ο νομός Αχαΐας φαίνεται να είναι ο μόνος που εξειδικεύεται στον κλάδο των μεταφορών, της αποθήκευσης και της επικοινωνίας. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της περιφέρειας είναι ότι ο νομός Ηλείας εξειδικεύεται μόνο σε τέσσερις οικονομικούς κλάδους αυτούς της γεωργίας, των κατασκευών, της δημόσιας διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης καθώς και της εκπαίδευσης. Ωστόσο συγκριτικό πλεονέκτημα φαίνεται να έχει σε αρκετούς άλλους κλάδους όπως στη μεταποίηση και στα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Στην Περιφέρεια των Ιόνιων Νήσων οι οικονομικοί κλάδοι οι οποίοι αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό είναι: αλιεία, μεταλλεία-ορυχεία, η μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, η αποθήκευση και η επικοινωνία, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση και τέλος η υγεία και κοινωνική μέριμνα. Ωστόσο δυναμικοί κλάδοι της περιφέρειας αποτελούν ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Οι ίδιοι οικονομικοί κλάδοι είναι δυναμικοί και για όλους τους νομούς της περιφέρειας. Οι νομοί Κέρκυρας και Κεφαλονιάς παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα στους οικονομικούς κλάδους της αλιείας και των μεταλλείων και ορυχείων, καθώς και οι τέσσερις νομοί εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα στη μεταποίηση, τον ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο και τις κατασκευές. Μόνο οι νομοί Ζακύνθου και Κέρκυρας παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο ενώ αξιοσημείωτο να αναφερθεί είναι ότι μόνο ο νομός Κέρκυρας εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα στον οικονομικό κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων όπως επίσης και ότι υστερεί στον κλάδο των μεταφορών. Στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων εξειδικεύονται όλοι οι νομοί της περιφέρειας, στον κλάδο της αλιείας εξειδικεύονται ο νομός Κεφαλονιάς και Λευκάδας ενώ παρατηρείται ο

νομός Ζακύνθου να εξειδικεύεται εκτός από τον κλάδο ξενοδοχεία και εστιατόρια και στον κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δάση.

Στην δεύτερη κατηγορία με 9 οικονομικούς κλάδους να αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό ανήκουν οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Πελοποννήσου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Ειδικότερα στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας οι δυναμικοί κλάδοι που αναπτύσσονται είναι: ο ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, η αποθήκευση και επικοινωνία, η δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση και τέλος η υγεία και κοινωνική μέριμνα. Συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζουν οι κλάδοι της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών, της αλιείας, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, της δημόσιας διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης όπως και της εκπαίδευσης. Ακόμη εξειδίκευση παρατηρείται στους κλάδους της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών, της μεταποίησης, των κατασκευών, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, της εκπαίδευσης και της υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Πιο αναλυτικά στον κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα οι νομοί Ημαθίας και Πέλλας ενώ φαίνεται να εξειδικεύονται όλοι οι νομοί εκτός από αυτό της Θεσσαλονίκης. Στον οικονομικό κλάδο της αλιείας εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα οι νομοί Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών, Χαλκιδικής ενώ φαίνεται να εξειδικεύεται μόνο ο νομός Χαλκιδικής. Επίσης ο νομός Χαλκιδικής είναι ο μόνος νομός που εξειδικεύεται στον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων. Ακόμη στον κλάδο της μεταποίησης συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζουν οι νομοί Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών και Χαλκιδικής ενώ από αυτούς εξειδικεύονται μόνο ο νομός Κιλκίς, Θεσσαλονίκης και Ημαθίας. Επίσης στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων εξειδικεύονται οι νομοί Πιερίας και Χαλκιδικής ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζει ο νομός Θεσσαλονίκης. Τέλος ο νομός Θεσσαλονίκης εξειδικεύεται επίσης και στον οικονομικό κλάδο των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας.

Όσον αφορά την περιφέρεια της Ηπείρου οι οικονομικοί κλάδοι που παρουσιάζουν ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό είναι: μεταλλεία και ορυχεία, μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση και τέλος υγεία και κοινωνική μέριμνα. Από αυτούς δυναμικοί κλάδοι για

την περιφέρεια θεωρούνται ο ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση και τέλος υγεία και κοινωνική μέριμνα. Αυτοί οι κλάδοι αποτελούν δυναμικούς κλάδους για όλους τους νομούς της περιφέρειας. Πιο αναλυτικά ενδοπεριφερειακά στον κλάδο της αλιείας συγκριτικό πλεονέκτημα φαίνεται να παρουσιάζουν οι νομοί Θεσπρωτίας και Πρέβεζας, στον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων οι νομοί Άρτας και Πρέβεζας, σε αυτό της μεταποίησης οι νομοί Άρτας και Θεσπρωτίας, ενώ ο νομός Ιωαννίνων φαίνεται να εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα στους κλάδους των κατασκευών, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και τέλος στον κλάδο των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας. Όσον αφορά την εξειδίκευση διαφορετικά είναι τα αποτελέσματα που δείχνουν ότι ο νομός Άρτας εξειδικεύεται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, στην αλιεία και τις κατασκευές, ο νομός Θεσπρωτίας στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση καθώς και στις μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία. Ο νομός Ιωαννίνων εξειδικεύεται κυρίως στους κλάδους των κατασκευών, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση και τέλος υγεία και κοινωνική μέριμνα ενώ τέλος ο νομός Πρέβεζας παρουσιάζει εξειδίκευση κυρίως στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, στην αλιεία καθώς και στα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Η περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει 9 από τους 16 οικονομικούς κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό. Ειδικότερα οι δυναμικοί της κλάδοι είναι ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Αξιοσημείωτο είναι ότι όλοι οι νομοί της περιφέρειας εμφανίζουν τους ίδιους οικονομικούς κλάδους σαν δυναμικούς σύμφωνα με το πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας. Ωστόσο παρά τους δυναμικούς κλάδους φαίνεται όλοι οι νομοί εκτός από αυτόν της Κορίνθου να εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα και να εξειδικεύονται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση. Ακόμη στον κλάδο της αλιείας συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζουν όλοι οι νομοί της περιφέρειας εκτός από το νομό Λακωνίας και Μεσσηνίας ενώ φαίνεται να εξειδικεύεται μόνο ο νομός Αργολίδας. Όσον αφορά τον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζουν όλοι οι νομοί της περιφέρειας, εκτός από το νομό Μεσσηνίας ενώ από αυτούς εξειδικεύεται

μόνο ο νομός Αρκαδίας. Στον κλάδο της μεταποίησης εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα οι νομοί Αργολίδας, Λακωνίας και Μεσσηνίας ενώ εξειδικεύεται ο νομός Κορίνθου, κάτι το οποίο οφείλεται στο ότι βιομηχανίες της Αττικής έχουν εγκατασταθεί στο νομό Κορίνθου. Τέλος όλοι οι νομοί εξειδικεύονται στις κατασκευές ενώ στον κλάδο των ξενοδοχείων και των εστιατορίων μόνο ο νομός Αργολίδας.

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκεντρώνει τους παρακάτω δυναμικούς κλάδους: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ο νομός Δωδεκανήσων εξειδικεύεται στην αλιεία, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια και στην εκπαίδευση, ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζει και σε άλλους αρκετούς κλάδους όπως στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, τη μεταποίηση, τις κατασκευές. Ο νομός Κυκλάδων εξειδικεύεται στα μεταλλεία και ορυχεία, στον ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια και στις μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία ενώ και αυτός ο νομός παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε περισσότερους κλάδους όπως την γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, την αλιεία και τη μεταποίηση.

Οι δυναμικοί κλάδοι της περιφέρειας της Κρήτης είναι ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Όλοι οι νομοί εμφανίζουν τους ίδιους δυναμικούς κλάδους με όλη την περιφέρεια. Πιο αναλυτικά ο νομός Ηρακλείου εξειδικεύεται στους κλάδους της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών, του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, της εκπαίδευσης, της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες, ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζει επιπλέον στην μεταποίηση, στις κατασκευές και στις μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία. Ο νομός Λασιθίου εξειδικεύεται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, στα ξενοδοχεία και εστιατόρια καθώς και στην υγεία και κοινωνική μέριμνα, ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα αυτού του νομού είναι επιπλέον η αλιεία καθώς και η μεταποίηση. Όσον αφορά το νομό Ρεθύμνου εξειδικεύεται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, στις κατασκευές, καθώς και στα ξενοδοχεία και

εστιατόρια, ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα παρουσιάζουν οι κλάδοι των μεταλλείων και ορυχείων, της μεταποίησης καθώς και του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου. Τέλος ο νομός Χανίων εξειδικεύεται στους κλάδους της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών, των κατασκευών, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα.

Στην τρίτη κατηγορία με 8 από τους 16 οικονομικούς κλάδους να εμφανίζουν ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό ανήκουν οι περιφέρειες της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας. Πιο αναλυτικά η περιφέρεια Θεσσαλίας συγκεντρώνει σαν δυναμικούς κλάδους τους ακόλουθους: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ο νομός Καρδίτσας εξειδικεύεται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, στον ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο, στις κατασκευές, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα ενώ παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα και σε άλλους κλάδους στους οποίους δεν εξειδικεύεται όπως τη μεταποίηση και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Ο νομός Λάρισας εξειδικεύεται επίσης στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση καθώς και την εκπαίδευση ενώ παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε επιπλέον οικονομικούς κλάδους όπως τη μεταποίηση και την υγεία. Όσον αφορά το νομό Μαγνησίας εξειδικεύεται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, μεταποίηση, κατασκευές, ξενοδοχεία και εστιατόρια, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση καθώς και στην εκπαίδευση ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα εμφανίζει ακόμη στην αλιεία όπως και στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας. Τέλος ο νομός Τρικάλων εξειδικεύεται στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τη δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα, άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα εμφανίζει στους κλάδους των μεταλλείων και ορυχείων, της μεταποίησης, των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας.

Οι οικονομικοί κλάδοι της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας οι οποίοι παρουσιάζουν μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από τον αντίστοιχο εθνικό είναι οι ακόλουθοι: κατασκευές, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και

επικοινωνία, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Αξιοσημείωτο να αναφερθεί είναι ότι οι νομοί Βοιωτίας, Εύβοιας, Ευρυτανίας και Φθιώτιδας εξειδικεύονται στον κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών χωρίς να εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε αυτό τον κλάδο. Πιο αναλυτικά ο νομός Βοιωτίας εκτός από τον κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών εξειδικεύεται ακόμη στους κλάδους των μεταλλείων και ορυχείων, της μεταποίησης και των κατασκευών έχοντας από αυτούς τους κλάδους συγκριτικό πλεονέκτημα μόνο σε αυτό των μεταλλείων και ορυχείων και αυτό των κατασκευών. Ακόμη συγκριτικό πλεονέκτημα εμφανίζει στους κλάδους της αλιείας, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου καθώς και στα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Όσον αφορά το νομό Εύβοιας οι κλάδοι στους οποίους εξειδικεύεται και παρουσιάζει και συγκριτικό πλεονέκτημα είναι η μεταποίηση και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο. Ωστόσο ο νομός εξειδικεύεται επιπλέον σε αρκετούς κλάδους χωρίς να εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα, κάποιοι από τους οποίους είναι η γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, η αλιεία όπως και ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο. Ο νομός Ευρυτανίας παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα στον κλάδο της μεταποίησης στον οποίο κλάδο δεν εξειδικεύεται σε αντίθεση με τους κλάδους της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δάση, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα. Στους κλάδους τους οποίους εξειδικεύεται ο νομός Φθιώτιδας και παρουσιάζει και συγκριτικό πλεονέκτημα είναι η αλιεία και ο κλάδος των κατασκευών. Ωστόσο εμφανίζει εξειδίκευση και σε επιπλέον κλάδους χωρίς να έχει συγκριτικό πλεονέκτημα οι οποίοι είναι η γεωργία, κτηνοτροφία και δάση, η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο καθώς επίσης και οι μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνία. Τέλος ο νομός Φωκίδας παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα στους κλάδους της αλιείας, της μεταποίησης και των μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνίας, από τους οποίους εξειδικεύεται μόνο στην αλιεία αλλά και σε άλλους κλάδους όπως τις κατασκευές, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο καθώς και στη χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση.

Στην τελευταία κατηγορία με 7 από τους 16 οικονομικούς κλάδους να εμφανίζουν ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό ανήκουν οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, της Δυτικής Μακεδονίας και του Βορείου Αιγαίου. Ειδικότερα στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης οι κλάδοι αυτοί είναι: ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο,

μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ενδοπεριφερειακά όλοι οι νομοί παρουσιάζουν εξειδίκευση στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση έχοντας όμως συγκριτικό πλεονέκτημα μόνο οι νομοί Δράμας και Καβάλας. Επίσης ο νομός Καβάλας παρουσιάζει εξειδίκευση και συγκριτικό πλεονέκτημα και στον κλάδο της αλιείας. Ο νομός Δράμας εξειδικεύεται στα μεταλλεία και ορυχεία έχοντας σε αυτό το κλάδο και συγκριτικό πλεονέκτημα. Όσον αφορά τον κλάδο της μεταποίησης εξειδικεύεται σε αυτόν ο νομός Ξάνθης ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα εμφανίζουν οι νομοί Ροδόπης και Δράμας. Τέλος στον κλάδο των κατασκευών εξειδικεύονται οι νομοί Έβρου, Ροδόπης και Δράμας έχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα οι δύο πρώτοι μόνο νομοί.

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συγκεντρώνει τους ακόλουθους κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό: μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα καθώς και ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό. Ειδικότερα στον κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών εξειδικεύονται όλοι οι νομοί που την αποτελούν εκτός από το νομό Κοζάνης, οι οποίοι εμφανίζουν και συγκριτικό πλεονέκτημα εκτός από το νομό Γρεβενών. Στον κλάδο της αλιείας φαίνεται να εξειδικεύεται μόνο ο νομός Καστοριάς χωρίς όμως να εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα. Όσον αφορά τον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων εξειδικεύονται όλοι εκτός από το νομό Γρεβενών ενώ όπως ήταν αναμενόμενο ο κλάδος του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου εξειδικεύεται στο νομό Κοζάνης στον οποίο παρουσιάζεται και συγκριτικό πλεονέκτημα. Γενικά, η Περιφέρεια δύναται να χαρακτηριστεί ως ομοιογενής, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους νομούς.

Τέλος στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου οι κλάδοι που αναπτύσσονται ταχύτερα από τον αντίστοιχο εθνικό είναι: μεταποίηση, ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες, δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα. Πιο αναλυτικά όσον αφορά τον κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών εξειδικεύεται μόνο ο νομός Λέσβου παρόλο που εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα όλοι οι νομοί της περιφέρειας. Όλοι οι νομοί της περιφέρειας παρουσιάζουν εξειδίκευση στον κλάδο της αλιείας ενώ στην περίπτωση της μεταποίησης φαίνεται να εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα όλοι οι νομοί αλλά χωρίς να εμφανίζει κάποιος

από αυτούς εξειδίκευση. Ακόμη στον κλάδο του ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου εξειδικεύονται όλοι οι νομοί από τους οποίους ο μόνος που δεν παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα είναι ο νομός Σάμου. Ο νομός Λέσβου εξειδικεύεται και παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα εκτός των άλλων στον κλάδο χονδρικό και λιανικό εμπόριο ενώ τέλος στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων εξειδικεύονται όλοι οι νομοί εκτός από το νομό Χίου.

Χωρική Ενότητα	Οικονομικός Κλάδος																
	Γεωργία κτη στρ φία δάσ η	Αλι εία	Μετα λεία, ορυχ εία	Μεταπ ίηση	Ηλεκτρ σμός, φυσικό αέριο και όδρευσ	Κατασ ευές	Χονδρ κό και λιανικό εμπόρι , επισκε ές αυτοκι ήτων,	Ξενοδο εία και εστιατό ρια	Μεταφο ές, αποθήκ υση, επικονι νίες	Χρημα οπιστα τική διαμεσ λάβησι	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμίσθωσι και επιγ/τικές δραστηριό ητες	Δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτι ή κοινωνική ασφάλιση	Εκπα δευσι	Υγεία και κοινων κή μέριμν	Άλλες κοινωνικ ες και προσωπι ές δραστηρ ότητες	Ιδιωτι ά νοικοκ ριά με απασχ λούμεν προσωπ ικό	Εξωπερι εργιακοί οργανισμ οί
Βόρεια Ελλάς	7	5	5	5	3	5	1	7	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	7	5	7	7	3	5	3	8	1	8	8	1	1	1	6	1	0
Έβρος	7	7	8	8	3	5	6	8	3	8	7	2	1	1	6	1	0
Ξάνθη	7	8	7	7	6	4	2	8	3	8	8	3	1	3	1	1	0
Ροδόπη	7	5	8	5	3	5	2	8	2	8	8	1	1	1	6	1	0
Δράμα	5	7	4	4	6	8	6	8	1	8	8	2	1	3	6	1	0
Καβάλα	5	5	8	7	3	4	6	8	1	8	7	1	1	3	6	1	0
Κεντρική Μακεδονία	5	4	8	8	3	7	1	4	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Ημαθία	5	5	4	8	6	7	6	8	1	8	8	3	3	3	6	3	0
Θεσσαλονίκη	5	4	5	8	3	7	1	4	3	8	7	1	1	3	6	3	0
Κιλκίς	5	7	4	4	6	5	6	8	1	8	7	2	2	3	6	3	0
Πέλλα	5	5	4	5	3	5	2	8	3	8	8	2	3	3	6	3	0
Πιερία	7	4	8	4	2	8	3	8	6	8	7	2	1	2	2	3	0
Σέρρες	7	5	7	4	1	8	2	8	6	8	8	6	3	6	6	3	0
Χαλκιδική	7	5	8	4	2	7	4	8	1	8	4	2	1	2	2	3	0
Αντική Μακεδονία	5	5	5	4	6	5	1	8	3	8	8	2	1	1	1	3	0
Γρεβενά	7		4	4	3	4	2	8	1	8	7	1	2	3	6	1	0
Καστοριά	5	7	8	5	3	5	2	8	1	8	8	2	3	1	2	3	0
Κοζάνη	5	4	5	4	6	7	6	8	6	8	8	2	3	1	1	3	0
Φλώρινα	5	5	5	2	1	7	2	8	6	8	8	2	1	1	1	3	0
Θεσσαλία	7	4	8	4	3	5	3	8	3	8	7	3	3	1	2	3	0
Καρδίτσα	7	7	-	4	3	5	2	5	1	8	8	1	3	3	3	6	0
Λάρισα	5	4	8	5	3	7	6	8	3	8	8	3	3	2	2	3	0
Μαγνησία	7	4	8	4	3	7	3	8	6	8	5	6	1	1	1	3	0
Τρίκαλα	7	5	5	4	1	4	3	8	2	8	7	2	1	1	1	3	0
Κεντρική Ελλάς	7	5	5	8	3	5	1	8	3	8	5	1	1	3	3	1	0
Ήπειρος	7	5	4	4	3	5	3	8	3	8	5	1	1	3	3	3	0
Άρτα	7	8	4	4	6	5	6	8	6	8	5	2	3	1	2	3	0
Θεσπρωτία	7	4	5	4	3	8	6	7	6	8	7	2	1	1	2	6	0

Ιωάννινα	5	8	7	5	2	4	2	7	1	8	5	6	1	3	6	3	0
Ηρέβεζα	7	5	4	7	3	8	6	8	3	8	5	2	1	1	1	3	0
Ιόνια Νησιά	7	5	5	4	2	5	2	8	1	8	4	2	1	3	3	6	0
Ζάκυνθος	7	8	8	4	2	5	2	8	2	8	4	1	2	3	6	6	0
Κέρκυρα	7	4	5	4	2	5	2	8	1	8	5	1	3	3	3	6	0
Κεφαλληνία	5	4	4	4	2	5	6	5	3	8	4	2	2	1	2	6	0
Λευκάδα	7	5	-	4	2	5	6	8	3	8	4	2	1	3	3	6	0
Δυτική Ελλάς	7	5	8	4	3	8	1	4	1	8	5	2	1	3	3	1	0
Αιτωλοακαρνανία	7	5	8	4	1	8	2	7	1	8	4	2	3	1	2	1	0
Αχαΐα	5	7	8	4	3	8	3	4	1	8	4	2	1	3	6	1	0
Ηλεία	5	7	8	4	1	8	6	4	1	8	4	3	1	1	1	1	0
Στερεά Ελλάς	7	5	7	8	6	4	2	5	3	8	4	1	3	3	6	1	0
Βοιωτία	7	5	5	8	6	5	3	4	6	8	8	1	1	6	6	1	0
Εύβοια	7	7	8	5	6	5	2	4	1	8	4	2	3	3	6	1	0
Ευρυτανία	7	8	-	4	3	7	6	8	6	8	5	3	2	1	1	1	0
Φθιώτιδα	7	5	4	8	6	4	2	4	6	8	7	1	3	1	2	1	0
Φωκίδα	7	4	7	4	3	8	6	8	2	8	7	1	1	3	6	1	0
Πελοπόννησος	5	5	4	8	3	7	3	8	3	8	5	1	3	3	6	1	0
Αργολίδα	5	5	5	4	3	7	2	8	3	8	5	2	3	3	3	1	0
Αρκαδία	5	5	4	8	1	8	6	8	3	8	5	2	3	6	6	1	0
Κορινθία	7	4	5	8	6	7	3	8	6	8	4	1	3	1	1	1	0
Λακωνία	5	7	4	4	3	7	1	7	3	8	5	2	3	3	6	1	0
Μεσσηνία	5	8	8	4	1	4	6	8	1	8	5	6	1	3	6	1	0
Αττική	7	7	8	4	2	7	3	4	1	4	7	3	3	1	1	1	0
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	5	8	7	4	2	5	1	8	3	8	4	1	1	3	3	6	0
Βόρειο Αιγαίο	5	8	7	4	2	5	1	8	6	8	5	2	1	3	6	6	0
Λέσβος	5	7	8	4	2	7	1	8	3	8	5	1	1	3	6	6	0
Σάμος	5	8	4	4	3	4	6	8	1	8	4	2	2	3	3	6	0
Χίος	5	8	-	4	1	4	2	5	6	8	5	2	1	1	2	3	0
Νότιο Αιγαίο	5	7	8	4	1	5	2	8	3	8	4	2	1	3	6	3	0
Δωδεκάνησα	5	8	8	4	2	5	1	8	1	8	4	2	1	3	6	3	0
Κυκλάδες	5	4	8	4	3	5	2	8	3	8	4	2	1	3	3	6	0
Κρήτη	5	7	5	4	2	5	3	8	1	8	4	3	1	3	3	6	0
Ηράκλειο	5	7	4	4	2	5	3	4	1	7	5	3	3	1	1	6	0
Λασιθί	5	5	7	4	2	4	6	8	3	8	4	2	2	6	6	6	0
Ρέθυμνο	7	7	4	4	2	7	6	8	3	8	5	2	2	3	6	1	0
Χανιά	5	7	-	4	2	5	2	8	1	8	4	6	1	3	6	6	0

Πίνακας 6: Κατάταξη των χωρικών ενότητων ανά περιφερειακό τύπο με χρήση της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα

3.5 Συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των μεθοδολογιών

Σε αυτή την ενότητα, παρουσιάζονται μια σειρά από διαγράμματα τα οποία απεικονίζουν την εξέλιξη του κάθε οικονομικού κλάδου όπως φαίνονται και από τις τρεις μεθόδους που έχουν χρησιμοποιηθεί. Για την καλύτερη κατανόηση των αποτελεσμάτων έχουν χωριστεί οι περιφέρειες σε τρεις επιμέρους κατηγορίες με αποτέλεσμα την δημιουργία τριών διαφορετικών διαγραμμάτων ανά οικονομικό κλάδο. Πιο αναλυτικά στα διαγράμματα 3.1a, 3.1b, 3.1c παρουσιάζεται η δυναμική του κλάδου της γεωργίας – κτηνοτροφίας – δάση ανά Περιφέρεια και μεθοδολογία. Παρατηρείται ότι και οι τρεις μέθοδοι στον συγκεκριμένο κλάδο δίνουν σχεδόν τα ίδια αποτελέσματα ωστόσο οι μικρές διαφοροποιήσεις που πραγματοποιούνται φαίνεται να δείχνουν την παραδοσιακή Shift – Share Analysis και τη μέθοδο που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα στη Shift – Share Analysis να συμπίπτουν στα περισσότερα σημεία ενώ η Dynamic Shift – Share Analysis είναι αυτή που διαφοροποιείται σε ελάχιστα σημεία. Πιο συγκεκριμένα οι Νομοί Θεσσαλονίκης και Κιλκίς σύμφωνα με τις δύο πρώτες μεθόδους κατατάσσονται στην κατηγορία 7 του Boudeville, δηλαδή πρόκειται για δυσμενής κλαδική διάρθρωση και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες ενώ σύμφωνα με τη Dynamic Shift – Share Analysis στην κατηγορία 5, δηλαδή παρουσιάζουν δυσμενή κλαδική διάρθρωση και θετικούς τοπικούς παράγοντες. Επίσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας η παραδοσιακή Shift – Share Analysis και η μέθοδος που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα στη Shift – Share Analysis την εντάσσουν στην κατηγορία 5 ενώ η Dynamic Shift – Share Analysis στην 7. Τέλος σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα στη Shift – Share Analysis ο Νομός Δωδεκανήσων ανήκει στην κατηγορία 4, δηλαδή αυτός ο κλάδος εμφανίζει ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους του εθνικού ενώ η παραδοσιακή μορφή και η Dynamic Shift – Share Analysis στην κατηγορία 5, δηλαδή εμφανίζει ρυθμό ανάπτυξης χαμηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό.

Από τα διαγράμματα 3.2a, 3.2b, 3.2c, προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων, ανάλογα με την μέθοδο που έχει χρησιμοποιηθεί στην κάθε περίπτωση, στον κλάδο της αλιείας. Ωστόσο φαίνεται στα περισσότερα σημεία να συμφωνούν η παραδοσιακή Shift- Share Analysis και η μέθοδος που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα στη Shift – Share Analysis. Πιο αναλυτικά οι δυο μέθοδοι που συμπίπτουν εντάσσουν τον κλάδο αυτό στην κατηγορία 7, δηλαδή να παρουσιάζει δυσμενής κλαδική διάρθρωση καθώς επίσης και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες, ενώ από την άλλη πλευρά τα αποτελέσματα της Dynamic Shift- Share Analysis δείχνουν ότι ο κλάδος της αλιείας ανήκει στην κατηγορία 5, πιο συγκεκριμένα ότι εμφανίζει δυσμενής κλαδική διάρθρωσή αλλά έχοντας θετικούς τοπικούς παράγοντες.

Στα επόμενα τρία διαγράμματα (3.3a, 3.3b, 3.3c) παρουσιάζεται η εξέλιξη του κλάδου των μεταλλείων – ορυχείων, όπως υπολογίζεται από τις τρεις αναλύσεις. Σε γενικές γραμμές ούτε σε αυτό τον κλάδο παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις στα αποτελέσματα. Ωστόσο εντοπίστηκαν 23 διαφοροποιήσεις από τις οποίες στις 12 φαίνεται να συμπίπτουν τα αποτελέσματα της παραδοσιακής Shift – Share Analysis με αυτά της Dynamic Shift – Share Analysis. Το συμπέρασμα που εξάγεται για αυτό τον κλάδο είναι ότι οι περισσότερες ελληνικές Περιφέρειες έχουν πολύ χαμηλό βαθμό ανάπτυξης στον κλάδο των μεταλλείων – ορυχείων, δεδομένου ότι η πλειοψηφία τους εντάσσεται στις κατηγορίες 7 ή 8. Από αυτό προκύπτει το συμπέρασμα ότι, οι ρυθμοί ανάπτυξης του κλάδου είναι ιδιαίτερα χαμηλοί, λόγω της δυσμενούς κλαδικής διάρθρωσης όσο και λόγω της ύπαρξης τοπικών μειονεκτημάτων στις Περιφέρειες. Ωστόσο μετά την κατηγορία 8 η μέθοδος που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα στη Shift-Share Analysis και η Dynamic Shift-Share δίνουν υψηλό ποσοστό στην κατηγορία 4, όπου αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν ορισμένες γεωγραφικές ενότητες, οι οποίες παρουσιάζουν ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους του αντίστοιχου εθνικού, κάτι που οφείλεται κυρίως στους θετικούς τοπικούς παράγοντες.

Στα διαγράμματα 3.4a, 3.4b, 3.4c παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που εξάγονται από κάθε μία μεθοδολογία για τον κλάδο της μεταποίησης. Αξιοσημείωτο είναι ότι ούτε σε αυτό τον οικονομικό κλάδο εντοπίζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τα αποτελέσματα που εξάγονται από τις τρεις

μεθοδολογίες. Ωστόσο σύμφωνα με αυτές τις μικρές διαφοροποιήσεις φαίνεται να συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα αποτελέσματα της παραδοσιακής Shift – Share Analysis με αυτά της Dynamic Shift-Share Analysis. Οι περιοχές στις οποίες παρατηρούνται αυτές οι διαφορές είναι οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας καθώς επίσης και οι Νομοί Κιλκίς, Καστοριάς, Φλώρινας, Ιωαννίνων, Πρεβέζης, Βοιωτίας, Φθιώτιδας και Κορινθίας. Τέλος και οι τρεις μέθοδοι δείχνουν ότι οι περισσότερες γεωγραφικές περιοχές κατατάσσονται στην κατηγορία 4, κάτι το οποίο σημαίνει ότι ο ρυθμός ανάπτυξης του κλάδου της μεταποίησης στις περισσότερες περιοχές είναι μεγαλύτερος από τον ρυθμό ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο. Ακόμη ότι αυτές οι περιοχές παρουσιάζουν δυσμενής κλαδική διάρθρωση από τη μία αλλά θετικούς τοπικούς παράγοντες από την άλλη.

Ακολουθούν τα διαγράμματα 3.5a, 3.5b, 3.5c, στα οποία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των τριών αναλύσεων για τον κλάδο του ηλεκτρισμού- φυσικού αερίου- ύδρευσης. Χαρακτηριστική και στη δεδομένη περίπτωση είναι η μικρή διαφοροποίηση που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα για αυτό τον κλάδο. Ωστόσο φαίνεται να παρουσιάζουν μεγαλύτερη ομοιότητα τα αποτελέσματα των μεθόδων της παραδοσιακής Shift-Share Analysis και της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση. Οι περιοχές που παρουσιάζουν αυτές τις διαφοροποιήσεις είναι οι Νομοί Ροδόπης, Ξάνθης, Καστοριάς, Κοζάνης, Τρικάλων, Θεσπρωτίας, Αιτωλοακαρνανίας, Ηλείας, Ευβοίας, Αρκαδίας, Κορινθίας και Ηρακλείου καθώς επίσης και οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου. Τέλος τα αποτελέσματα και των τριών μεθόδων συνέκλιναν στο να εντάξουν τις περισσότερες περιοχές στην κατηγορία 3, αυτό μεταφράζεται στο ότι ο κλάδος αυτός παρουσιάζει μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από τον αντίστοιχο εθνικό καθώς επίσης και ότι οι χωρικές ενότητες αυτές έχουν χαρακτηριστικό την ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση και τους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες.

Από τα διαγράμματα 3.6a, 3.6b, 3.6c παρατηρείται ότι τα κοινά σημεία των τριών μεθοδολογιών στον οικονομικό κλάδο των Κατασκευών είναι πάρα πολλά και είναι αυτά τα οποία υπερισχύουν, ωστόσο περισσότερες ομοιότητες φαίνεται να παρουσιάζει η παραδοσιακή Shift- Share Analysis με την μέθοδο που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση. Αυτές οι επιπλέον ομοιότητες συγκριτικά με την Dynamic Shift-Share Analysis είναι στους Νομούς Δράμας, Θεσσαλονίκης, Πιερίας,

Σερρών, Πρεβέζης, Αχαΐας, Ηλείας, Ευβοίας. Ωστόσο και οι τρεις αναλύσεις παρουσιάζουν την πλειοψηφία των χωρικών ενοτήτων να ανήκουν στην κατηγορία 5 και στη συνέχεια στην κατηγορία 7. Αυτό σημαίνει ότι οι περισσότερες περιοχές στον κλάδο των κατασκευών έχουν ρυθμό ανάπτυξης μικρότερο από τον αντίστοιχο εθνικό εμφανίζοντας θετικούς τοπικούς παράγοντες αλλά δυσμενής κλαδική διάρθρωση. Όσον αφορά τις περιοχές που εντάσσονται στην κατηγορία 7 έχουν χαρακτηριστικό τη δυσμενή κλαδική διάρθρωση και τους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες.

Στα διαγράμματα 3.7a, 3.7b, 3.7c τα αποτελέσματα και των τριών μεθόδων για τον κλάδο του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου- Επισκευές Αυτοκινήτων είναι πανομοιότυπα, παρουσιάζοντας ωστόσο μικρές διαφοροποιήσεις. Οι περισσότερες ομοιότητες εντοπίζονται μεταξύ της παραδοσιακής μορφής της Shift-Share Analysis και της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση. Ωστόσο το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι η πλειοψηφία των χωρικών ενοτήτων εντάσσεται στην κατηγορία 2 για το δεδομένο κλάδο σύμφωνα με τα αποτελέσματα και των τριών μεθοδολογιών. Πιο αναλυτικά παρουσιάζουν ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους του αντίστοιχου σε εθνικό επίπεδο, κάτι το οποίο ενισχύεται από την ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση και τους θετικούς τοπικούς παράγοντες. Η αμέσως επόμενη κατηγορία στην οποία ανήκει εξίσου υψηλός αριθμός χωρικών ενοτήτων είναι η κατηγορία 6, δηλαδή παρουσιάζουν ρυθμούς ανάπτυξης χαμηλότερους του αντίστοιχου σε εθνικό επίπεδο ενώ, τα τοπικά μειονεκτήματα εμποδίζουν την εξέλιξη του κλάδου σε αυτές τις περιοχές.

Στα διαγράμματα 3.8a, 3.8b, 3.8c απεικονίζονται τα αποτελέσματα για τον οικονομικό κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων ανά μεθοδολογία και περιφέρεια. Σύμφωνα με τα διαγράμματα δεν παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις ανά μεθοδολογία, ωστόσο φαίνεται να συγκλίνουν περισσότερο η παραδοσιακή Shift-Share Analysis με τη Dynamic Shift-Share Analysis. Αξιοσημείωτο είναι ότι και οι τρεις μεθοδολογίες κατατάσσουν τις περισσότερες χωρικές ενότητες στην κατηγορία 8, δηλαδή, ο κλάδος των ξενοδοχείων – εστιατορίων υπολογίζεται ως αδύναμος, τόσο λόγω της δυσμενούς κλαδικής διάρθρωσης των Περιφερειών όσο και λόγω της ύπαρξης τοπικών μειονεκτημάτων. Βασική εξαίρεση αποτελούν οι Περιφέρειες Αττικής, Δυτικής Ελλάδας και Κεντρικής Μακεδονίας, δηλαδή οι Περιφέρειες οι οποίες περιλαμβάνουν τις τρεις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας σε πληθυσμό,

εντάσσονται στην κατηγορία 4 και από τις τρεις μεθοδολογίες. Δηλαδή, ο κλάδος σε αυτές τις Περιφέρειες παρουσιάζει ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους του αντίστοιχου εθνικού, αν και χαρακτηρίζονται από δυσμενή κλαδική διάρθρωση.

Ακολουθούν τα διαγράμματα 3.9a, 3.9b, 3.9c στα οποία φαίνεται η δυναμική του κλάδου των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνίας ανά μεθοδολογία και Περιφέρεια. Στο δεδομένο κλάδο παρατηρούνται αρκετές διαφοροποιήσεις στα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν, ωστόσο η παραδοσιακή Shift-Share Analysis και αυτή που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση εμφανίζουν πανομοιότυπα αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα εντάσσουν τις περισσότερες χωρικές ενότητες στην κατηγορία 3, δηλαδή ο ρυθμός ανάπτυξης αυτού του κλάδου στις περισσότερες χωρικές ενότητες είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο εθνικό παρά τους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες που τις χαρακτηρίζουν. Η Dynamic Shift-Share Analysis από την άλλη κατατάσσει τις περισσότερες περιοχές στην κατηγορία 1, κάτι το οποίο σημαίνει όχι μόνο μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από τον εθνικό αλλά και ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση όπως και θετικούς τοπικούς παράγοντες. Ωστόσο οι πιο αδύναμες περιοχές σε αυτό τον κλάδο, οι οποίες εντάσσονται και από τις τρεις μεθοδολογίες στην κατηγορία 6, είναι οι Νομοί Σερρών, Πιερίας, Κοζάνης, Φλώρινας, Μαγνησίας, Άρτας, Θεσπρωτίας, Βοιωτίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας, Κορινθίας.

Τα διαγράμματα 3.10a, 3.10b, 3.10c παρουσιάζουν τη δυναμική του κλάδου της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία. Η δυναμική του οικονομικού αυτού κλάδου φαίνεται να είναι αρκετά περιορισμένη κάτι το οποίο προκύπτει από τα αποτελέσματα και των τριών μεθοδολογιών. Πιο συγκεκριμένα σχεδόν όλες οι χωρικές ενότητες εντάσσονται στην κατηγορία 8, δηλαδή ο ρυθμός ανάπτυξης είναι σαφώς χαμηλότερος από τον αντίστοιχο εθνικό ρυθμό ανάπτυξης καθώς και οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται τόσο από δυσμενή κλαδική διάρθρωση όσο και από τοπικά μειονεκτήματα. Βασική εξαίρεση αποτελεί η Περιφέρεια Αττικής, η οποία εντάσσεται στην κατηγορία 4 από τις δύο πρώτες μεθοδολογίες. Δηλαδή, ο κλάδος στη δεδομένη Περιφέρεια παρουσιάζει ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους του αντίστοιχου εθνικού, παρουσιάζοντας δυσμενή κλαδική διάρθρωση.

Στα διαγράμματα 3.11a, 3.11b, 3.11c, παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα της παραδοσιακής Shift-Share Analysis και της Dynamic Shift-Share Analysis έρχονται σε μεγαλύτερη συμφωνία συγκριτικά με την τρίτη μέθοδο όσον αφορά τον οικονομικό κλάδο της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας- Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας. Ωστόσο και οι τρεις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν κατατάσσουν τις περισσότερες χωρικές ενότητες στην κατηγορία 4, δηλαδή ο κλάδος σε αυτές τις περιοχές εμφανίζει ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό, αν και χαρακτηρίζονται από δυσμενή κλαδική διάρθρωση. Οι Νομοί οι οποίοι παρουσιάζουν αυτό τον κλάδο πολύ αδύναμο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα που αντλούνται και από τρεις μεθοδολογίες, και ανήκουν στην κατηγορία 8, όπου επικρατεί δυσμενής κλαδική διάρθρωση αλλά και αρνητικοί τοπικοί παράγοντες, είναι: Ξάνθης, Ροδόπης, Δράμας, Ημαθίας, Πέλλας, Σερρών, Καστοριάς, Φλώρινας, Καρδίτσας, Λάρισας, Βοιωτίας.

Τα διαγράμματα 3.12a, 3.12b, 3.12c παρουσιάζουν τη δυναμική του οικονομικού κλάδου της Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία. Σύμφωνα με τα διαγράμματα δεν παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις ανά μεθοδολογία, ωστόσο φαίνεται να συγκλίνουν περισσότερο η παραδοσιακή Shift-Share Analysis με τη μέθοδο που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση. Αυτός ο κλάδος φαίνεται στις περισσότερες χωρικές ενότητες, σύμφωνα με τα αποτελέσματα από όλες τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν, να αναπτύσσεται με ρυθμό μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο εθνικό αφού ανήκουν στην κατηγορία 2 έχοντας σαν χαρακτηριστικό την ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση αλλά και τα τοπικά πλεονεκτήματα. Ωστόσο υπάρχουν κάποιες περιοχές στις οποίες ο συγκεκριμένος κλάδος φαίνεται να υστερεί σημαντικά αυτές ανήκουν στην κατηγορία 6, εμφανίζοντας αρνητικούς τοπικούς παράγοντες, αυτές οι Νομοί είναι: Μαγνησίας, Ιωαννίνων, Μεσσηνίας και Χανίων.

Στα διαγράμματα 3.13a, 3.13b, 3.13c παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα και των τριών μεθοδολογιών για τον κλάδο της Εκπαίδευσης είναι πανομοιότυπα. Το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι οι περισσότερες περιοχές εντάσσονται στην κατηγορία 1, δηλαδή χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη τοπικών πλεονεκτημάτων και ευνοϊκής κλαδικής διάρθρωσης, που ενισχύουν τη δυναμική που παρουσιάζει ο κλάδος της Εκπαίδευσης. Τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση παρατηρείται από τη

μέθοδο που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση όπου φαίνεται ο Νομός Ημαθίας να εντάσσεται στην κατηγορία 6, δηλαδή χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τοπικών μειονεκτημάτων και δυσμενή κλαδική διάρθρωση, που εμποδίζει την ανάπτυξη του κλάδου.

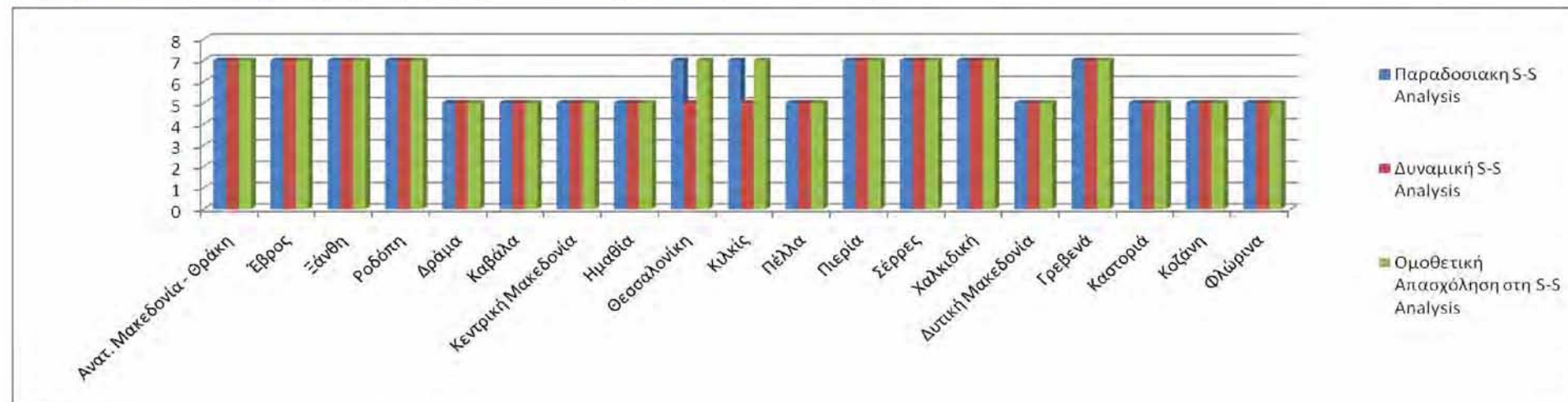
Τα διαγράμματα 3.14a, 3.14b, 3.14c παρουσιάζουν τη δυναμική του κλάδου της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας. Σύμφωνα με αυτά εντοπίζεται ότι σε μεγαλύτερη συμφωνία έρχονται τα αποτελέσματα από την παραδοσιακή Shift-Share Analysis και τη Dynamic Shift-Share Analysis. Ωστόσο και οι τρεις κατηγορίες δείχνουν τις περισσότερες χωρικές ενότητες να ανήκουν στην κατηγορία 3, δηλαδή ο ρυθμός ανάπτυξης αυτού του κλάδου είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο εθνικό παρά τους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες που τις χαρακτηρίζουν. Μόνο οι Νομοί Αρκαδίας και Βοιωτίας, σύμφωνα με τα στοιχεία από όλες τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν, φαίνεται αν υστερούν σημαντικά σε αυτό τον κλάδο αφού εντάσσονται στην κατηγορία 6, έχοντας σαν χαρακτηριστικό τους αρνητικούς τοπικούς παράγοντες αλλά και την ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση.

Στα διαγράμματα 3.15a, 3.15b, 3.15c παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα της παραδοσιακής Shift-Share Analysis και της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση είναι πανομοιότυπα για τον κλάδο των Άλλων Κοινωνικών και Προσωπικών Δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα εντάσσουν σχεδόν όλες τις χωρικές ενότητες στην κατηγορία 6, δηλαδή παρουσιάζουν ρυθμούς ανάπτυξης χαμηλότερους του αντίστοιχου σε εθνικό επίπεδο ενώ, τα τοπικά μειονεκτήματα εμποδίζουν την εξέλιξη του κλάδου, ο οποίος από το θετικό πρόσημο της ομολογικής απόκλισης δύναται να χαρακτηριστεί ως δυναμικός. Σε αντίθεση με την Dynamic Shift-Share Analysis που από τη μια κατατάσσει τις περισσότερες χωρικές ενότητες στην κατηγορία 6 αλλά από την άλλη δίνει σημαντικό ποσοστό και στις κατηγορίες 1, 2 και 3, δηλαδή παρουσιάζοντας ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους από τον αντίστοιχο εθνικό.

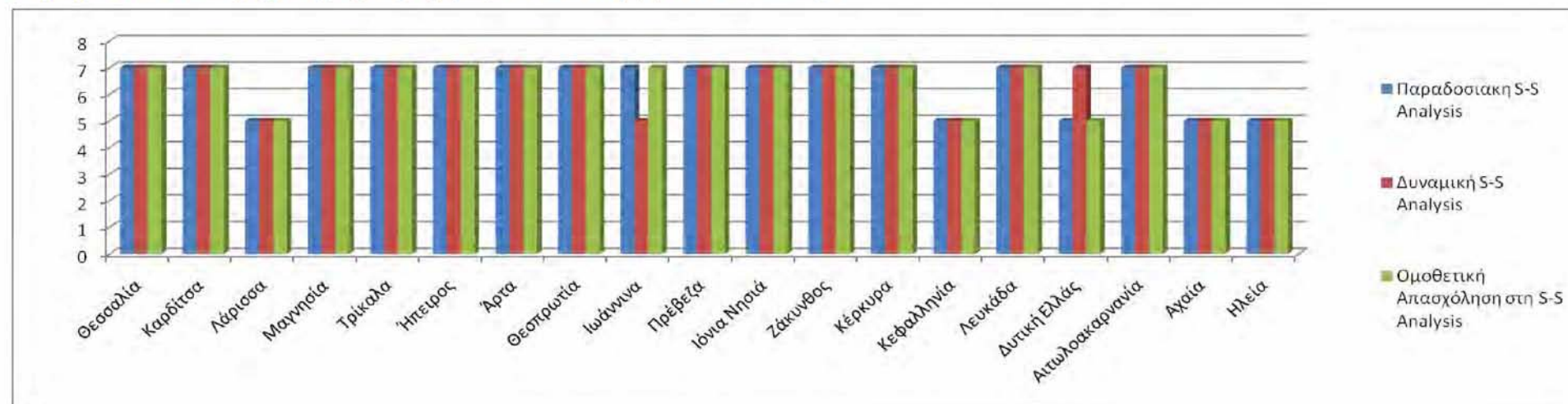
Τέλος στα διαγράμματα 3.16a, 3.16b, 3.16c παρατηρούνται πολλές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τα αποτελέσματα του κλάδου των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό. Πιο αναλυτικά τα αποτελέσματα της παραδοσιακής Shift-Share Analysis και της Dynamic Shift-Share Analysis είναι πανομοιότυπα, εντάσσουν τις περισσότερες Περιφέρειες στις κατηγορίες 1 και 3,

δηλαδή τον κλάδο να αναπτύσσεται με ρυθμό υψηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό έχοντας επίσης σαν χαρακτηριστικό αυτών την ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση. Από την άλλη πλευρά η μέθοδος που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση δείχνει ότι οι περισσότερες χωρικές ενότητες ανήκουν στην κατηγορία 6, δηλαδή παρουσιάζουν ρυθμούς ανάπτυξης χαμηλότερους του αντίστοιχου σε εθνικό επίπεδο ενώ, τα τοπικά μειονεκτήματα εμποδίζουν την εξέλιξη του κλάδου.

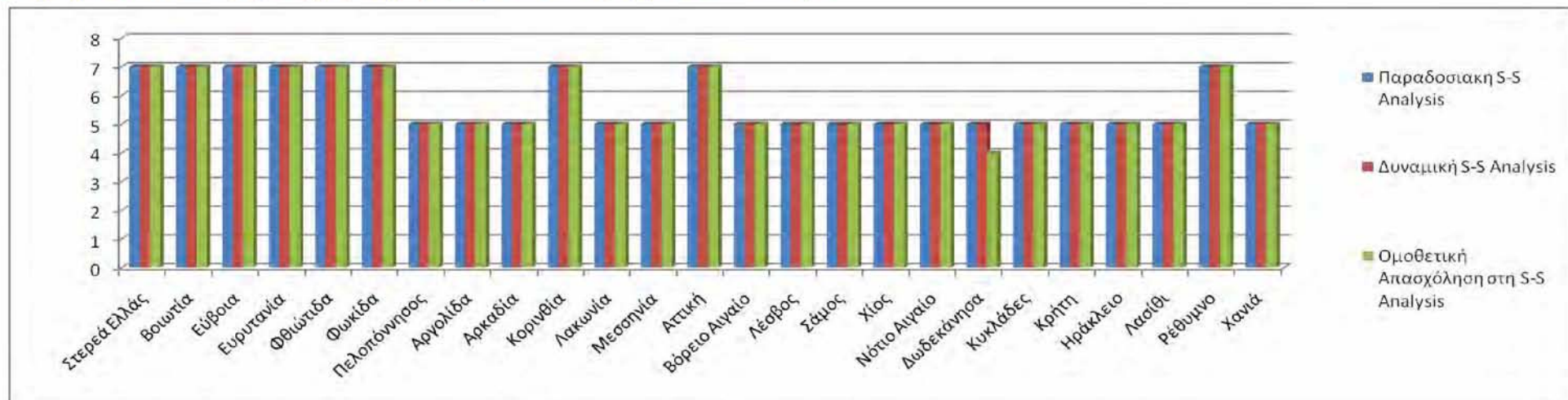
Διάγραμμα 3.1α.: Ο κλάδος της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Δασών ανά Περιφέρεια, Νομό και Μεθοδολογία

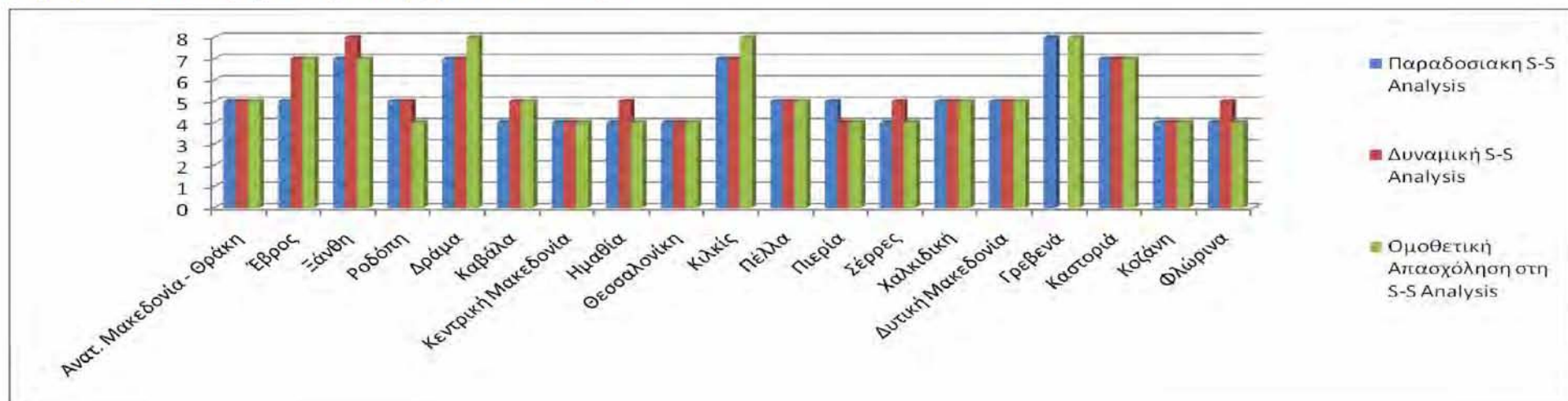
Διάγραμμα 3.1β.: Ο κλάδος της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Δασών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

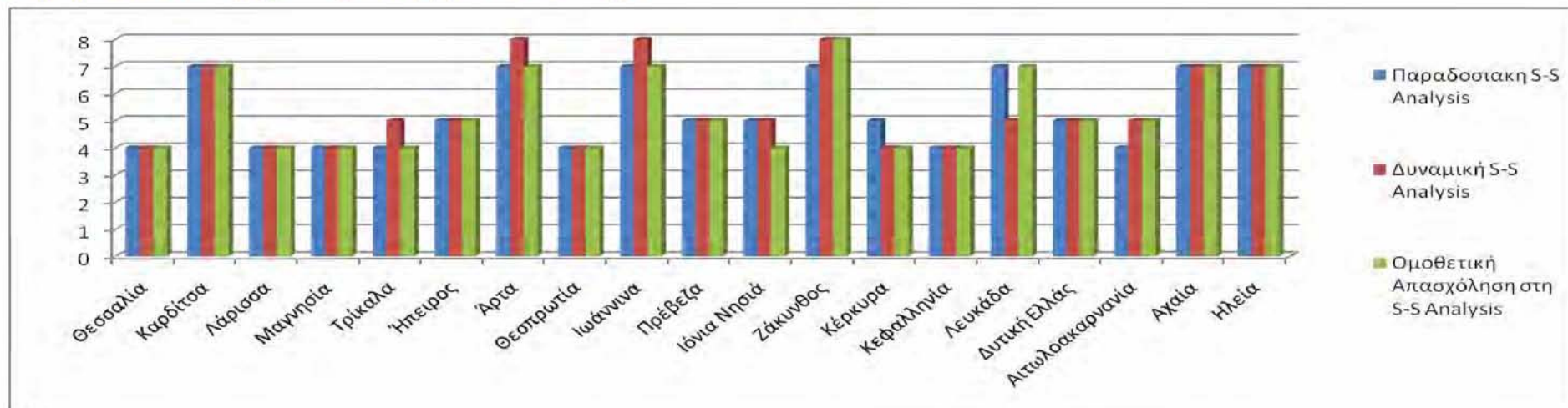
Διάγραμμα 3.1α.: Ο κλάδος της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Δασών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

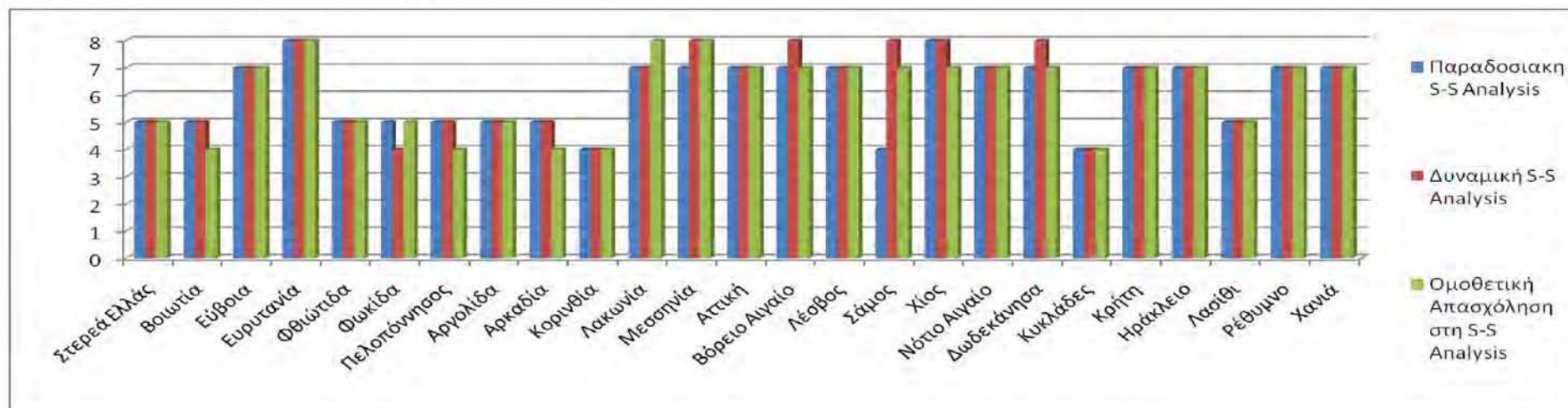
Διάγραμμα 3.2α.: Ο κλάδος της Αλιείας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

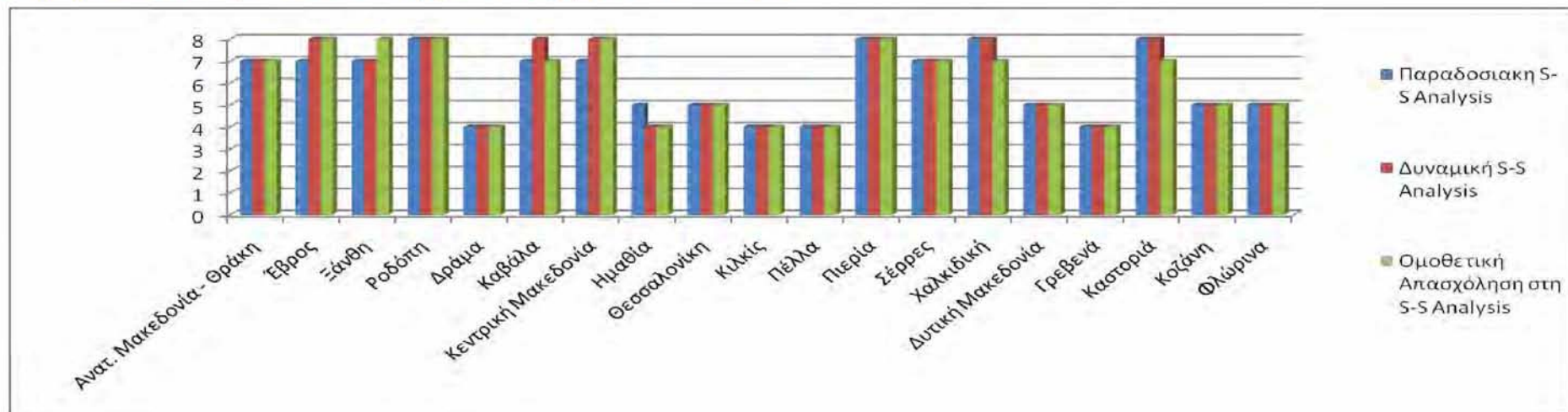
Διάγραμμα 3.2b.: Ο κλάδος της Αλιείας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

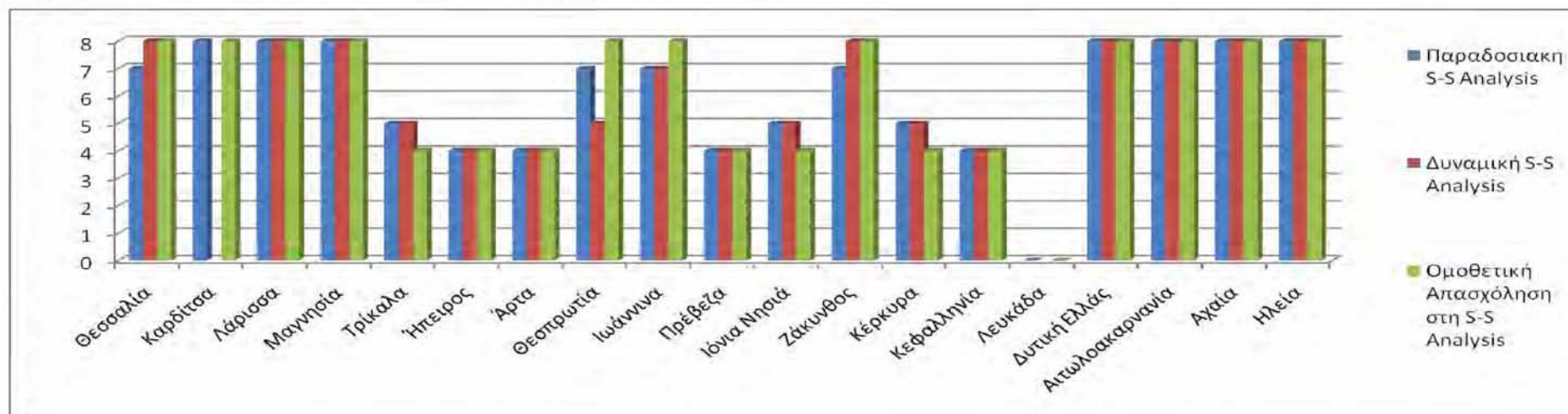
Διάγραμμα 3.2c.: Ο κλάδος της Αλιείας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

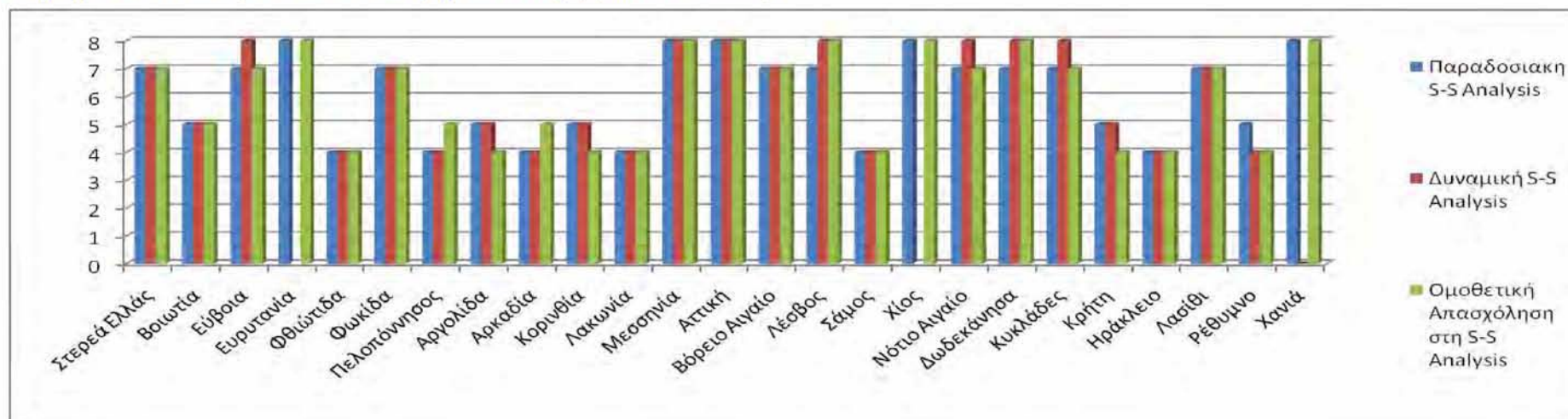
Διάγραμμα 3.3α.: Ο κλάδος των Μεταλλείων-Ορυχείων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

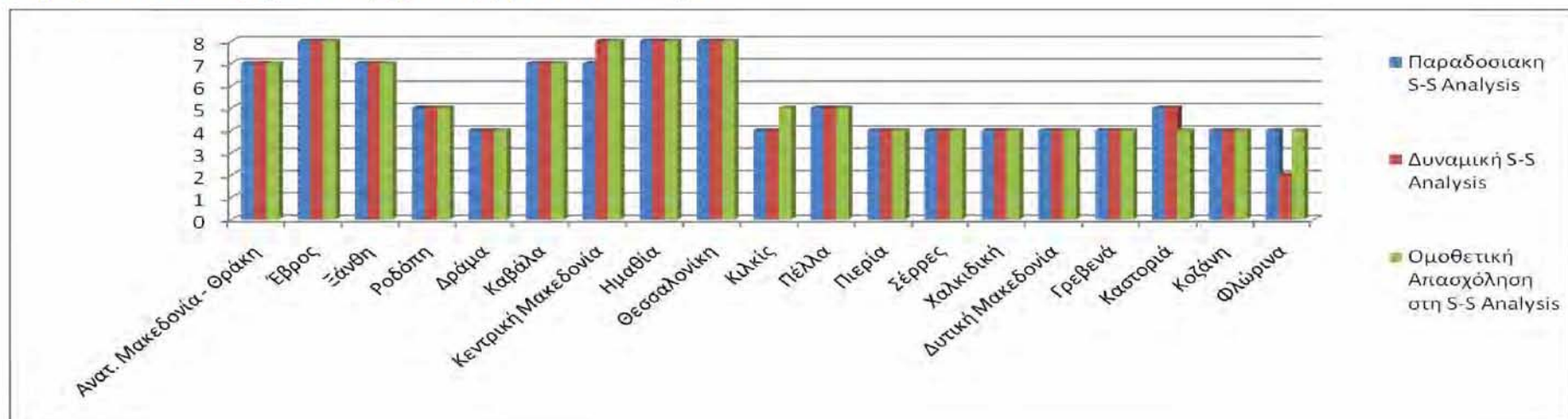
Διάγραμμα 3.3β.: Ο κλάδος των Μεταλλείων-Ορυχείων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

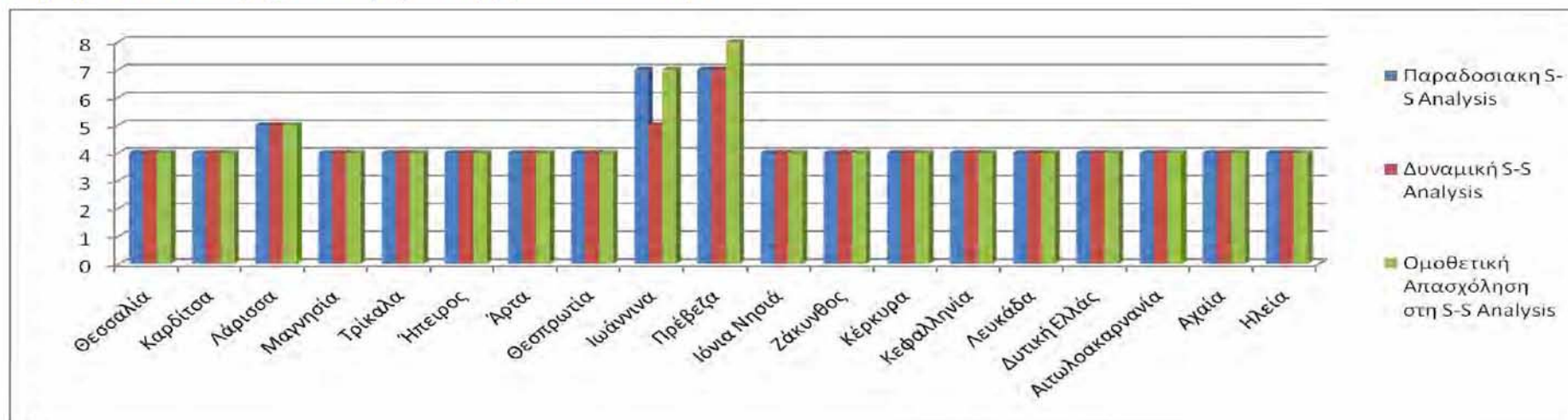
Διάγραμμα 3.3ε.: Ο κλάδος των Μεταλλείων-Ορυχείων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

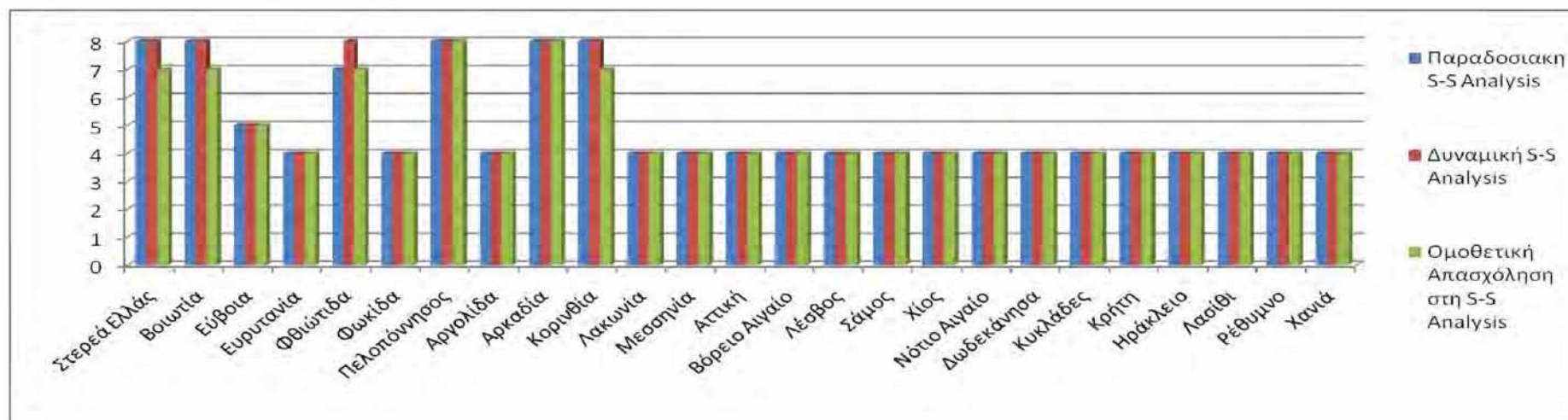
Διάγραμμα 3.4α.: Ο κλάδος της Μεταποίησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

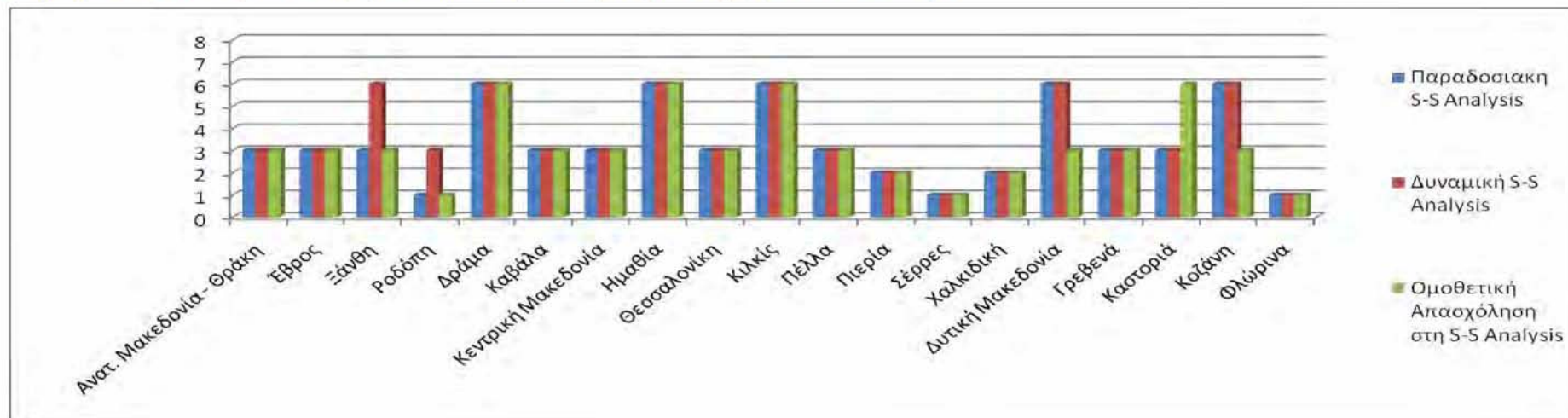
Διάγραμμα 3.4b.: Ο κλάδος της Μεταποίησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

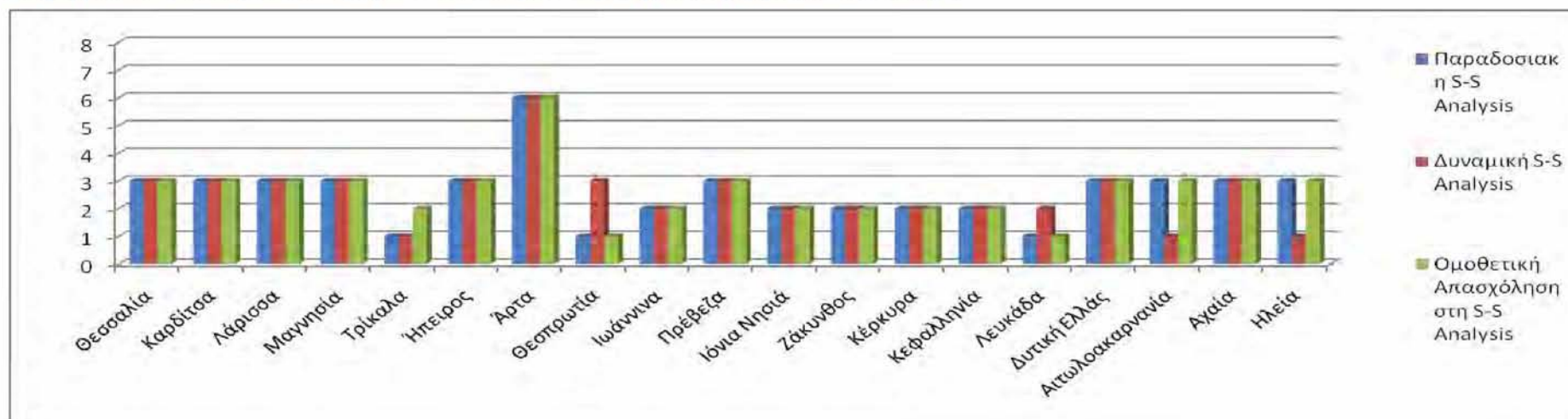
Διάγραμμα 3.4c.: Ο κλάδος της Μεταποίησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

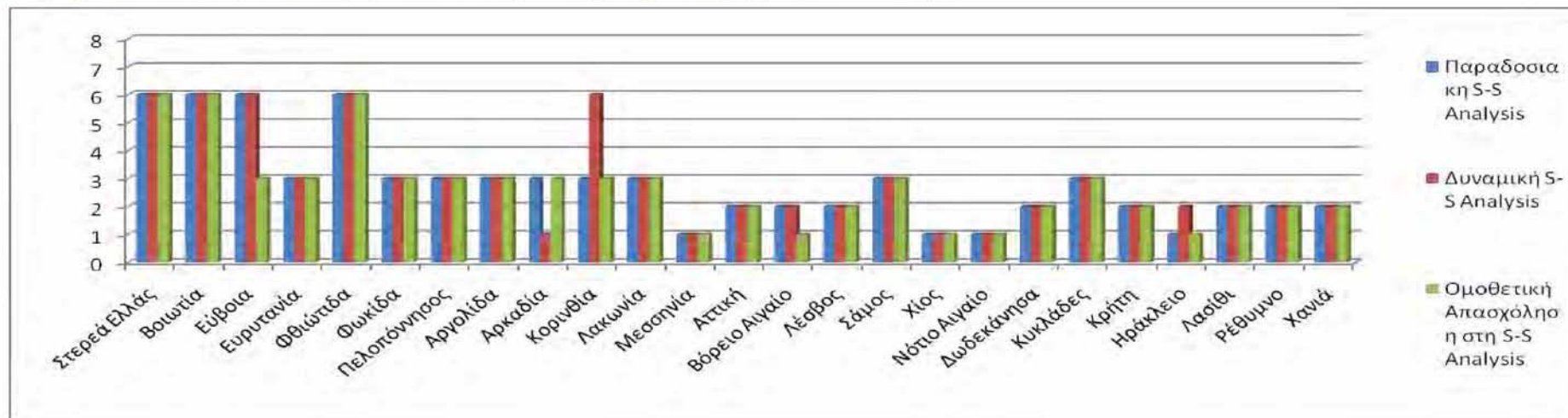
Διάγραμμα 3.5a.: Ο κλάδος του Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου-Υδρευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

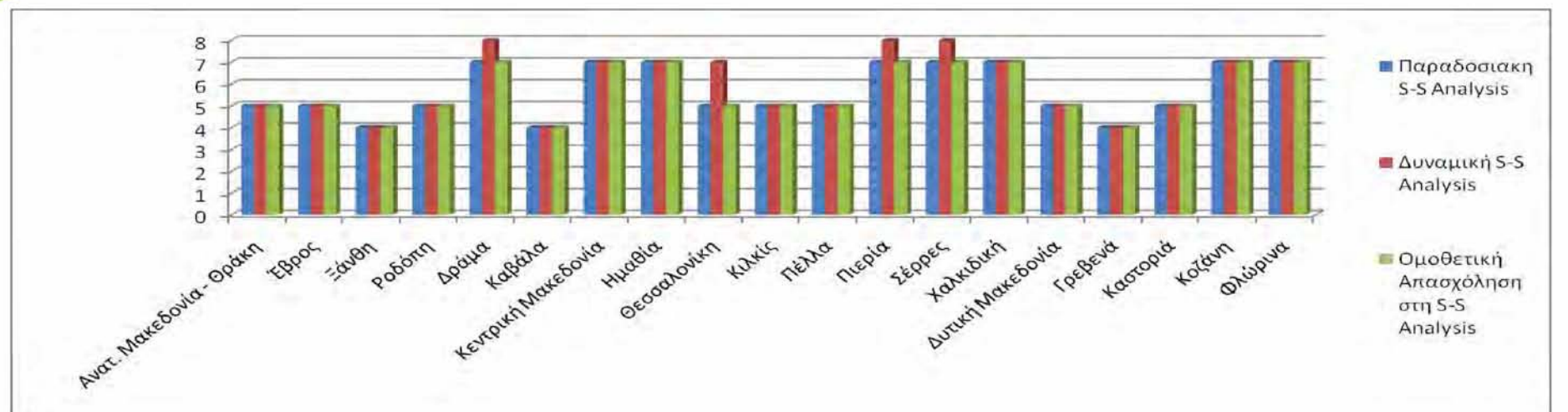
Διάγραμμα 3.5b.: Ο κλάδος του Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου-Υδρευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

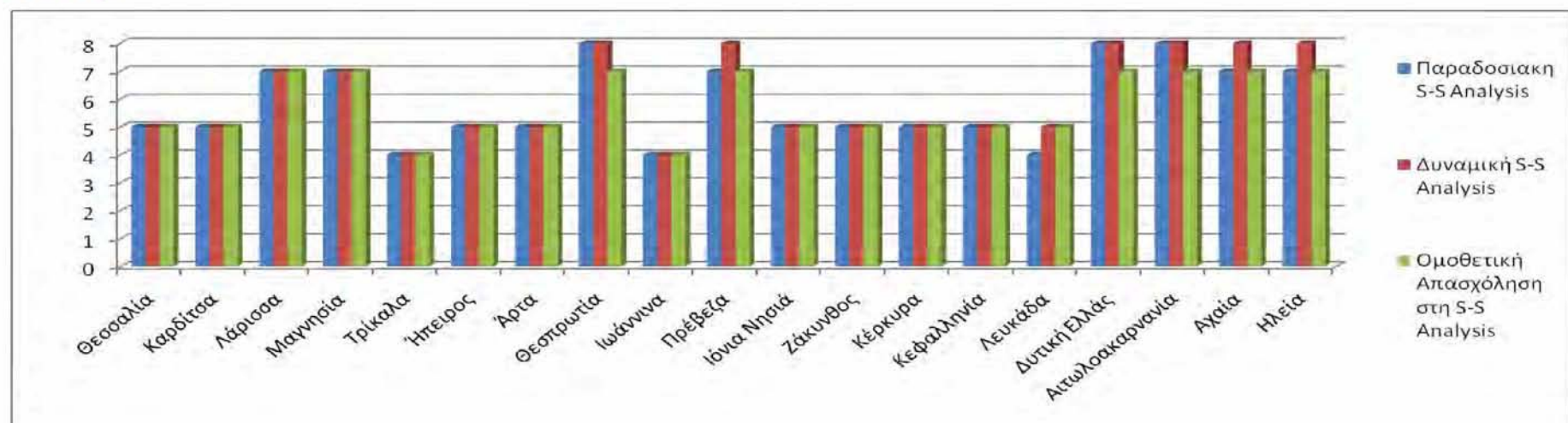
Διάγραμμα 3.5c.: Ο κλάδος του Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου-Υδροεσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

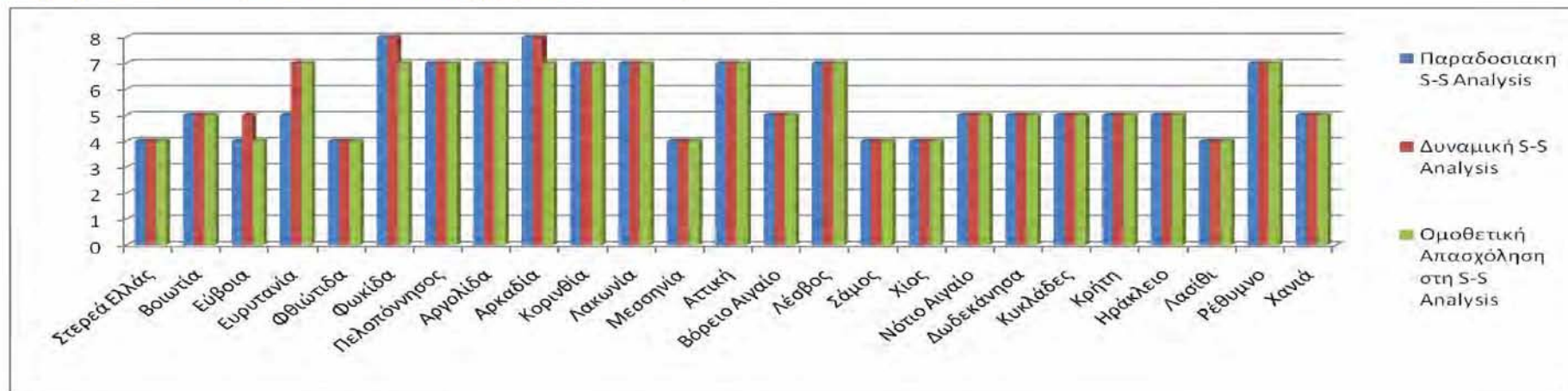
Διάγραμμα 3.6a.: Ο κλάδος των Κατασκευών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

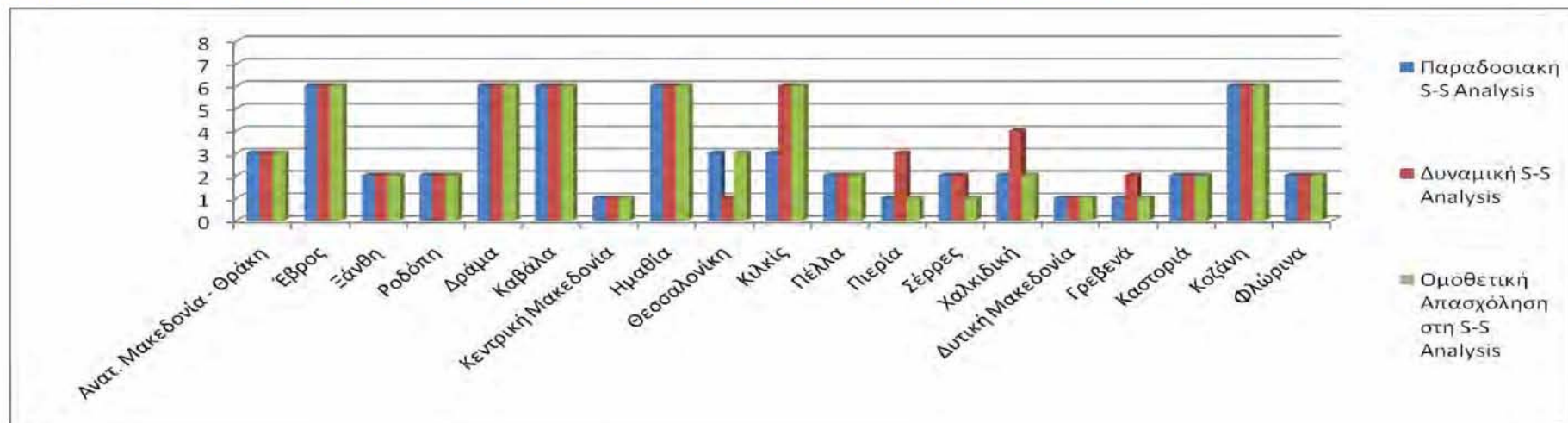
Διάγραμμα 3.6b.: Ο κλάδος των Κατασκευών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

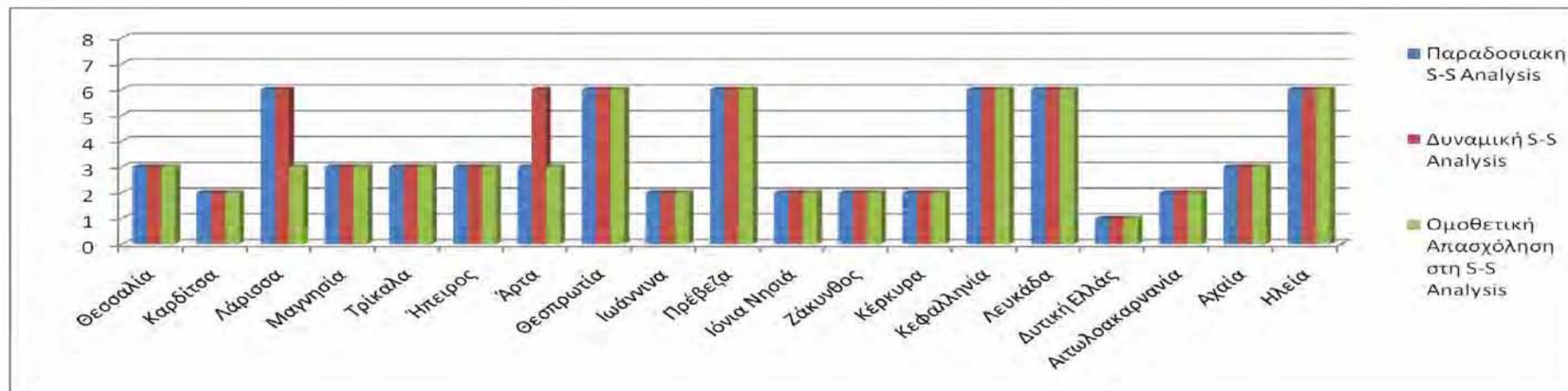
Διάγραμμα 3.6α.: Ο κλάδος των Κατασκευών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

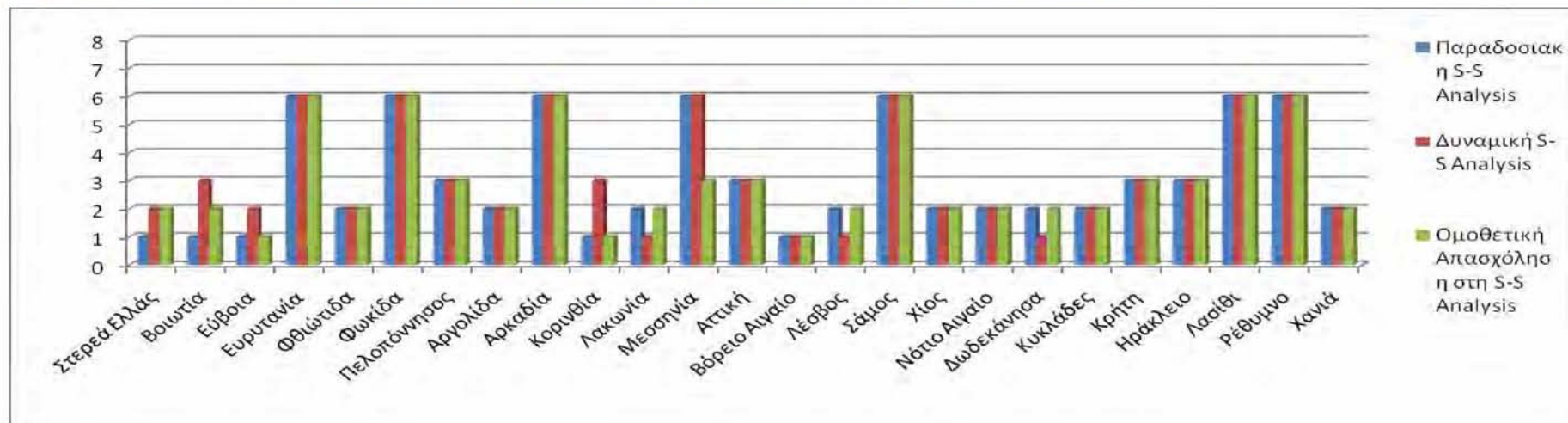
Διάγραμμα 3.7α.: Ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου – Επισκευές Αυτοκινήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

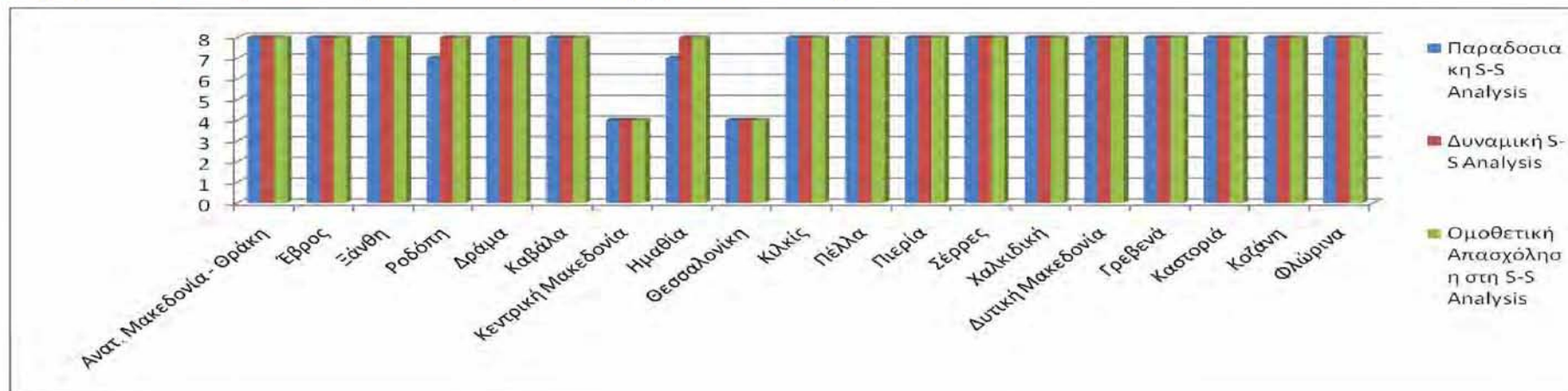
Διάγραμμα 3.7b.: Ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου – Επισκευές Αυτοκινήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

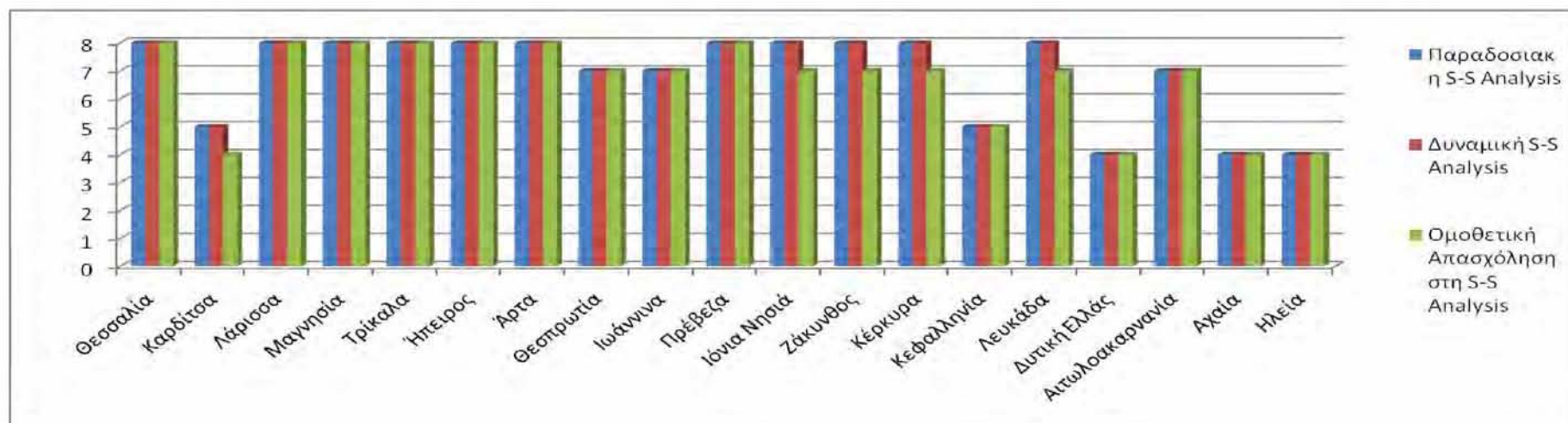
Διάγραμμα 3.7c.: Ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου – Επισκευές Αυτοκινήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

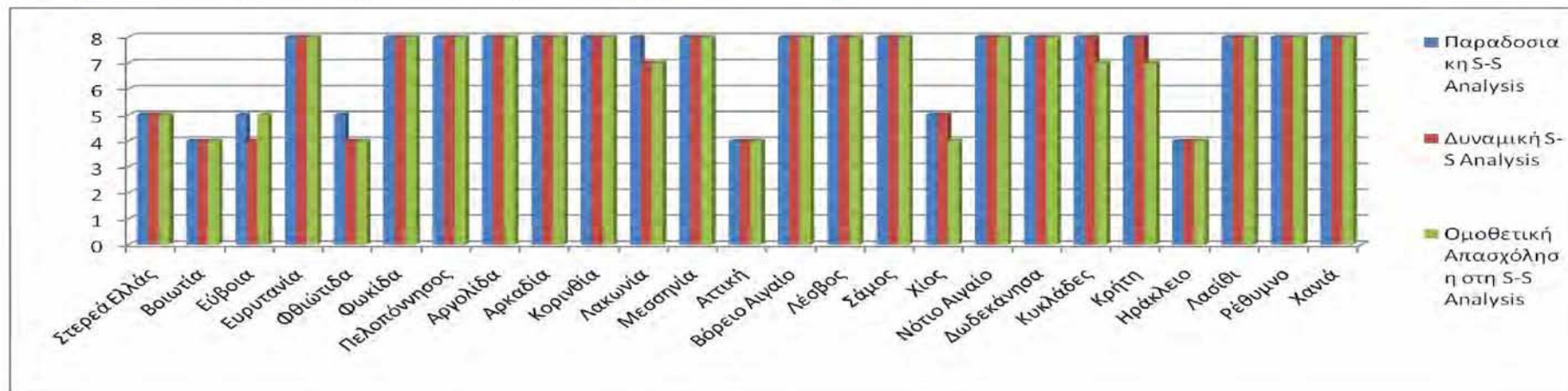
Διάγραμμα 3.8α.: Ο κλάδος των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

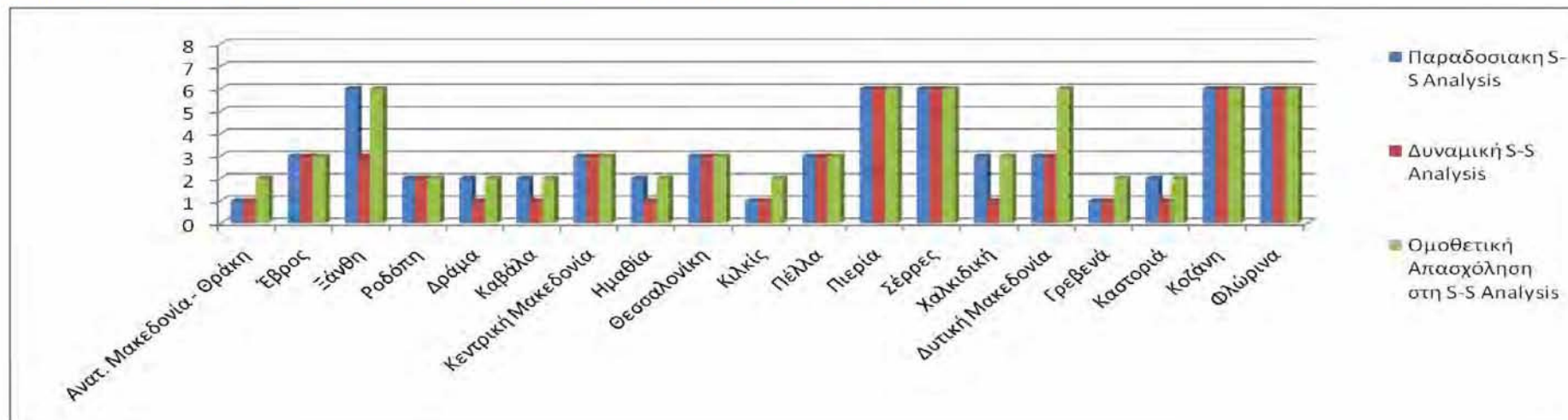
Διάγραμμα 3.8β.: Ο κλάδος των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

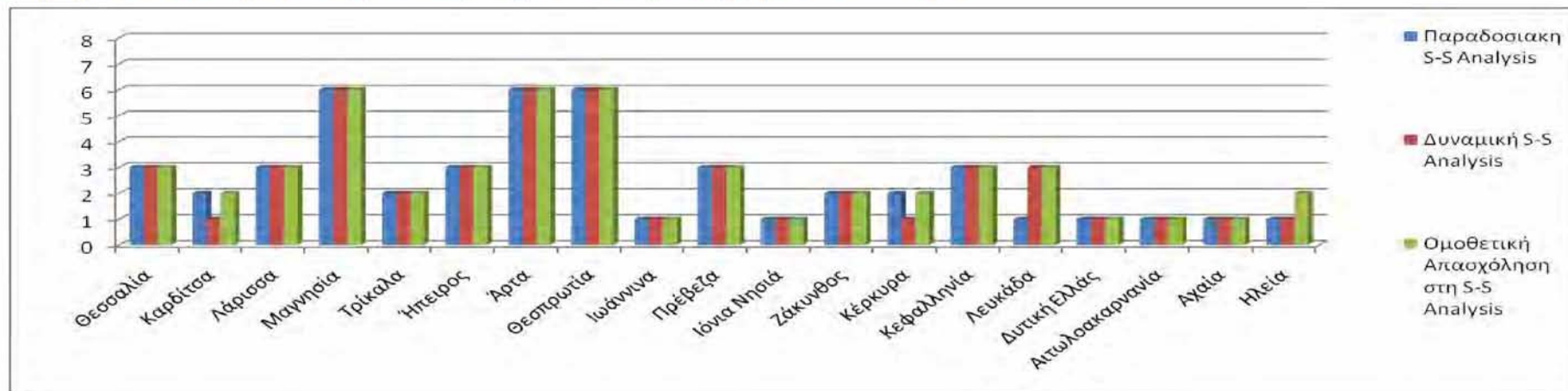
Διάγραμμα 3.8c.: Ο κλάδος των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

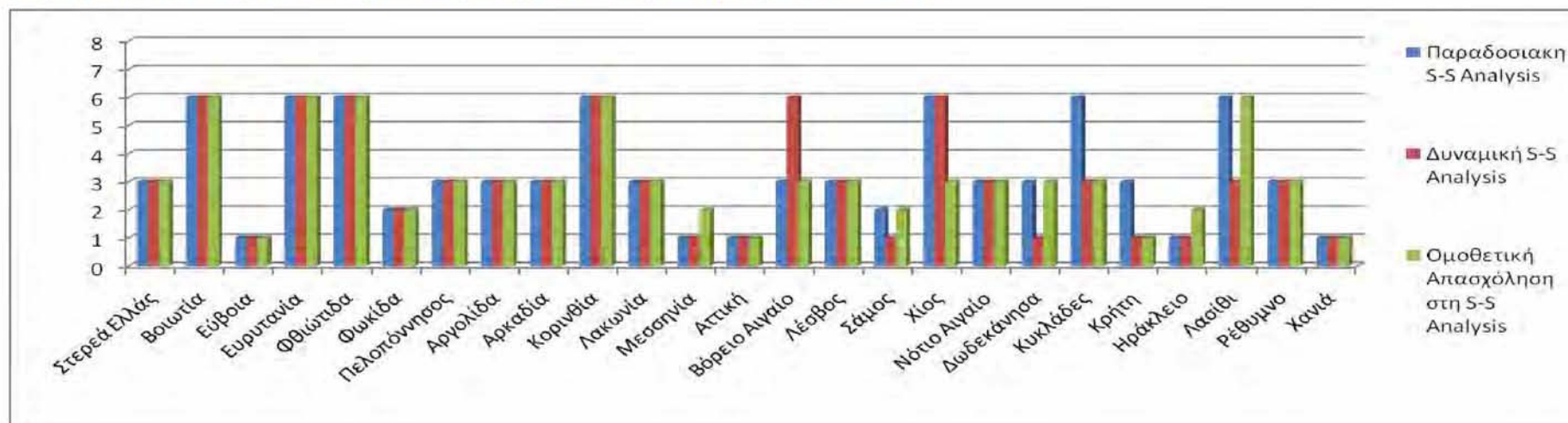
Διάγραμμα 3.9a.: Ο κλάδος των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνιών ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

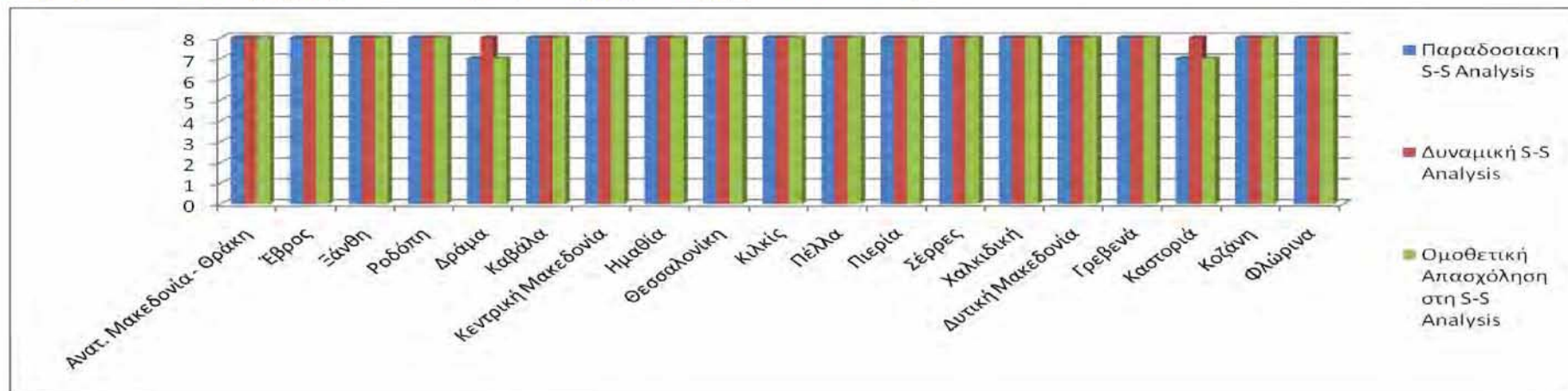
Διάγραμμα 3.9b.: Ο κλάδος των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνίες ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

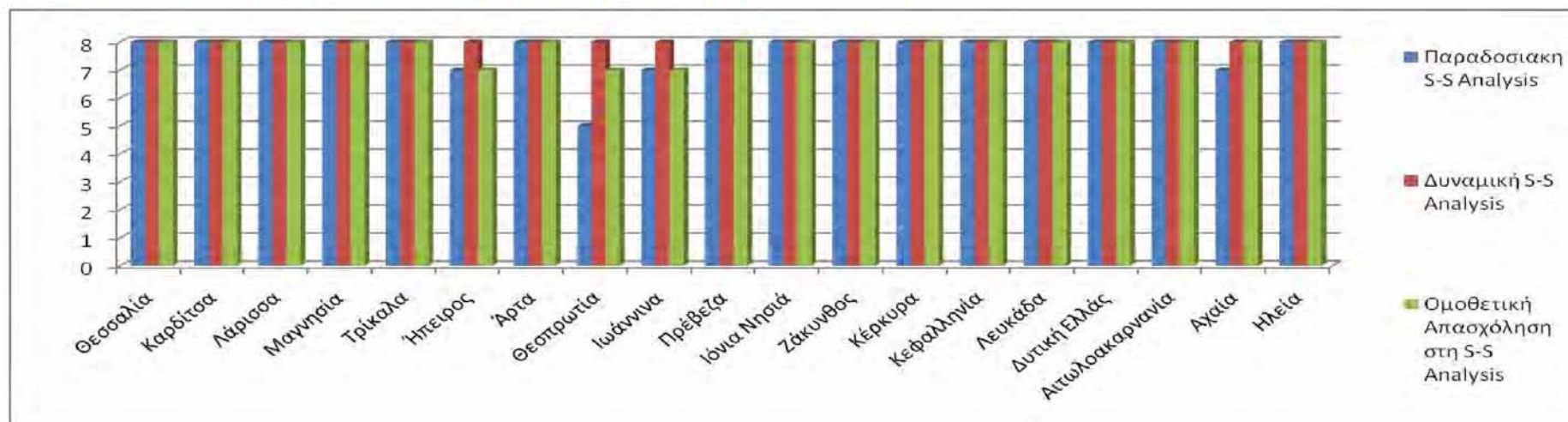
Διάγραμμα 3.9c.: Ο κλάδος των Μεταφορών-Αποθήκευσης-Επικοινωνίες ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

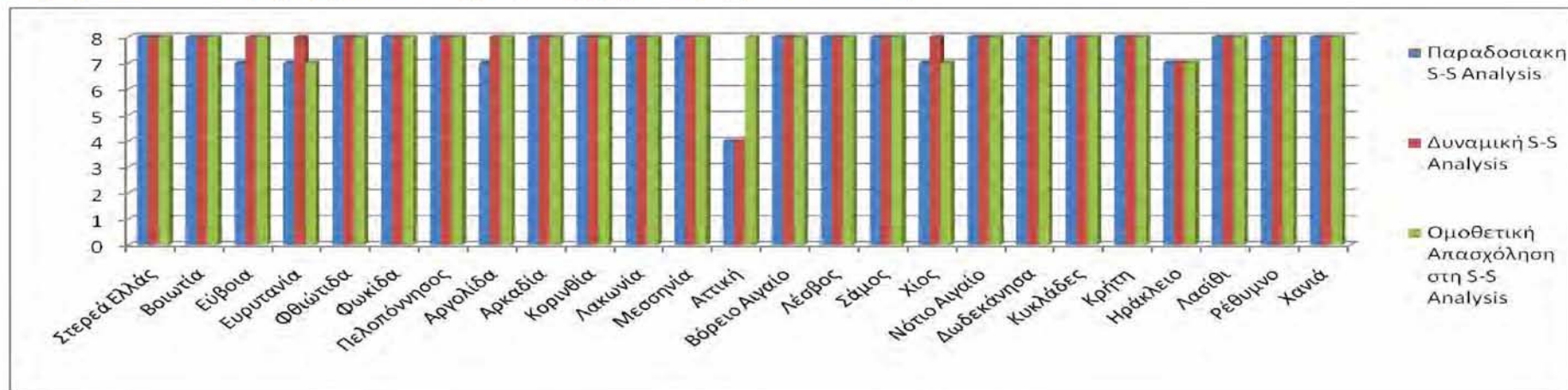
Διάγραμμα 3.10α.: Ο κλάδος της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

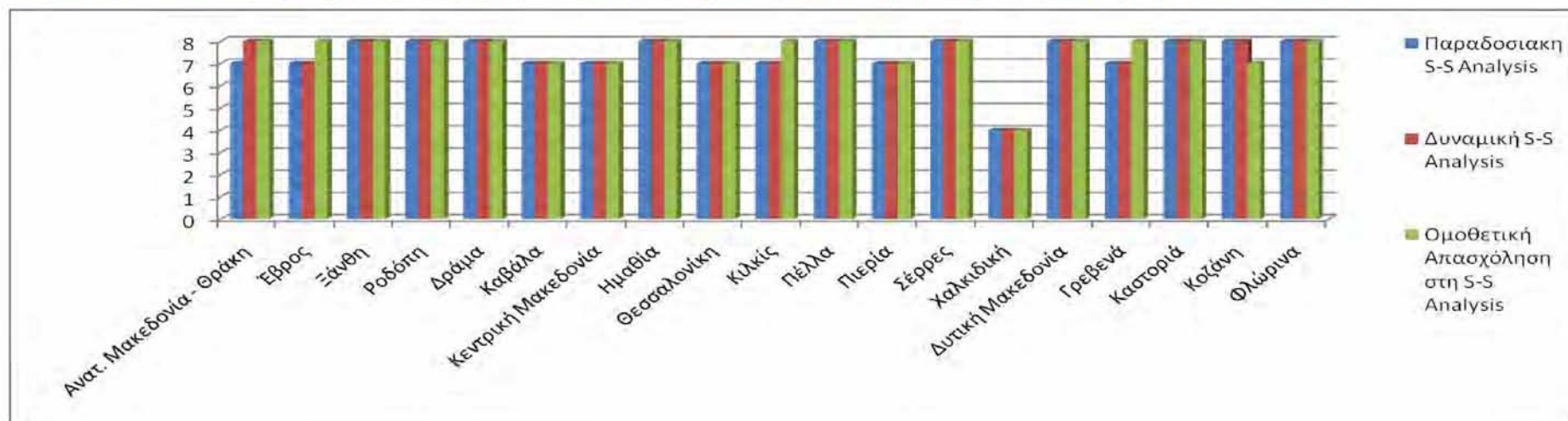
Διάγραμμα 3.10β.: Ο κλάδος της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

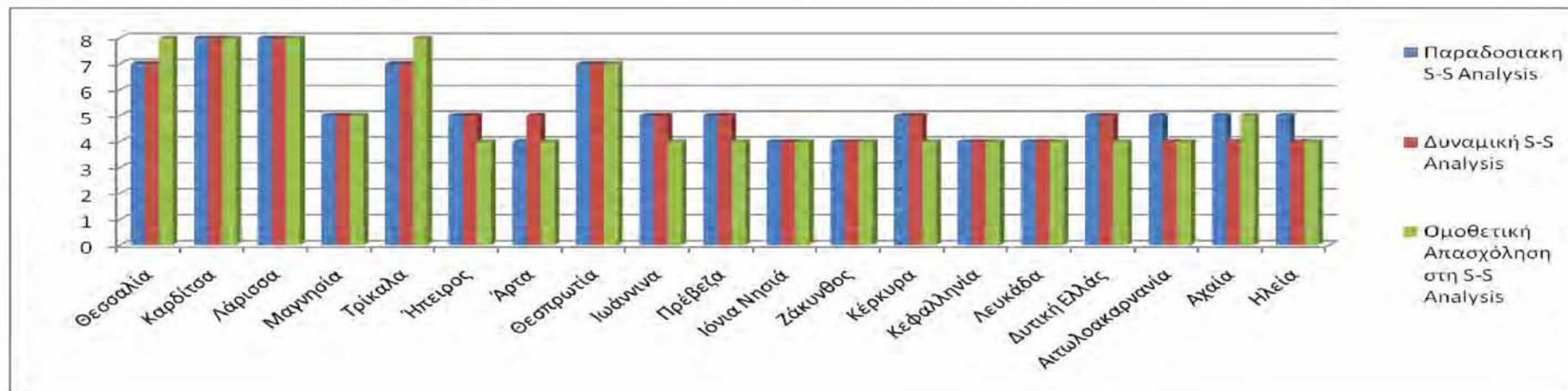
Διάγραμμα 3.10c.: Ο κλάδος της Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

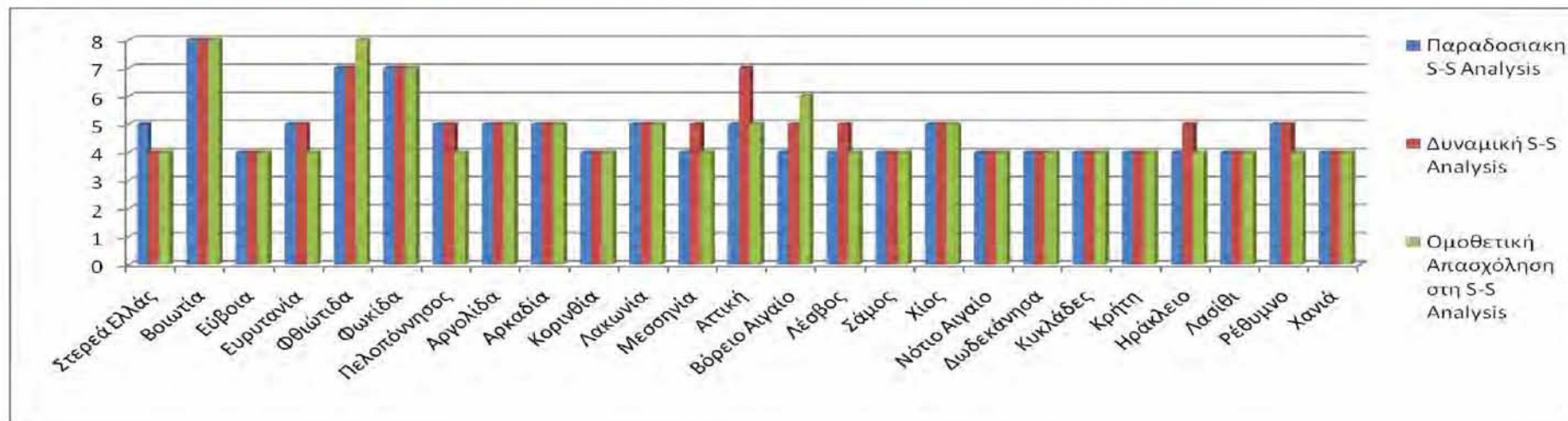
Διάγραμμα 3.11a.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας-Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

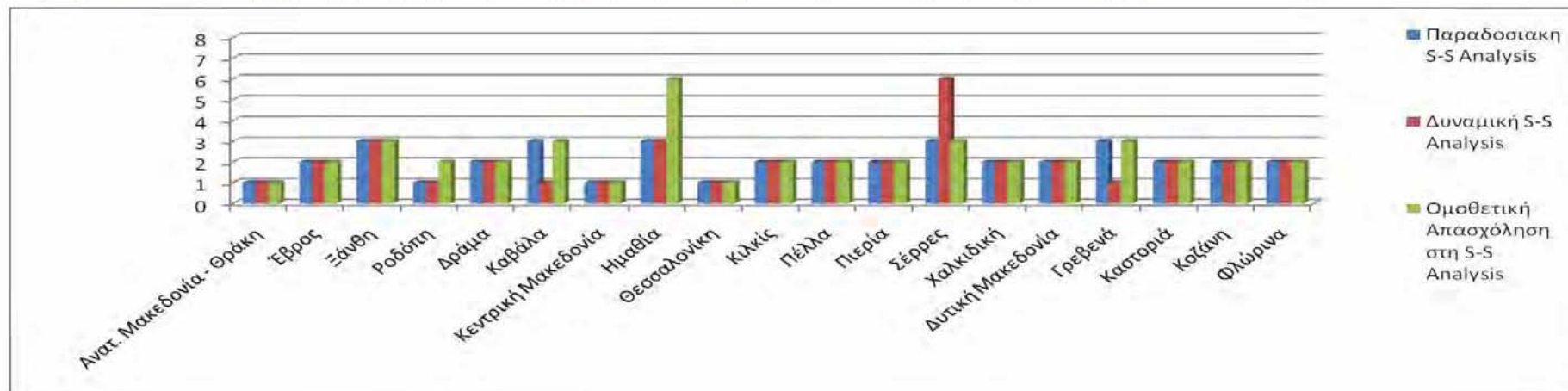
Διάγραμμα 3.11b.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας-Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

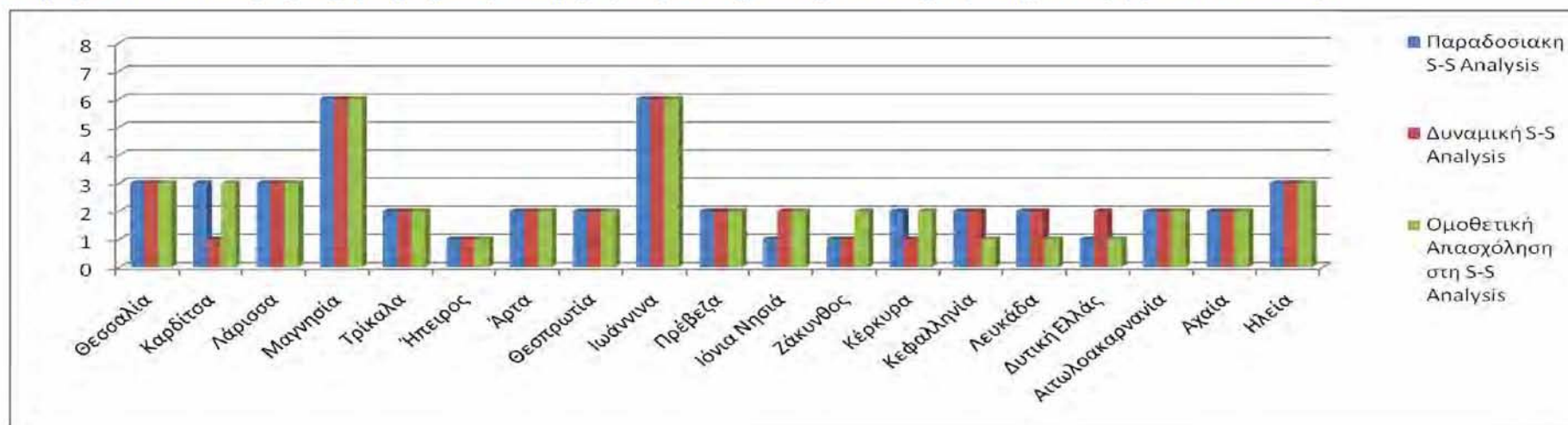
Διάγραμμα 3.11c.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας-Εκμίσθωσης και Επιχειρηματικής Δραστηριότητας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

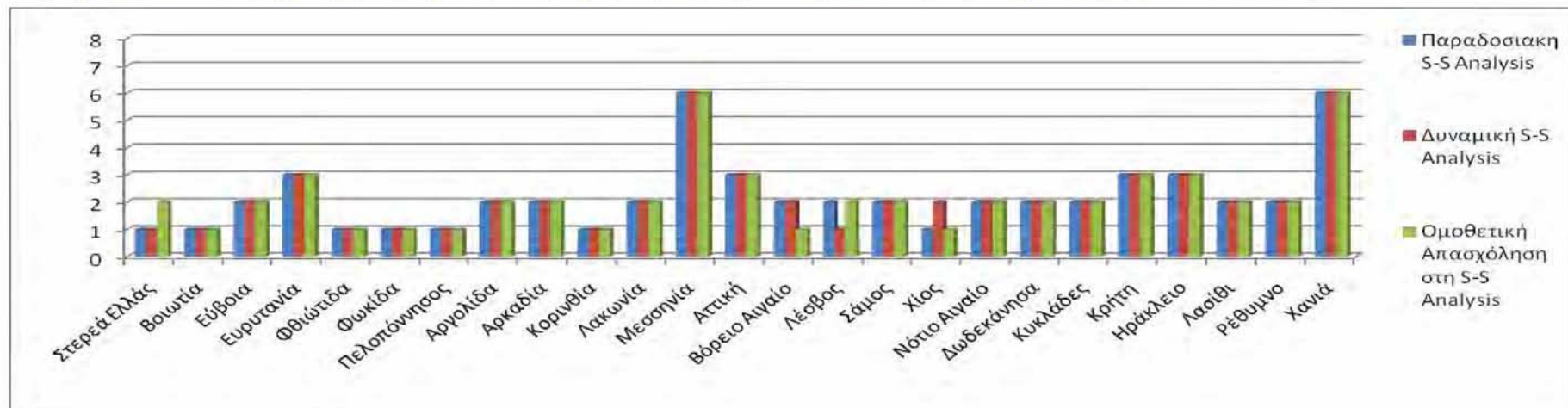
Διάγραμμα 3.12α.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

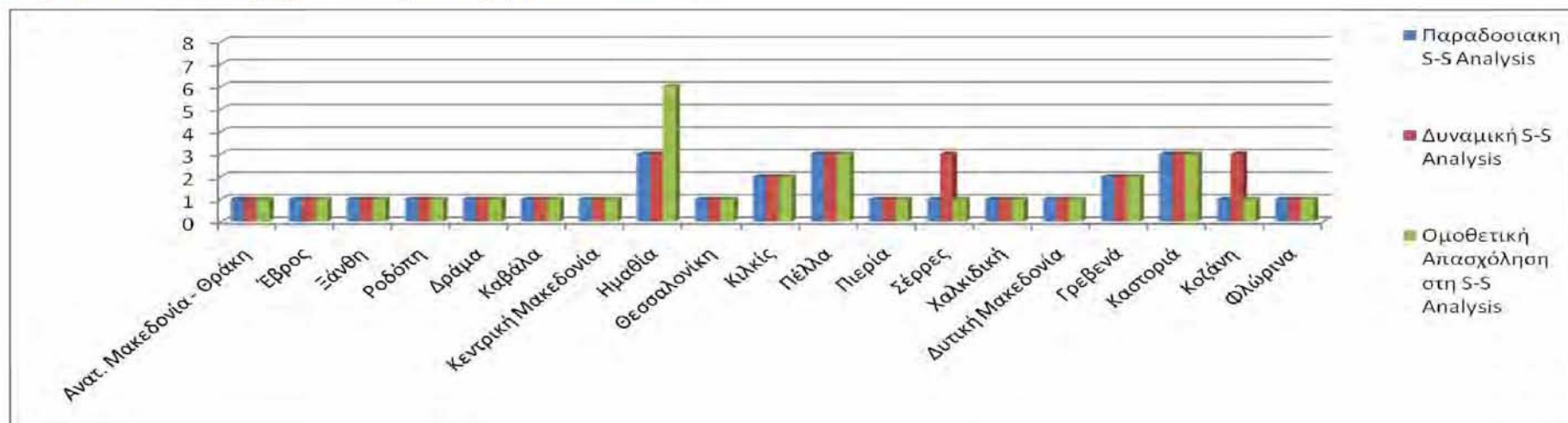
Διάγραμμα 3.12β.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

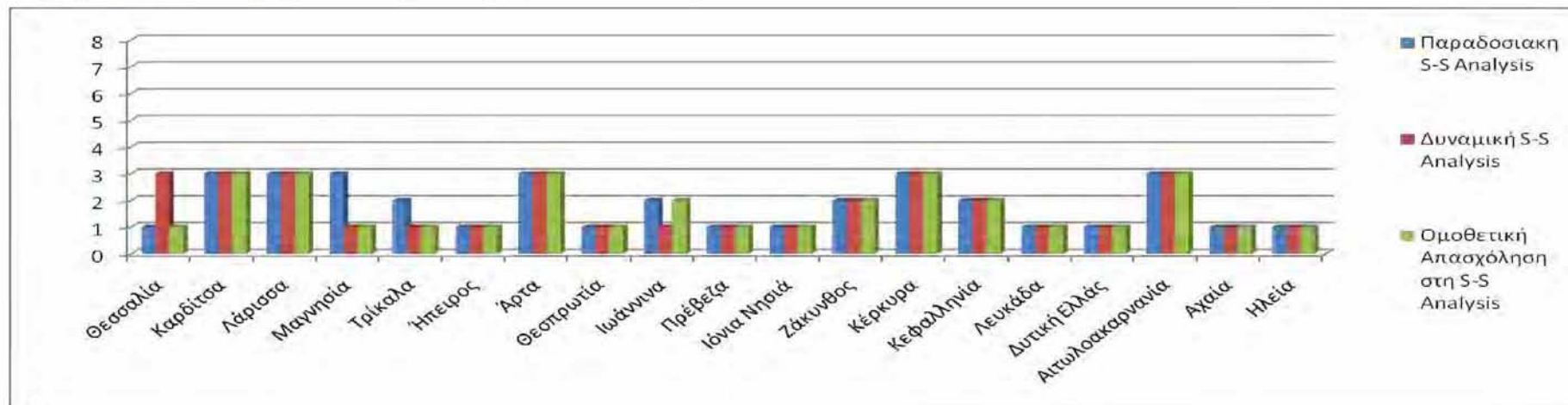
Διάγραμμα 3.12c.: Ο κλάδος της Διαχείρισης Δημόσιας Διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

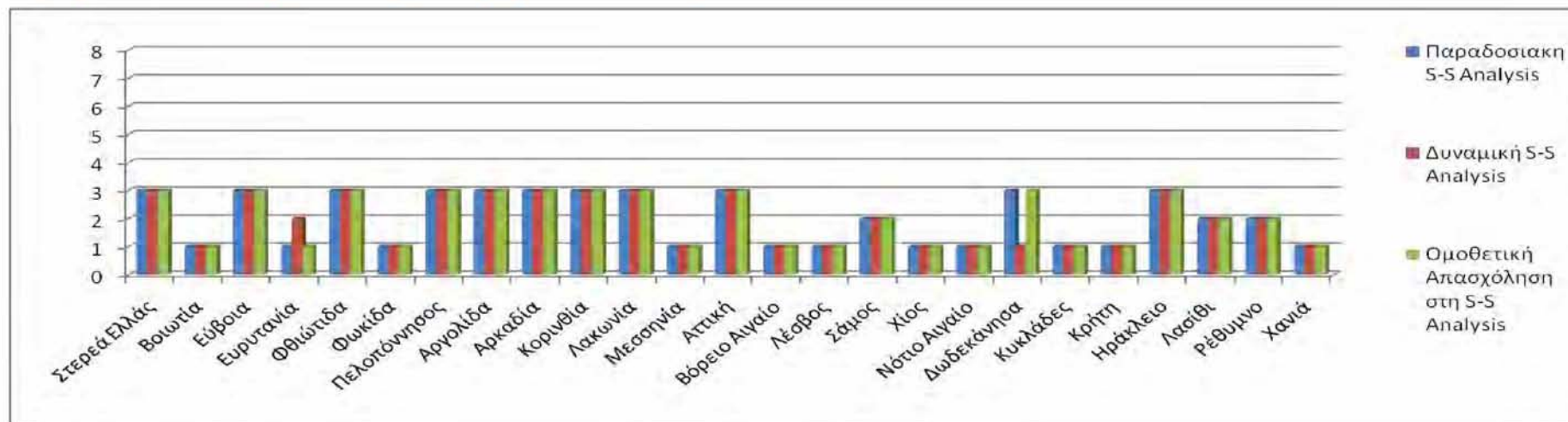
Διάγραμμα 3.13a.: Ο κλάδος της Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

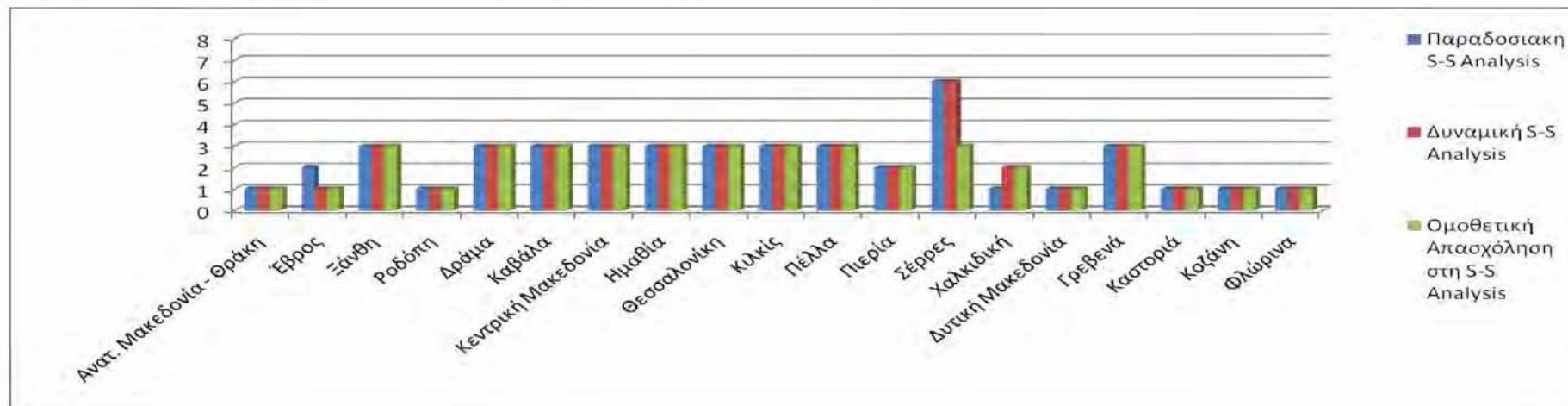
Διάγραμμα 3.13b.: Ο κλάδος της Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

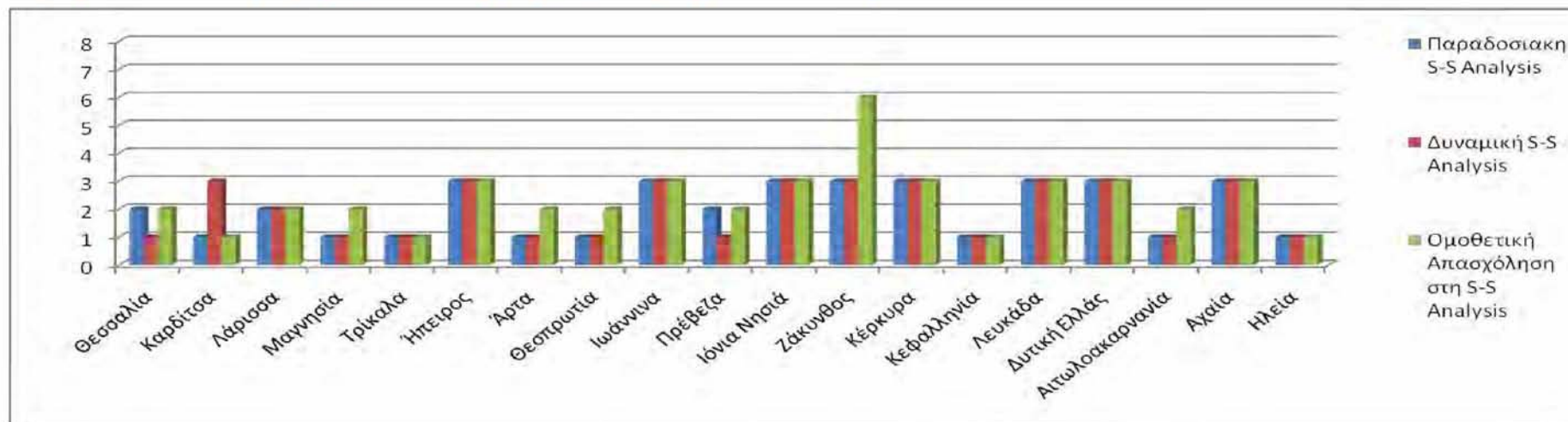
Διάγραμμα 3.13c.: Ο κλάδος της Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

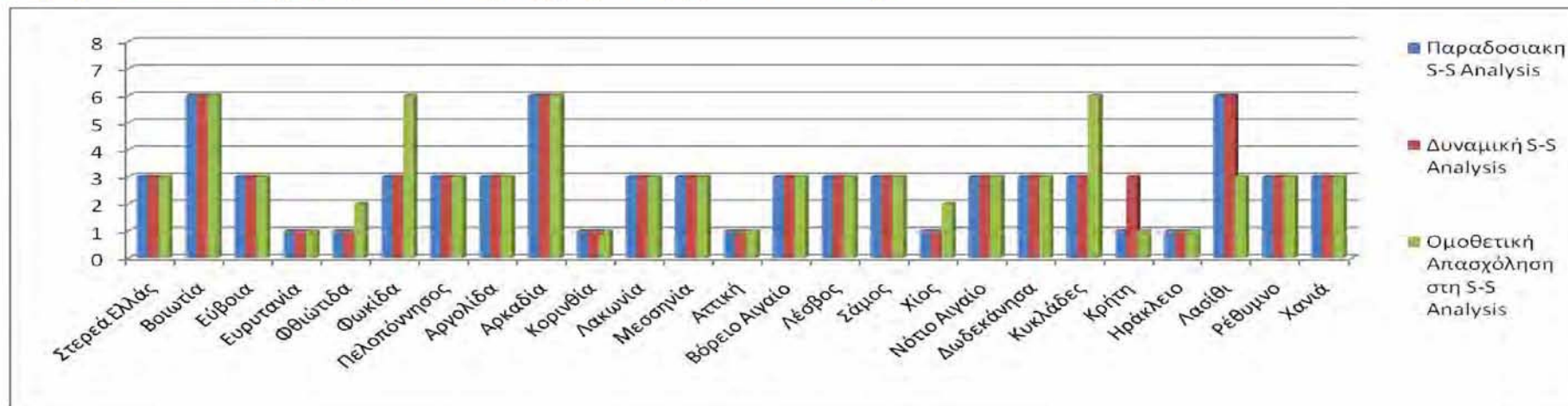
Διάγραμμα 3.14α.: Ο κλάδος της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

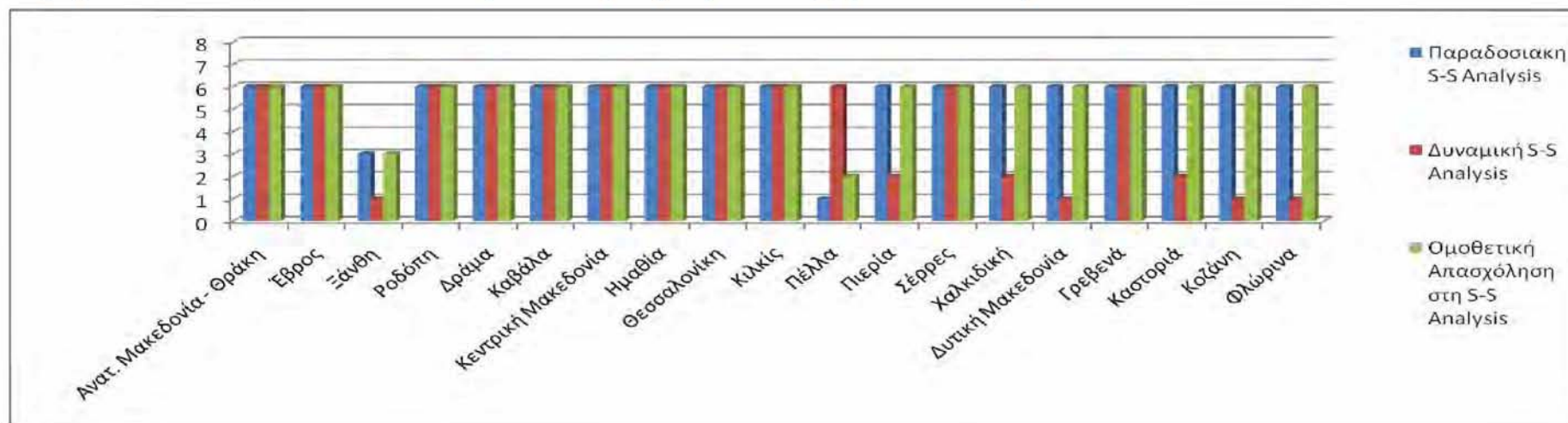
Διάγραμμα 3.14β.: Ο κλάδος της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

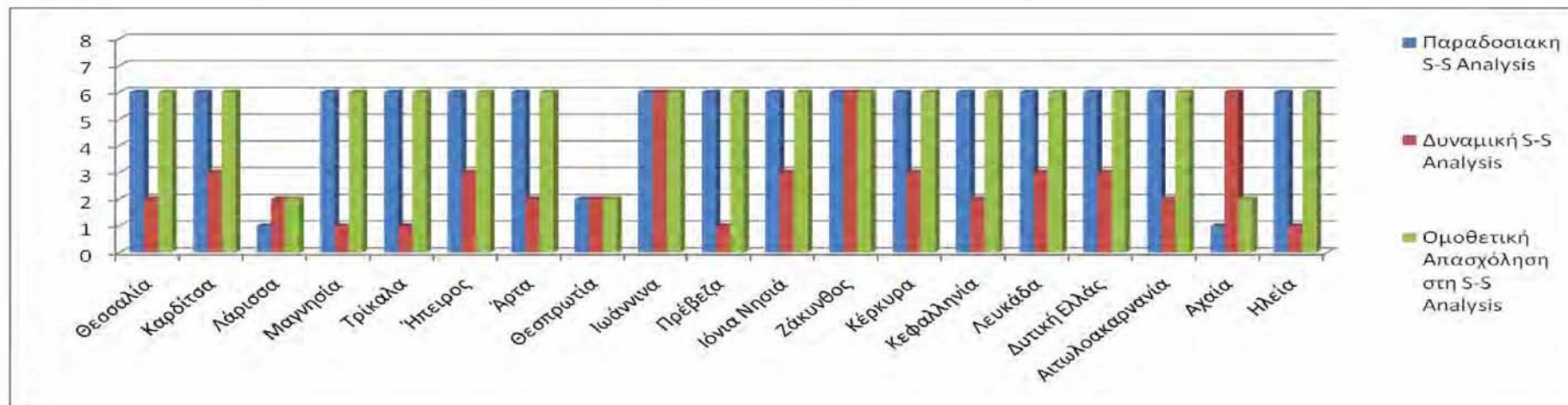
Διάγραμμα 3.14c.: Ο κλάδος της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

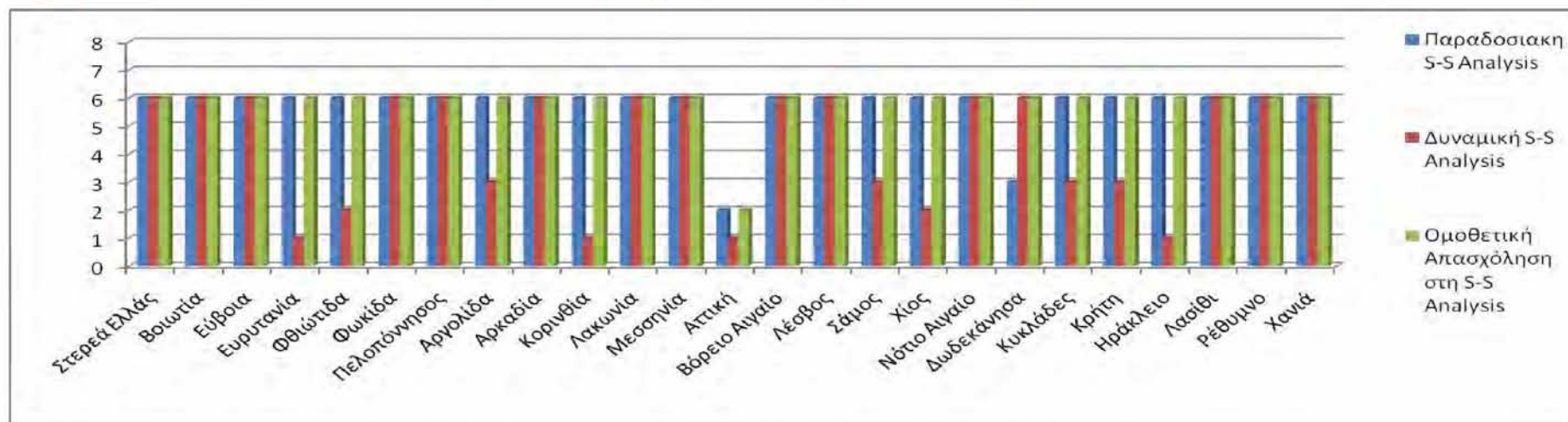
Διάγραμμα 3.15a.: Ο κλάδος Άλλων Κοινωνικών και προσωπικών Δραστηριοτήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

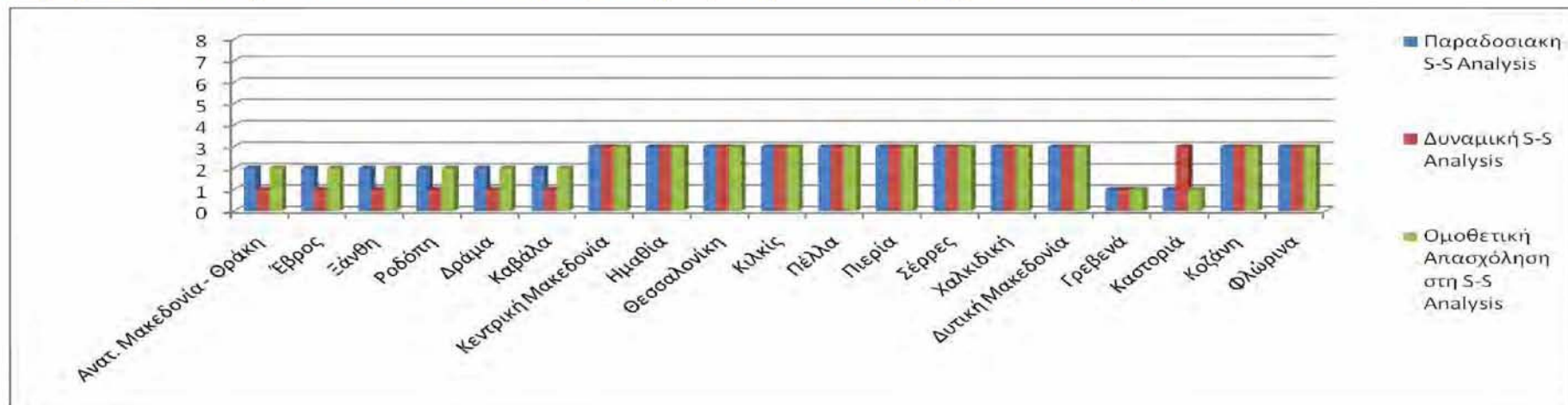
Διάγραμμα 3.15b.: Ο κλάδος Άλλων Κοινωνικών και προσωπικών Δραστηριοτήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

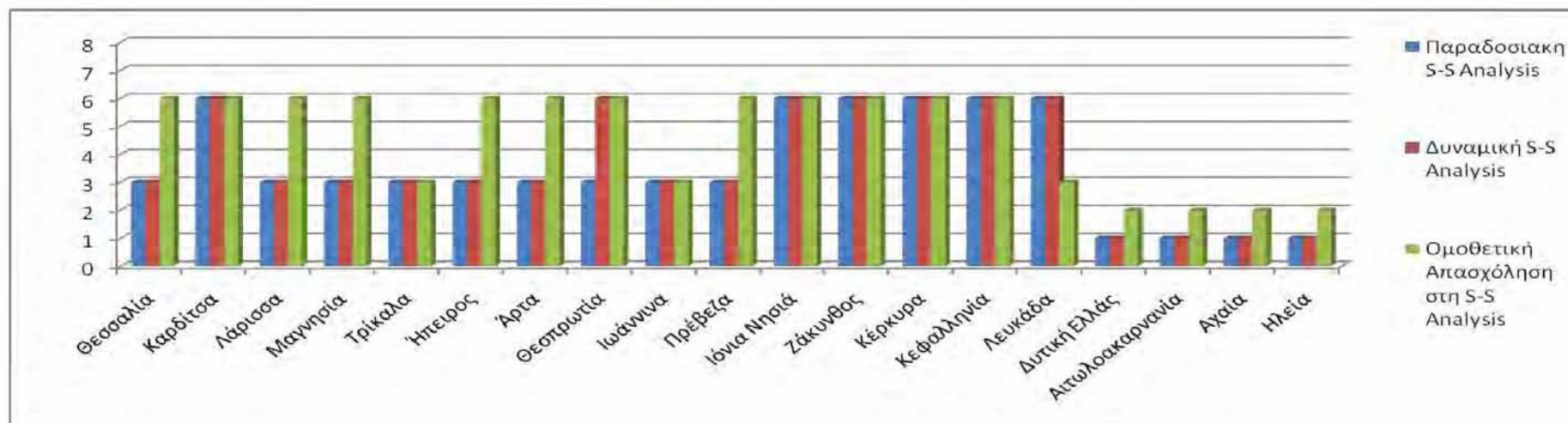
Διάγραμμα 3.15c.: Ο κλάδος Άλλων Κοινωνικών και προσωπικών Δραστηριοτήτων ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

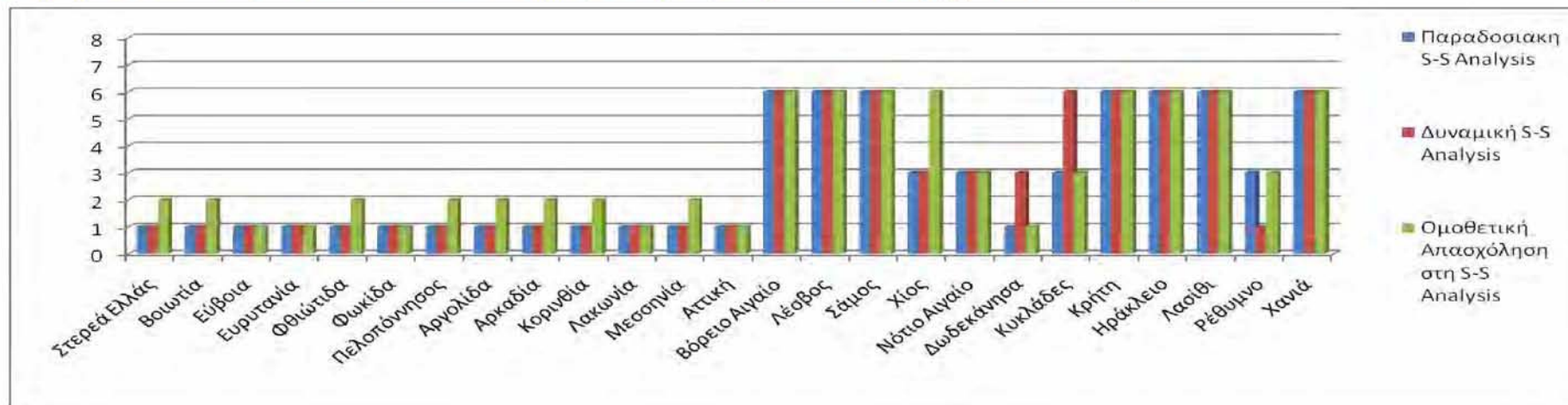
Διάγραμμα 3.16α.: Ο κλάδος των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

Διάγραμμα 3.16β.: Ο κλάδος των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

Διάγραμμα 3.16c.: Ο κλάδος των Άλλων Ιδιωτικών Νοικοκυριών με απασχολούμενο προσωπικό ανά Περιφέρεια και Μεθοδολογία

3.6 Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα των μεθόδων της Shift-Share Analysis

Για την απεικόνιση των διαφορών στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των νομών της χώρας χρησιμοποιείται ο δείκτης ευημερίας που για τον υπολογισμό του χρησιμοποιούνται εκτός από τα στοιχεία παραγωγής και στοιχεία κατανάλωσης. Πιο συγκεκριμένα τα στοιχεία αυτά κατανάλωσης είναι το εμβαδόν κατοικίας, το ποσό των καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς, την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας για οικιακή χρήση καθώς και ο αριθμός των ΙΧ αυτοκινήτων. Ωστόσο τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τα τέσσερα αυτά προϊόντα δεν είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα, για το λόγο αυτό γίνεται αναγωγή των τιμών τους στην εκατοστιαία κλίμακα. Ο δείκτης ευημερίας προσδίδει πιο ικανοποιητικά το επίπεδο ευημερίας συγκριτικά με άλλους δείκτες, αυτό οφείλεται στο ότι περιέχει στοιχεία κατανάλωσης (Πολύζος, 2011).

Σύμφωνα με τις τιμές του δείκτη ευημερίας προκύπτει ότι τα επίπεδα ευημερίας των νομών ποικίλουν, υπάρχουν έντονες αποκλίσεις μεταξύ των τιμών των δεικτών και αυτό φανερώνει τις ανισότητες που υπάρχουν στη χώρα. Σύμφωνα με το δείκτη ευημερίας ο νομός με το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο είναι ο νομός Αττικής. Σε υψηλές θέσεις σε επίπεδο ευημερίας βρίσκονται οι νομοί Κυκλάδων, Κεφαλονιάς, Χίου, Μαγνησίας, Λευκάδας, Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής, ενώ στις χαμηλότερες θέσεις κατατάσσονται οι νομοί Ευρυτανίας, Άρτας, Καρδίτσας, Πέλλας, Ροδόπης, Τρικάλων και Αιτωλοακαρνανίας (Πολύζος, 2011).

Για να αναγνωριστεί γραφικά κατά πόσο υπάρχει εξάρτηση των μεγεθών της ευημερίας και των αποτελεσμάτων των συνιστωσών των μεθόδων της Shift-Share Analysis σχεδιάζεται το διάγραμμα διασποράς. Για να σχεδιαστεί ένα διάγραμμα διασποράς συμβολίζετε το ένα μέγεθος με X και το άλλο με Y , με κάθε ζεύγος τιμών να αντιστοιχεί σε ένα σημείο στη γραφική απεικόνιση. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 εκφράζει το ποσοστό της μεταβλητότητας της μεταβλητής Y που εξηγείται από την μεταβλητή X . Όσο πιο κοντά βρίσκεται η τιμή του R^2 στην μονάδα, τόσο πιο ισχυρή γίνεται η γραμμική σχέση εξάρτησης των μεταβλητών Y και X .

3.6.1. Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis

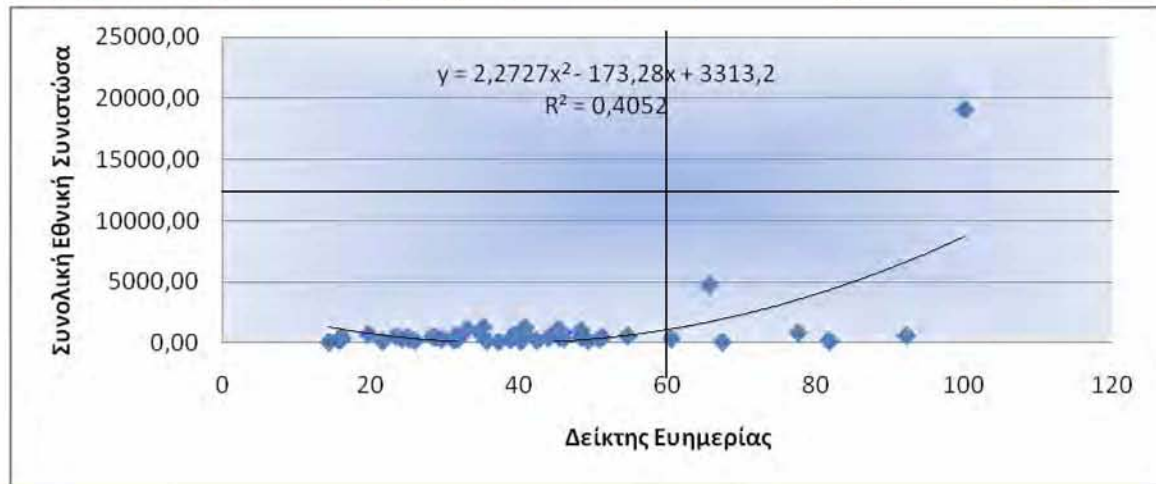
Στο Διάγραμμα 3.17a παρουσιάζεται μια πολυωνυμική γραμμή τάσης τάξης 2 (ένα κυρτό τμήμα) για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ ευημερίας και της Συνολικής Εθνικής Συνιστώσας. Η τιμή R^2 είναι 0,4052, πράγμα που φανερώνει ικανοποιητική προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. σύμφωνα με το R^2 το οποίο είναι αρκετά κοντά στο μισό της μονάδας συμβολίζει ότι υπάρχει γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Το γεγονός ότι το σύνολο των στοιχείων κινούνται από κάτω προς τα πάνω επιβεβαιώνει τη θετική συσχέτιση.

Στη συνέχεια στο διάγραμμα 3.17b παρουσιάζεται μια πολυωνυμική γραμμή τάσης τάξης 2 (ένα κυρτό τμήμα) για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ ευημερίας και της Συνολικής Ομολογικής Συνιστώσας. Η τιμή R^2 είναι 0,4473, πράγμα που φανερώνει ικανοποιητική προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. Σύμφωνα με το R^2 το οποίο είναι αρκετά κοντά στο μισό της μονάδας συμβολίζει ότι υπάρχει γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών σε ικανοποιητικό επίπεδο. Η Ομολογική Απόκλιση συνδέεται με το επίπεδο ευημερίας με μία θετική γραμμική σχέση, η οποία υποδηλώνει ότι όσο αυξάνεται το επίπεδο ευημερίας τόσο βελτιώνεται και η κλαδική διάρθρωση. Αυτή η θετική σχέση είναι αναμενόμενη γιατί όσο πιο καλή κλαδική διάρθρωση έχει ένας νομός τόσο καλή οικονομική οργάνωση υπάρχει άρα υπάρχει οικονομική ανάπτυξη κάτι που έχει σαν αποτέλεσμα τις καλές συνθήκες ζωής των κατοίκων άρα υψηλό επίπεδο ευημερίας. Στο κάτω αριστερά τεταρτημόριο του διαγράμματος βρίσκονται οι νομοί με χαμηλό επίπεδο ευημερίας και δυσμενής κλαδική διάρθρωση ενώ στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο βρίσκεται μόνο ο νομός Αττικής με υψηλό επίπεδο ευημερίας και άριστη κλαδική διάρθρωση.

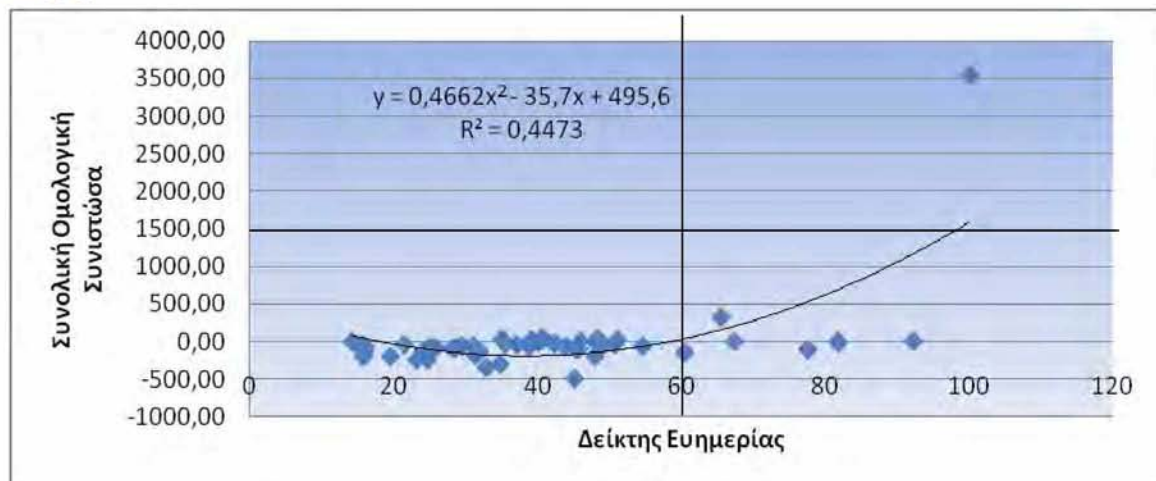
Στο Διάγραμμα 3.17c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή η σχέση ανάμεσα στο δείκτη ευημερίας και τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα. Η τιμή του R^2 είναι 0,3409 κάτι που δεν φανερώνει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα καθώς επίσης και σύμφωνα με την εγγύτητα της τιμής του στο μηδέν δεν υπάρχει έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Ωστόσο παρατηρείται θετική σχέση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές κάτι το οποίο σημαίνει ότι όσο αυξάνεται το επίπεδο ευημερίας τόσο βελτιώνονται οι τοπικοί παράγοντες. Όσο αυξάνεται το επίπεδο ευημερίας τόσο καλύτερη ποιότητα ζωής των κατοίκων άρα και ύπαρξη

οικονομικής ανάπτυξης άρα και βελτίωση των τοπικών παραγόντων. Στο κάτω αριστερά τεταρτημόριο του διαγράμματος βρίσκονται οι νομοί με χαμηλό επίπεδο ευημερίας και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες ενώ στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο βρίσκεται μόνο ο νομός Αττικής με υψηλό επίπεδο ευημερίας και θετικούς τοπικούς παράγοντες.

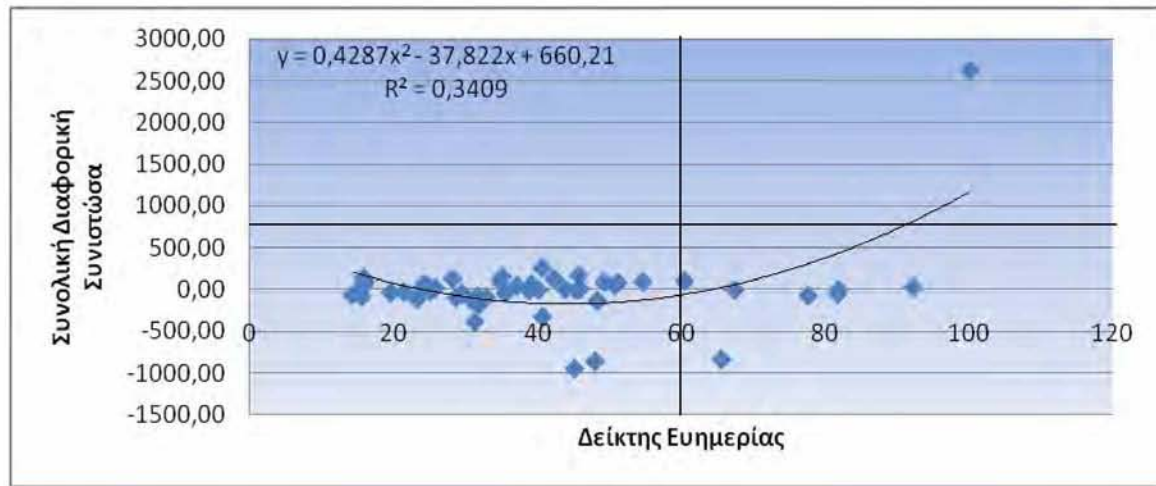
Διάγραμμα 3.17a: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

Διάγραμμα 3.17b: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

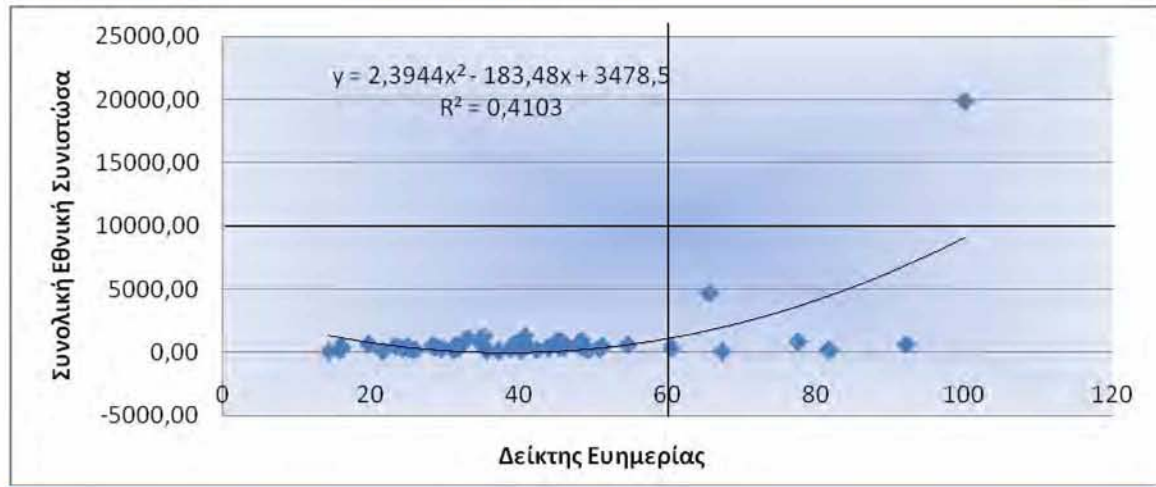
Διάγραμμα 3.17c: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

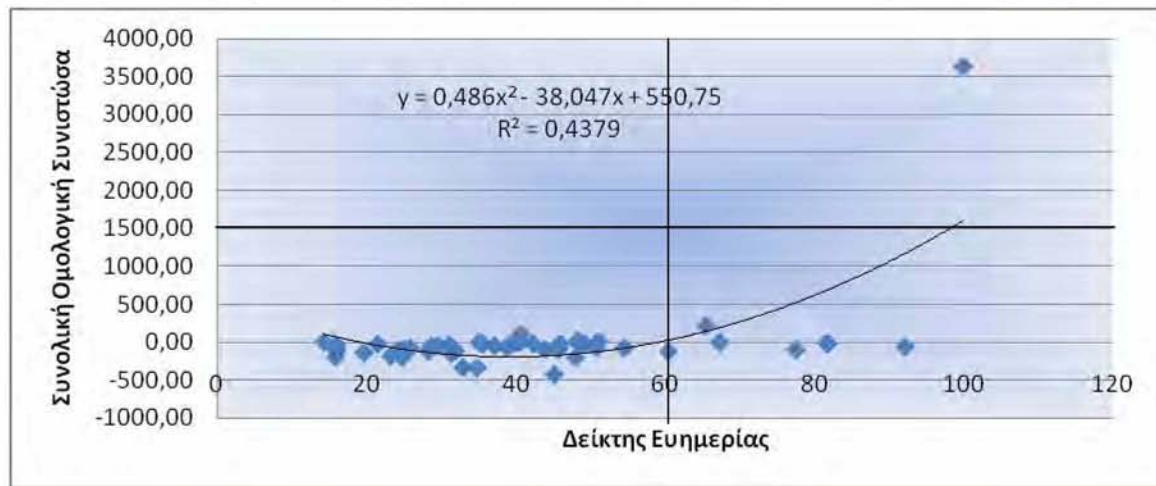
3.6.2 Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα της Dynamic Shift-Share Analysis

Όπως φαίνεται στα ακόλουθα Διαγράμματα 3.18a, 3.18b, 3.18c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης 2 (ένα κυρτό τμήμα) η συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη ευημερίας και τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα, τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα και τέλος τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Dynamic Shift-Share Analysis αντίστοιχα. Σε αυτές τις σχέσεις ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα που προέκυψαν στην Ενότητα 3.6.1. χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis. Δηλαδή παρουσιάζεται θετική σχέση μεταξύ των δύο συνιστωσών σε κάθε διάγραμμα αντίστοιχα.

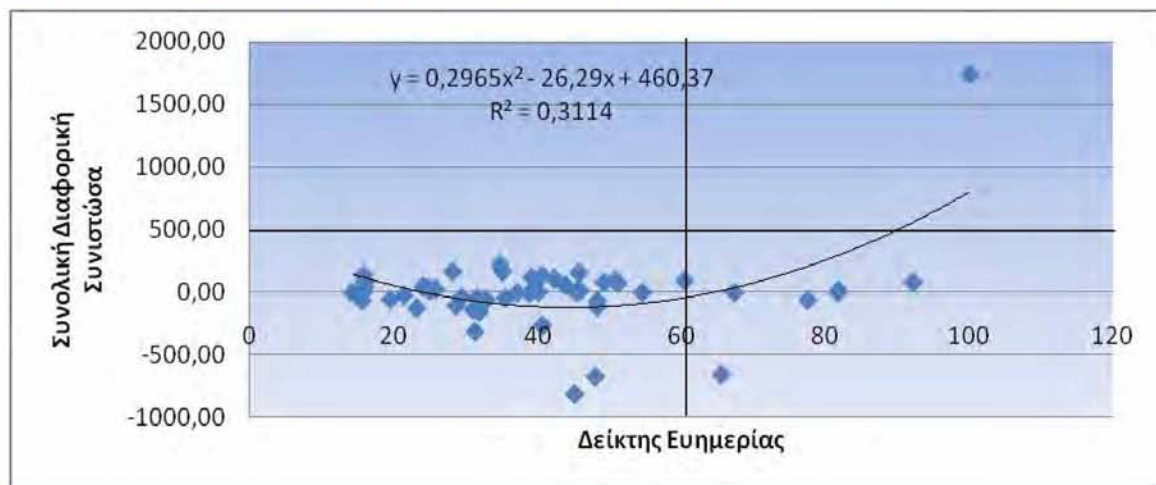
Διάγραμμα 3.18a: Σχέση Δείκτη Ενημερίας με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

Διάγραμμα 3.18b: Σχέση Δείκτη Ενημερίας με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

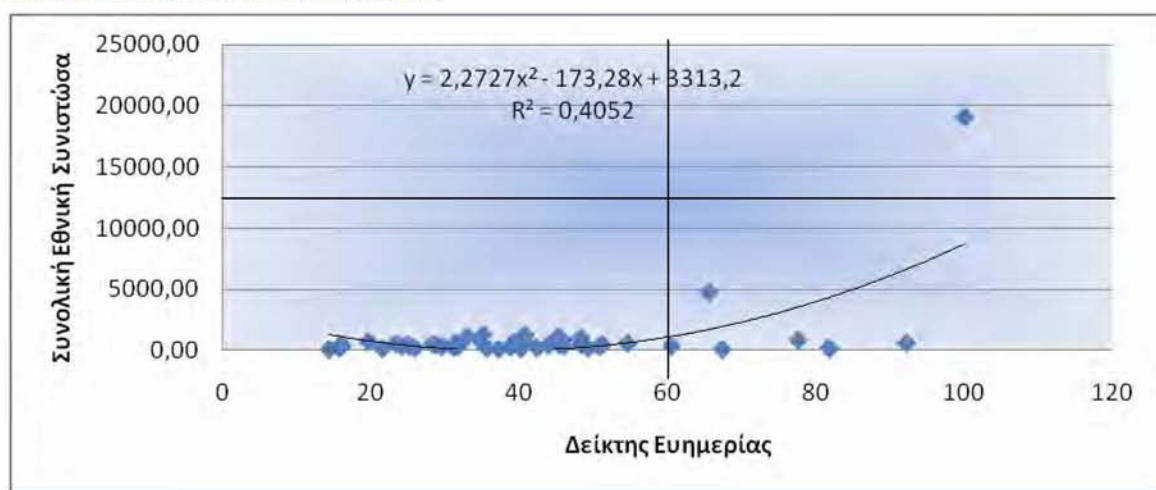
Διάγραμμα 3.18c: Σχέση Δείκτη Ενημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

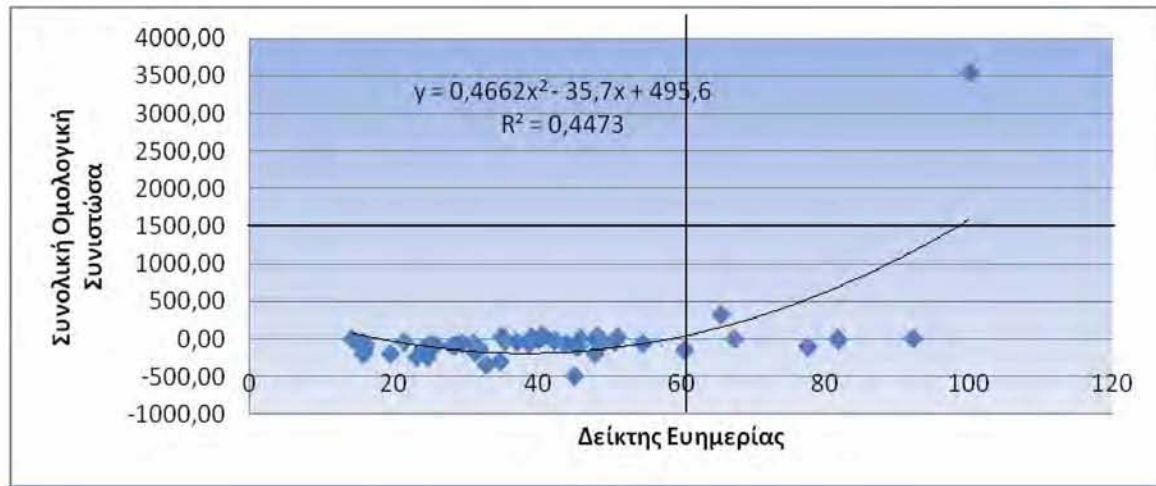
3.6.3 Σχέση του Δείκτη Ευημερίας με τα αποτελέσματα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Όπως φαίνεται στα ακόλουθα Διαγράμματα 3.19a, 3.19b, 3.19c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης 2 (ένα κυρτό τμήμα) η συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη ευημερίας και τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα, τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα και τέλος τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση αντίστοιχα. Σε αυτές τις σχέσεις ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα που προέκυψαν στην Ενότητα 3.6.1. χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis. Δηλαδή παρουσιάζεται θετική σχέση μεταξύ των δύο συνιστωσών σε κάθε διάγραμμα αντίστοιχα. Ωστόσο μικρές διαφοροποιήσεις φαίνεται να εμφανίζει το διάγραμμα που εμφανίζει τη συσχέτιση του δείκτη ευημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση συγκριτικά με τα αντίστοιχα διαγράμματα στις δύο παραπάνω ενότητες. Πιο αναλυτικά αυτό το διάγραμμα παρουσιάζει την τιμή του R^2 να είναι ακόμη πιο κοντά στο μηδέν κάτι το οποίο σημαίνει ότι δεν υπάρχει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. Ακόμη είναι το μόνο διάγραμμα το οποίο δείχνει νομούς να βρίσκονται στο πάνω αριστερά τεταρτημόριο όπου ισχύει χαμηλό επίπεδο ευημερίας αλλά θετικοί τοπικοί παράγοντες.

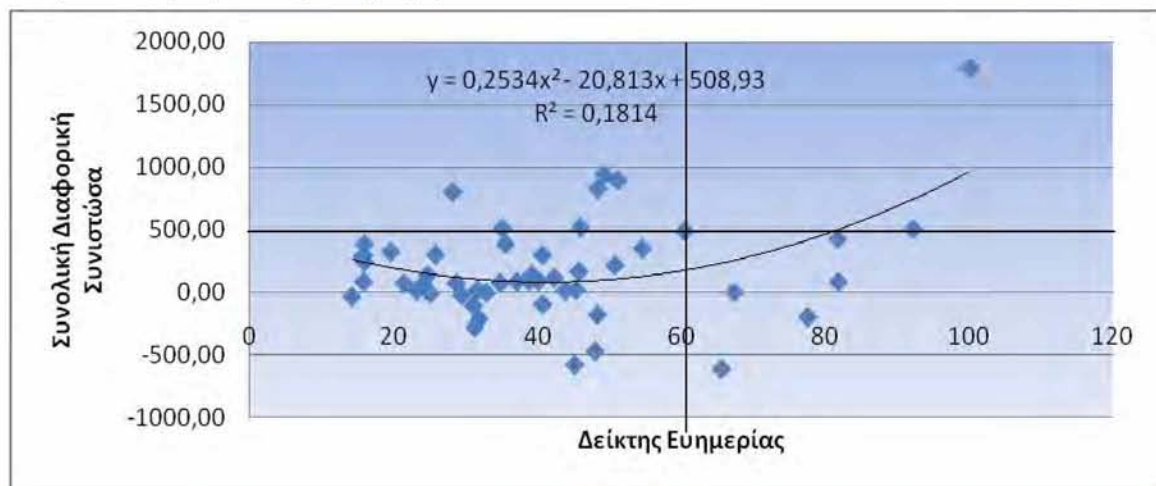
Διάγραμμα 3.19a: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Διάγραμμα 3.19b: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Διάγραμμα 3.19c: Σχέση Δείκτη Ευημερίας με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

3.7 Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα των μεθόδων της Shift-Share Analysis

Ένα άλλο βασικό στοιχείο της οικονομίας ενός νομού είναι ο παραγωγικός του δυναμισμός, παρόλο που δεν υπάρχει ένας σαφής ορισμός του παραγωγικού δυναμισμού μιας οικονομίας σχετίζεται κυρίως με τη δυναμική που έχει η οικονομία, την παραγωγική διάρθρωση και το βαθμό αξιοποίησης της οικονομίας της εργασίας ή και των άλλων παραγωγικών συντελεστών. Οι τιμές του παραγωγικού δυναμισμού διαφέρουν από νομό σε νομό εμφανίζοντας τις υψηλότερες τιμές του οι νομοί

Λασιθίου (100), Αττικής (95,09), Βοιωτίας (92,32), Χανίων (88,52), Κορινθίας (87,87), Χαλκιδικής (83,37) και Φθιώτιδας (81,31) ενώ τις χαμηλότερες τιμές παρουσιάζουν οι νομοί Δράμας (29,47%) και Ημαθίας (34,34%) (Πολύζος, 2011).

Για να αναγνωριστεί γραφικά κατά πόσο υπάρχει εξάρτηση των μεγεθών παραγωγικού δυναμισμού και των αποτελεσμάτων των συνιστωσών των μεθόδων της Shift-Share Analysis σχεδιάζεται το διάγραμμα διασποράς. Για να σχεδιαστεί ένα διάγραμμα διασποράς συμβολίζετε το ένα μέγεθος με X και το άλλο με Y , με κάθε ζεύγος τιμών να αντιστοιχεί σε ένα σημείο στη γραφική απεικόνιση. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 εκφράζει το ποσοστό της μεταβλητότητας της μεταβλητής Y που εξηγείται από την μεταβλητή X . Όσο πιο κοντά βρίσκεται η τιμή του R^2 στην μονάδα, τόσο πιο ισχυρή γίνεται η γραμμική σχέση εξάρτησης των μεταβλητών Y και X .

3.7.1. Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis

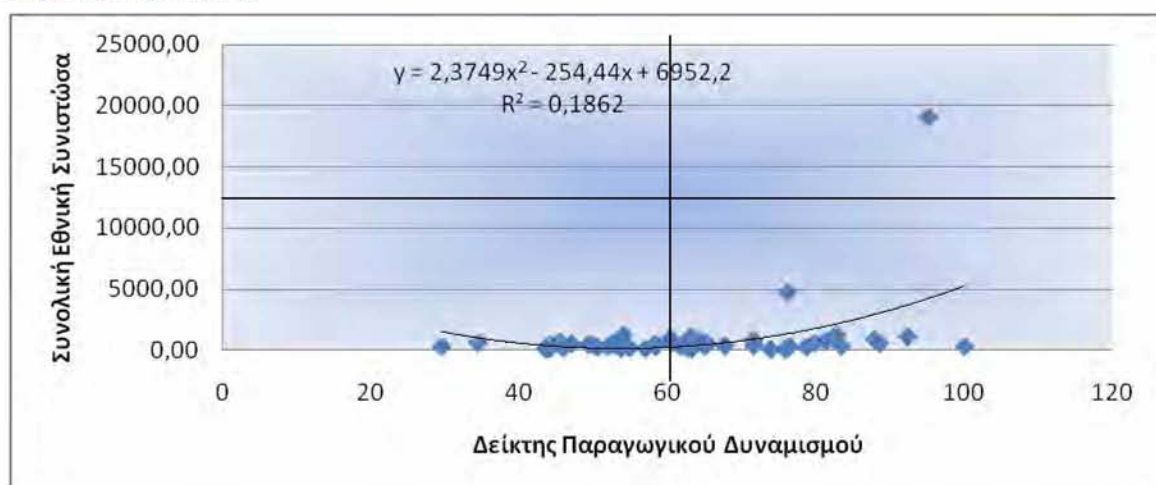
Στο Διάγραμμα 3.20a παρουσιάζεται μια πολυωνυμική γραμμή τάσης τάξης 2 (ένα κυρτό τμήμα) για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ του παραγωγικού δυναμισμού και της Συνολικής Εθνικής Συνιστώσας. Η τιμή R^2 είναι 0,1862, πράγμα που δε φανερώνει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. σύμφωνα με το R^2 το οποίο είναι αρκετά κοντά μηδέν συμβολίζει ότι δεν υπάρχει έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Σύμφωνα με τη γραμμή τάσης παρατηρείται ότι οι δύο μεταβλητές εμφανίζουν θετική σχέση. Η σχέση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα δεν υπήρξαν τάσεις σύγκλισης στα επίπεδα ανάπτυξης των νομών αλλά το αντίθετο.

Στη συνέχεια στο διάγραμμα 3.20b παρουσιάζεται μια πολυωνυμική γραμμή τάσης τάξης 2 (ένα κυρτό τμήμα) για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ του παραγωγικού δυναμισμού και της Συνολικής Ομολογικής Συνιστώσας. Η τιμή R^2 είναι 0,1279, πράγμα που δε φανερώνει ικανοποιητική προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. Άρα σύμφωνα με την τιμή του R^2 όπως και παραπάνω δεν υπάρχει έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Η Ομολογική Απόκλιση συνδέεται με το παραγωγικό δυναμισμό όπως φαίνεται από τη γραμμή τάσης με μία θετική γραμμική σχέση, η οποία υποδηλώνει ότι όσο βελτιώνεται ο παραγωγικός δυναμισμός ενός νομού τόσο βελτιώνεται και η κλαδική του διάρθρωση και το αντίστροφο. Στο κάτω

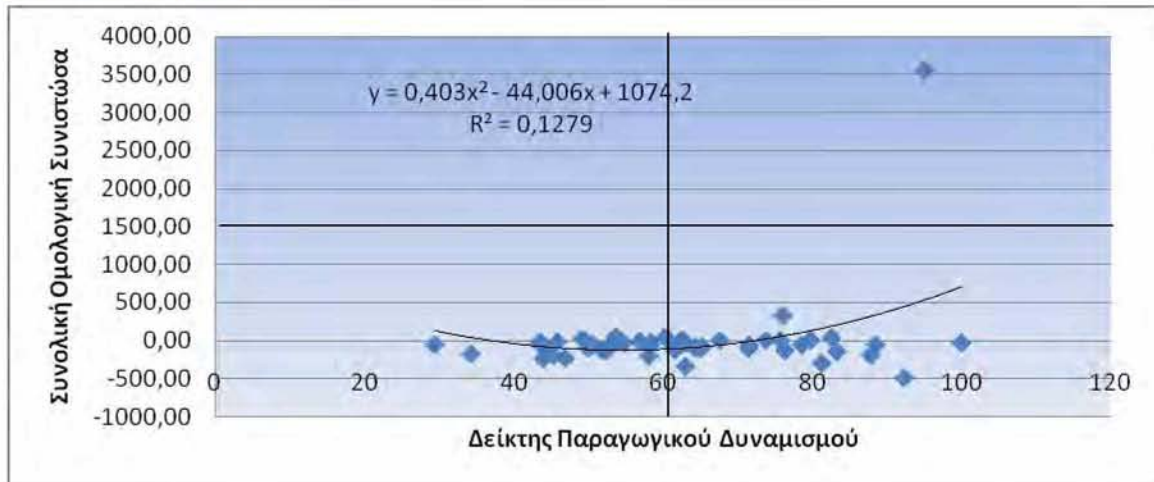
αριστερά τεταρτημόριο του διαγράμματος βρίσκονται οι νομοί με χαμηλό παραγωγικό δυναμισμό και δυσμενής κλαδική διάρθρωση ενώ στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο βρίσκεται μόνο ο νομός Αττικής με υψηλό παραγωγικό δυναμισμό και άριστη κλαδική διάρθρωση. Τέλος αρκετή νομοί βρίσκονται στο κάτω δεξιά τεταρτημόριο οι οποίοι παρουσιάζουν υψηλό παραγωγικό δυναμισμό αλλά δυσμενή κλαδική διάρθρωση.

Στο Διάγραμμα 3.20c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης η σχέση ανάμεσα στο δείκτη παραγωγικού δυναμισμού και τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα. Η τιμή του R^2 είναι 0,0372 κάτι που δεν φανερώνει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα καθώς επίσης και σύμφωνα με την εγγύτητα της τιμής του στο μηδέν δεν υπάρχει έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Ωστόσο παρατηρείται θετική σχέση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές κάτι το οποίο σημαίνει ότι όσο βελτιώνεται ο παραγωγικός δυναμισμός τόσο βελτιώνονται οι τοπικοί παράγοντες. Η σχέση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι σε αυτό το χρονικό διάστημα όπου πραγματοποιούνται οι μετρήσεις δεν υπήρξα τάσεις σύγκλισης στα επίπεδα ανάπτυξης των νομών αλλά το αντίθετο. Στο κάτω αριστερά τεταρτημόριο του διαγράμματος βρίσκονται οι νομοί με χαμηλό παραγωγικό δυναμισμό και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες ενώ στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο βρίσκεται μόνο ο νομός Αττικής με υψηλό παραγωγικό δυναμισμό και θετικούς τοπικούς παράγοντες.

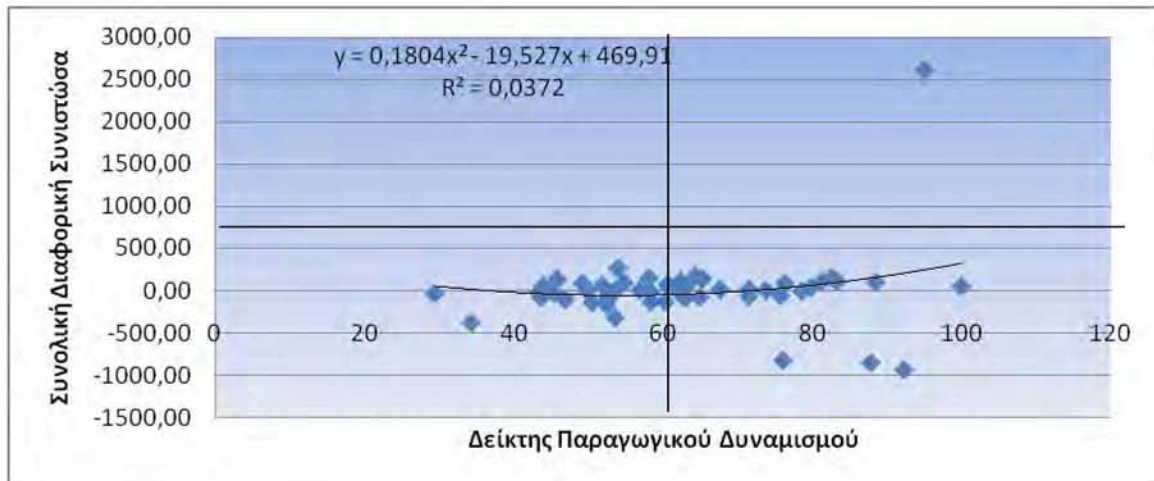
Διάγραμμα 3.20α: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

Διάγραμμα 3.2b: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

Διάγραμμα 3.20c: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

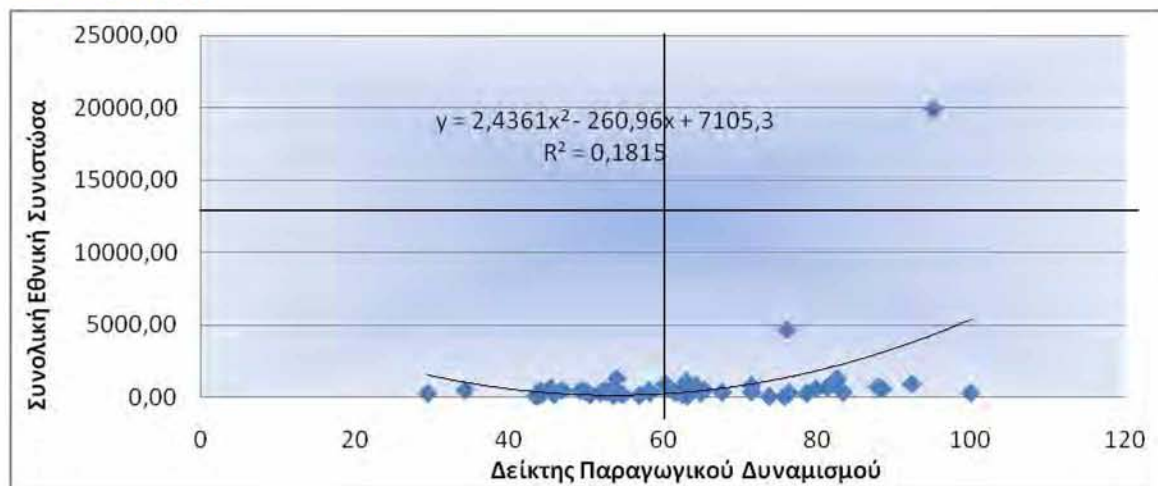

3.7.2 Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα της Dynamic Shift-Share Analysis

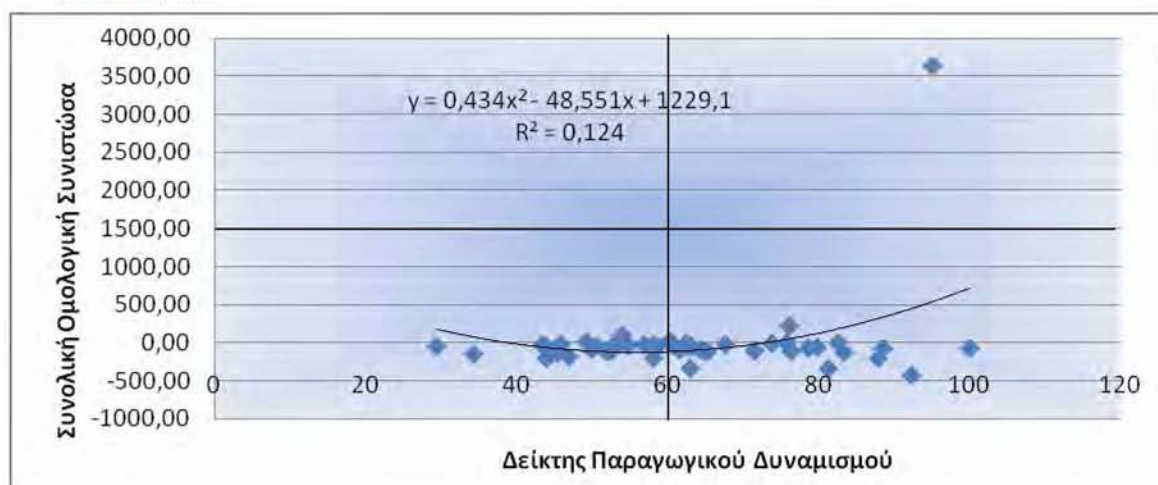
Όπως φαίνεται στα ακόλουθα Διαγράμματα 3.21a, 3.21b, 3.21c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης 2 (ένα κυρτό τμήμα) η συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη παραγωγικού δυναμισμού και τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα, τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα και τέλος τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Dynamic Shift-Share Analysis αντίστοιχα. Σε αυτές τις σχέσεις ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα που προέκυψαν στην Ενότητα 3.7.1. χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis. Δηλαδή παρουσιάζεται θετική σχέση μεταξύ

των δύο συνιστωσών σε κάθε διάγραμμα αντίστοιχα. Όπως φαίνεται στα διαγράμματα ο πιο ανεπτυγμένος νομός είναι ο νομός Αττικής κάτι το οποίο είναι αναμενόμενο λόγω του ότι σε αυτό το νομό ανήκει η πρωτεύουσα της χώρας και συνεπώς συγκεντρώνει εκεί το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της χώρας αλλά και πολλές δυνατότητες και ευκαιρίες αφού είναι ένας νομός με υψηλή θέση στη διοικητική κλίμακα, εξασφαλίζοντας συγκέντρωση εξουσιών με αποτέλεσμα να δημιουργεί μια λειτουργική αυτοτέλεια.

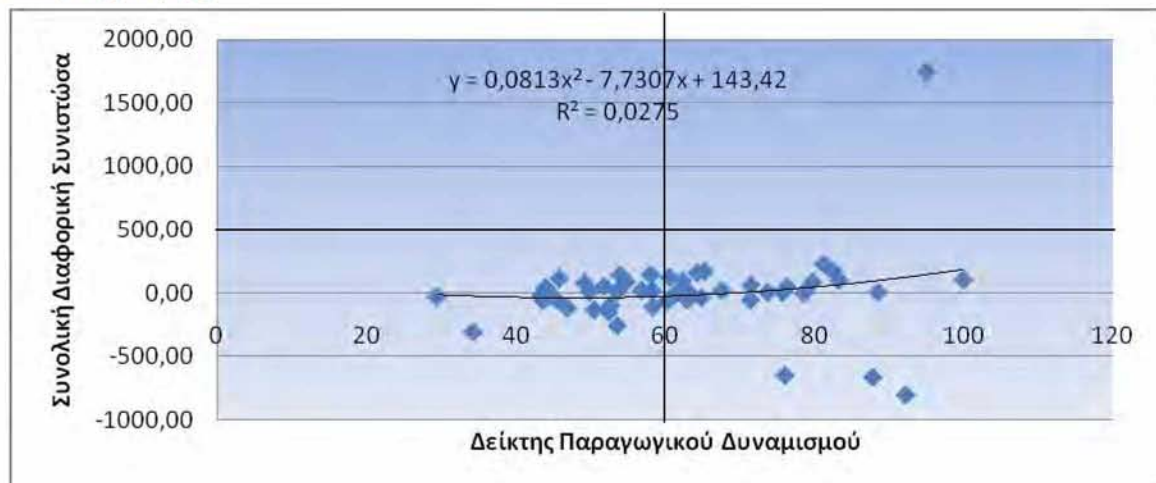
Διάγραμμα 3.21a: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

Διάγραμμα 3.21b: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

Διάγραμμα 3.21c: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

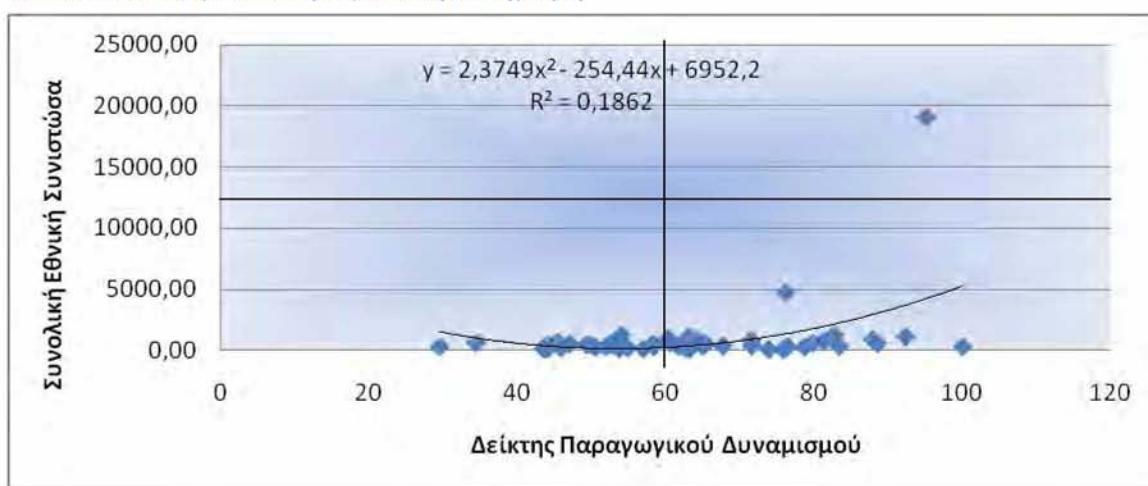
3.7.3 Σχέση του Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τα αποτελέσματα της Μορφής που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Όπως φαίνεται στα ακόλουθα Διαγράμματα 3.22a, 3.22b, 3.22c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης 2 (ένα κυρτό τμήμα) η συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού και τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα, τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα και τέλος τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση αντίστοιχα. Σε αυτές τις σχέσεις ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα που προέκυψαν στην Ενότητα 3.7.1. και 3.7.2. χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis και της Dynamic Shift-Share Analysis. Δηλαδή παρουσιάζεται θετική σχέση μεταξύ των δύο συνιστωσών σε κάθε διάγραμμα αντίστοιχα.

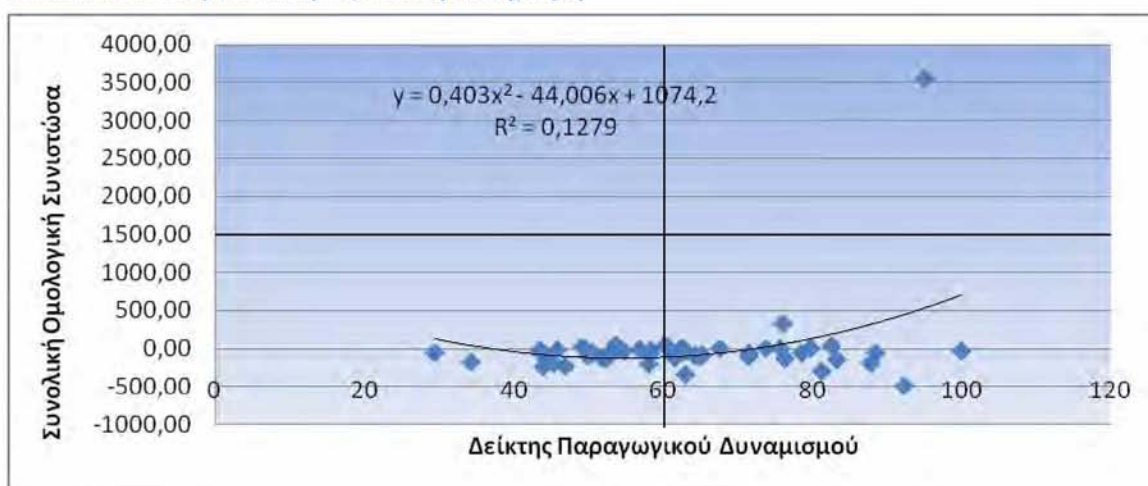
Ωστόσο μικρές διαφοροποίησης φαίνεται να εμφανίζει το διάγραμμα που εμφανίζει τη συσχέτιση του δείκτη παραγωγικού δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση συγκριτικά με τα αντίστοιχα διαγράμματα στις δύο παραπάνω ενότητες. Πιο αναλυτικά αυτό το διάγραμμα παρουσιάζει την τιμή του R^2 να είναι ακόμη πιο κοντά στο μηδέν κάτι το οποίο σημαίνει ότι δεν υπάρχει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. Ακόμη είναι το μόνο διάγραμμα το οποίο δείχνει νομούς να βρίσκονται στο πάνω αριστερά τεταρτημόριο όπου ισχύει χαμηλός παραγωγικός δυναμισμός αλλά θετικοί τοπικοί παράγοντες καθώς επίσης και

περισσότερους από ένα νομό να βρίσκονται στο επάνω δεξιά τεταρτημόριο ή να τείνουν να φτάσουν σε αυτό το τεταρτημόριο στο οποίο ισχύει υψηλός παραγωγικός δυναμισμός και θετικοί τοπικοί παράγοντες.

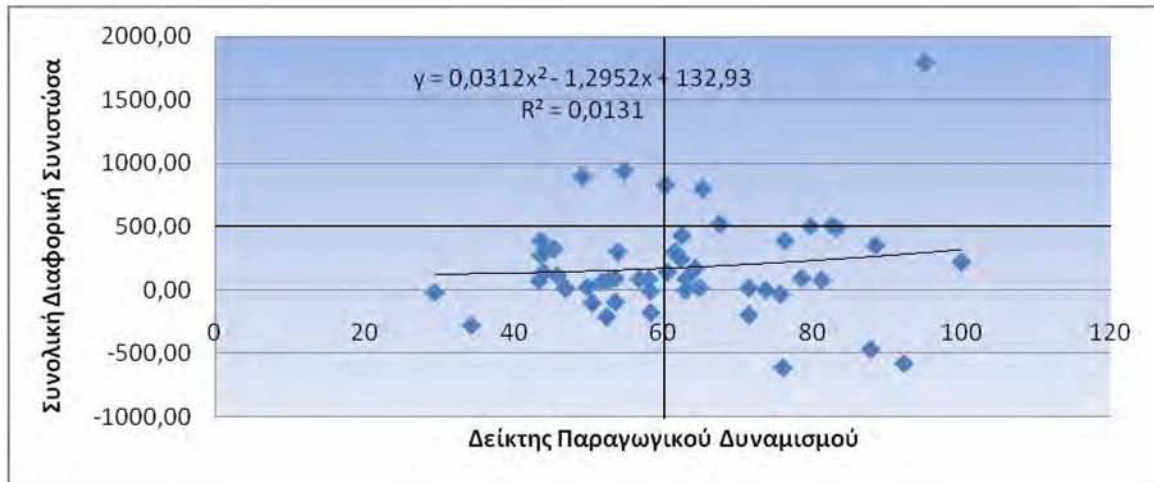
Διάγραμμα 3.22a: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Διάγραμμα 3.22b: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Διάγραμμα 3.22c: Σχέση Δείκτη Παραγωγικού Δυναμισμού με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

3.8 Σχέση της Μεταβολής Πληθυσμού 1961-2001 με τα αποτελέσματα των μεθόδων της Shift-Share Analysis

Μία από τις σημαντικότερες συνέπειες των διαφορετικών επιπέδων της οικονομικής ανάπτυξης είναι οι χωρικές εξελίξεις στις χωρικές συγκεντρώσεις του πληθυσμού. Τα βασικά γνωρίσματα του προβλήματος είναι οι μετακινήσεις πληθυσμού από τις διάφορες περιοχές της χώρας προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη κυρίως και σε μικρότερο βαθμό προς τις πρωτεύουσες των νομών. Σύμφωνα με τη μεταβολή του πληθυσμού για τα έτη 1961-2001 προκύπτει ότι υπάρχουν νομοί οι οποίοι αύξησαν σημαντικά το πληθυσμό τους ενώ άλλοι δέχτηκαν μειώσεις. Πιο συγκεκριμένα ο νομός Θεσσαλονίκης παρουσίασε αύξηση κατά 93,67% όπως και ο νομός Αττικής κατά 82,79% καθώς επίσης και οι νομοί Ηρακλείου και Αχαΐας. Από την άλλη οι νομοί που δέχτηκαν τις σημαντικότερες μειώσεις είναι ο νομός Λευκάδας, Λέσβου, Φλώρινας και Σερρών (Πολύζος, 2011).

Για να αναγνωριστεί γραφικά κατά πόσο υπάρχει εξάρτηση των μεγεθών της μεταβολής πληθυσμού 1961-2001 και των αποτελεσμάτων των συνιστωσών των μεθόδων της Shift-Share Analysis σχεδιάζεται το διάγραμμα διασποράς. Για να σχεδιαστεί ένα διάγραμμα διασποράς συμβολίζετε το ένα μέγεθος με X και το άλλο με Y, με κάθε ζεύγος τιμών να αντιστοιχεί σε ένα σημείο στη γραφική απεικόνιση. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 εκφράζει το ποσοστό της μεταβλητότητας της μεταβλητής Y που εξηγείται από την μεταβλητή X. Όσο πιο κοντά βρίσκεται η τιμή

του R^2 στην μονάδα, τόσο πιο ισχυρή γίνεται η γραμμική σχέση εξάρτησης των μεταβλητών Y και X .

3.8.1. Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis

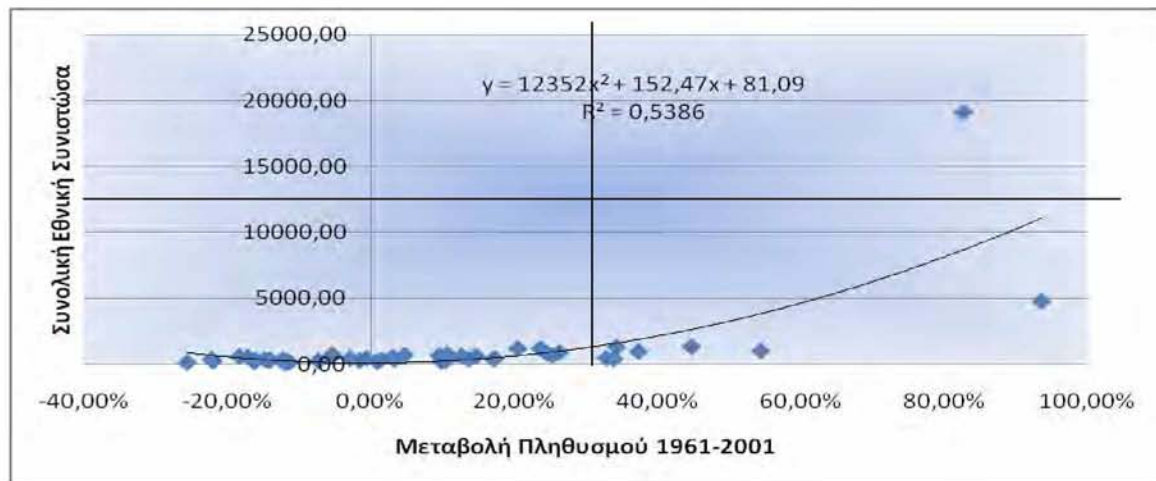
Στο Διάγραμμα 3.23a παρουσιάζεται μια πολυωνυμική γραμμή τάσης τάξης 2 (ένα κυρτό τμήμα) για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ της μεταβολής του πληθυσμού 1961-2001 και της Συνολικής Εθνικής Συνιστώσας. Η τιμή R^2 είναι 0,5386, πράγμα που φανερώνει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. σύμφωνα με το R^2 παρατηρείται να υπάρχει έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Σύμφωνα με τη γραμμή τάσης παρατηρείται ότι οι δύο μεταβλητές εμφανίζουν θετική σχέση. Η σχέση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα δεν υπήρξαν τάσεις σύγκλισης στα επίπεδα ανάπτυξης των νομών αλλά το αντίθετο.

Στη συνέχεια στο διάγραμμα 3.23b παρουσιάζεται μια πολυωνυμική γραμμή τάσης τάξης 2 (ένα κυρτό τμήμα) για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ της μεταβολής του πληθυσμού 1961-2001 και της Συνολικής Ομολογικής Συνιστώσας. Η τιμή R^2 είναι 0,4123 πράγμα που φανερώνει ικανοποιητική προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα. Άρα σύμφωνα με την τιμή του R^2 παρατηρείται έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Η Ομολογική Απόκλιση συνδέεται με μεταβολή του πληθυσμού 1961-2001 όπως φαίνεται από τη γραμμή τάσης με μία θετική γραμμική σχέση, η οποία υποδηλώνει ότι όσο αυξάνεται ο πληθυσμός ενός νομού τόσο βελτιώνεται και η κλαδική του διάρθρωση και το αντίστροφο. Στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο βρίσκεται ο νομός Αττικής με μεγάλη αύξηση του πληθυσμού και άριστη κλαδική διάρθρωση. Ωστόσο οι περισσότεροι νομοί της χώρας βρίσκονται στο τεταρτημόριο κάτω αριστερά όπου παρουσιάζεται χαμηλή αύξηση του πληθυσμού ή μείωση του και δυσμενής κλαδικές συνθήκες.

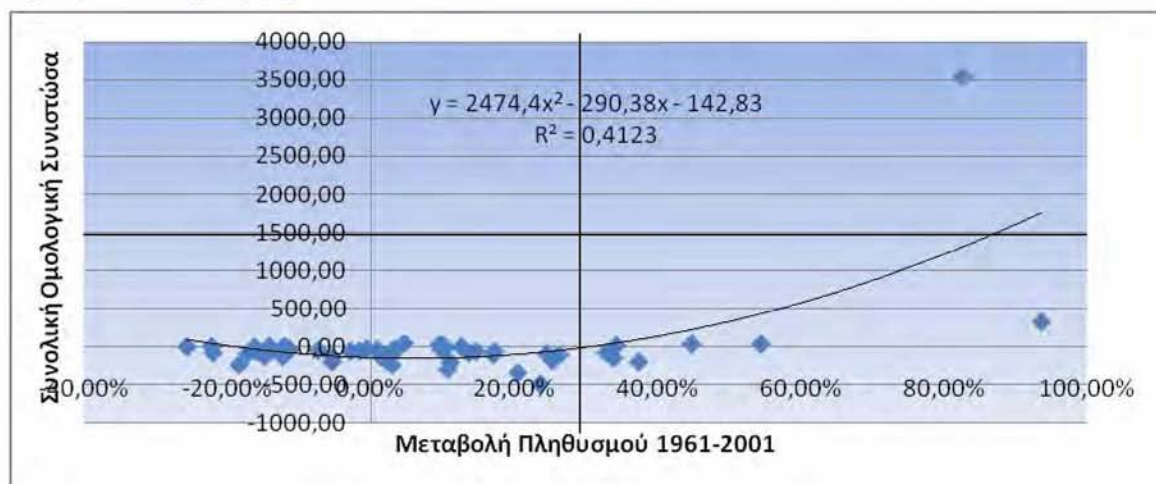
Στο Διάγραμμα 3.23c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης η σχέση ανάμεσα στη μεταβολή του πληθυσμού 1961-2001 και τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα. Η τιμή του R^2 είναι 0,0717 κάτι που δεν φανερώνει καλή προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα καθώς επίσης και σύμφωνα με την εγγύτητα της τιμής του στο μηδέν δεν υπάρχει έντονη γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών. Ωστόσο παρατηρείται θετική σχέση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές κάτι

το οποίο σημαίνει ότι όσο αυξάνεται η μεταβολή του πληθυσμού 1961-2001 τόσο βελτιώνονται οι τοπικοί παράγοντες. Η σχέση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι σε αυτό το χρονικό διάστημα όπου πραγματοποιούνται οι μετρήσεις δεν υπήρξαν τάσεις σύγκλισης στα επίπεδα ανάπτυξης των νομών αλλά το αντίθετο. Στο κάτω αριστερά τεταρτημόριο του διαγράμματος στο οποίο βρίσκονται οι περισσότεροι νομοί της χώρας βρίσκονται είναι αυτοί που παρουσιάζουν μικρή αύξηση του πληθυσμού ή μείωσή του και αρνητικούς τοπικούς παράγοντες ενώ στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο βρίσκεται μόνο ο νομός Αττικής με μεγάλη αύξηση και θετικούς τοπικούς παράγοντες.

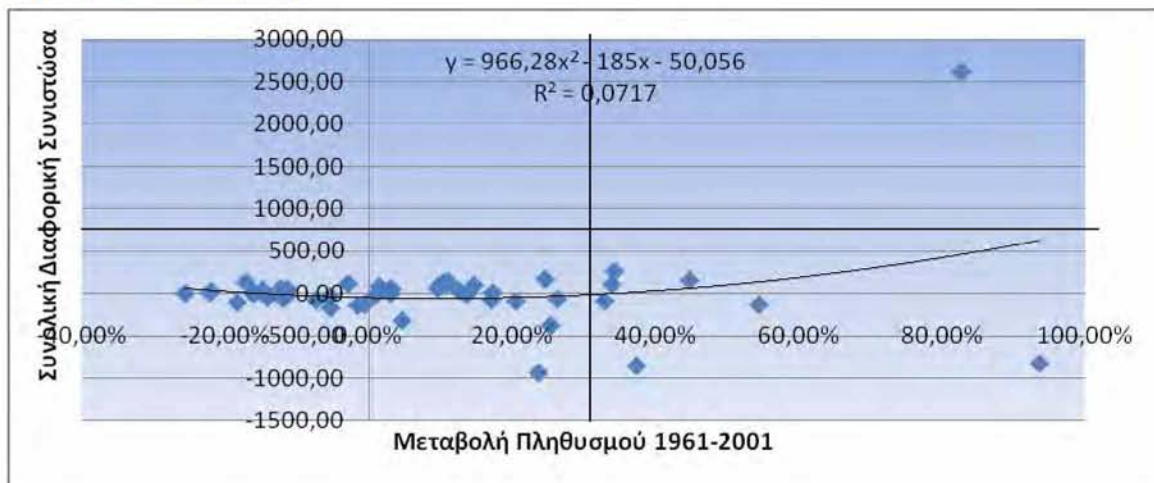
Διάγραμμα 3.23a: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

Διάγραμμα 3.23b: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

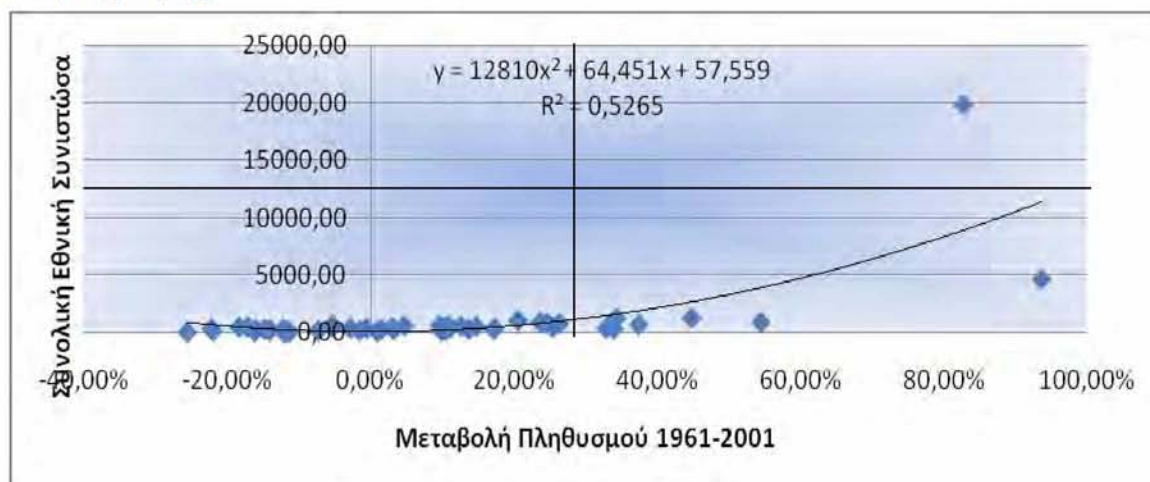
Διάγραμμα 3.23c: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Παραδοσιακής Μορφής

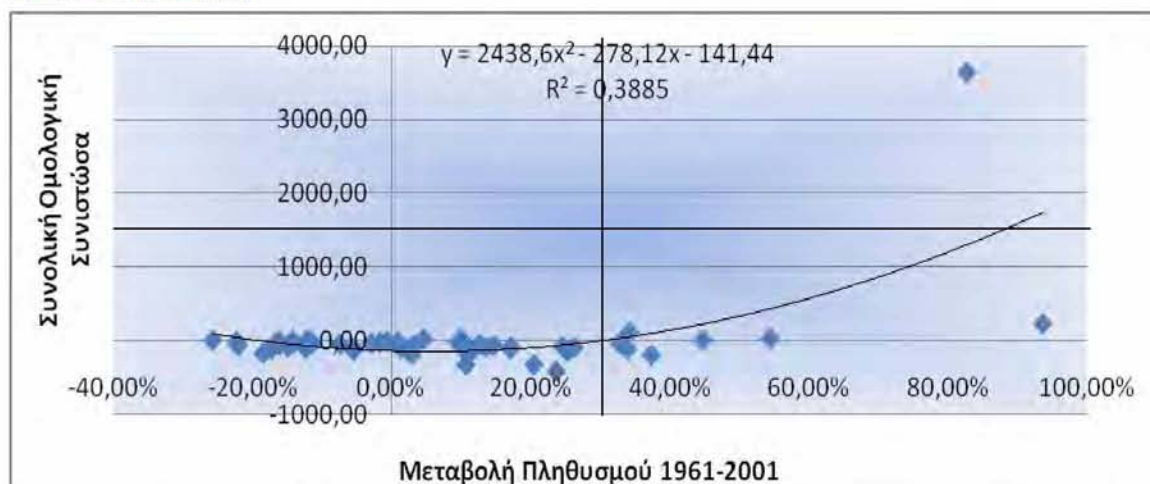
3.8.2 Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τα αποτελέσματα της Dynamic Shift-Share Analysis

Όπως φαίνεται στα ακόλουθα Διαγράμματα 3.24a, 3.24b, 3.24c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνμική γραμμή τάσης 2 (ένα κυρτό τμήμα) η συσχέτιση ανάμεσα στη μεταβολή πληθυσμού 1961-2001 και τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα, τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα και τέλος τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Dynamic Shift-Share Analysis αντίστοιχα. Σε αυτές τις σχέσεις ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα που προέκυψαν στην Ενότητα 3.8.1. χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis. Δηλαδή παρουσιάζεται θετική σχέση μεταξύ των δύο συνιστωσών σε κάθε διάγραμμα αντίστοιχα. Όπως φαίνεται στα διαγράμματα ο πιο ανεπτυγμένος νομός είναι και πάλι ο νομός Αττικής κάτι το οποίο είναι αναμενόμενο λόγω του ότι σε αυτό το νομό ανήκει η πρωτεύουσα της χώρας και συνεπώς συγκεντρώνει εκεί το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της χώρας.

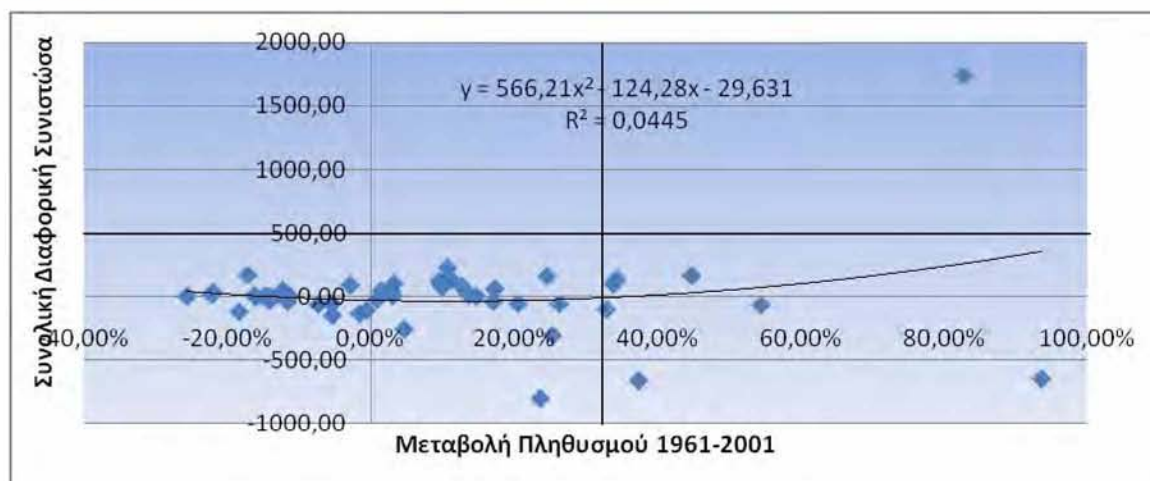
Διάγραμμα 3.24a: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

Διάγραμμα 3.24b: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

Διάγραμμα 3.24c: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Δυναμικής Μορφής

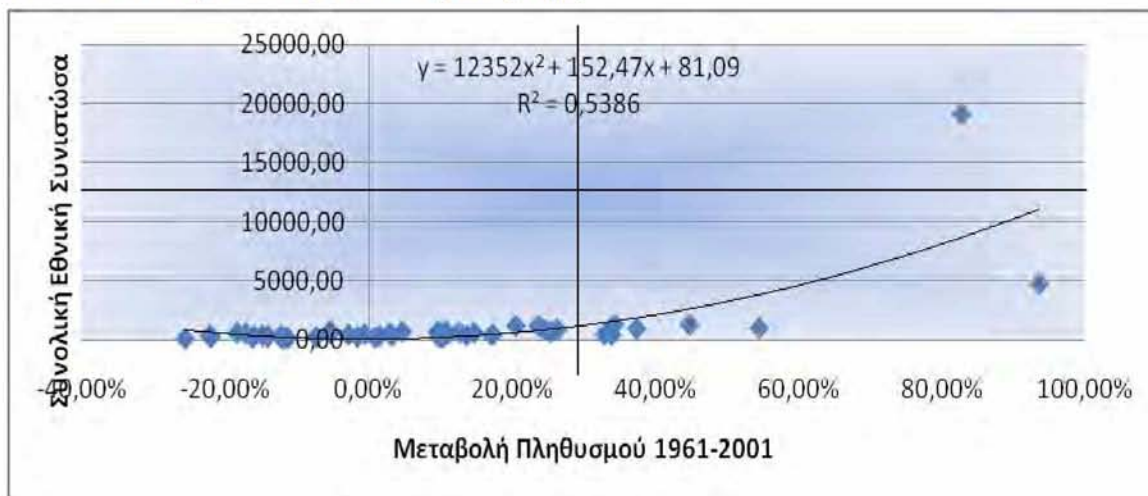

3.8.3 Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού με τα αποτελέσματα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

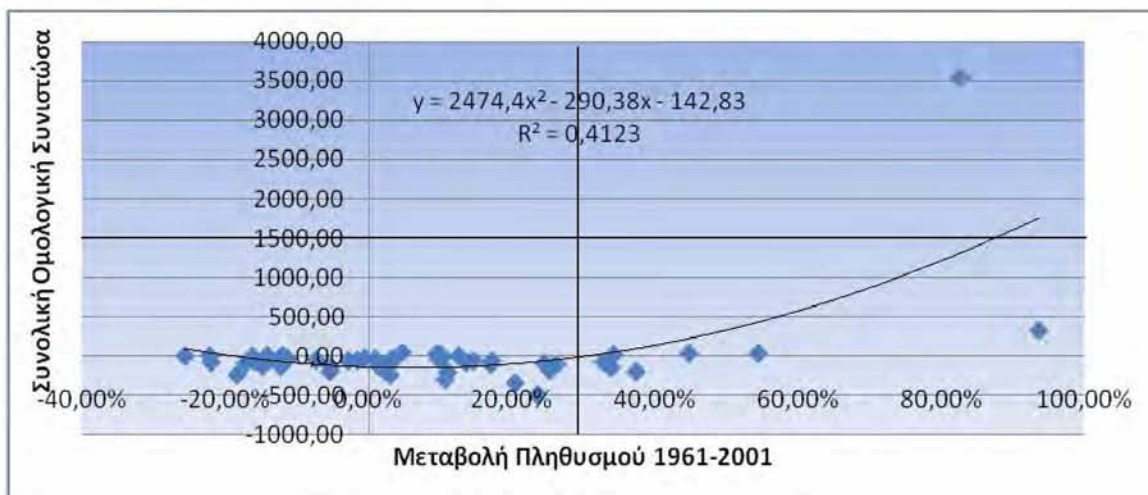
Όπως φαίνεται στα ακόλουθα Διαγράμματα 3.25a, 3.25b, 3.25c απεικονίζεται μέσα από την πολυωνυμική γραμμή τάσης 2 (ένα κυρτό τμήμα) η συσχέτιση ανάμεσα στη μεταβολή του πληθυσμού 1961-2001 και τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα, τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα και τέλος τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση αντίστοιχα. Σε αυτές τις σχέσεις ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα που προέκυψαν στην Ενότητα 3.8.1. και 3.8.2. χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα της Παραδοσιακής Shift-Share Analysis και της Dynamic Shift-Share Analysis . Δηλαδή παρουσιάζεται θετική σχέση μεταξύ των δύο συνιστωσών σε κάθε διάγραμμα αντίστοιχα.

Ωστόσο μικρές διαφοροποιήσεις φαίνεται να εμφανίζει το διάγραμμα που εμφανίζει τη συσχέτιση της μεταβολής του πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση συγκριτικά με τα αντίστοιχα διαγράμματα στις δύο παραπάνω ενότητες. Πιο αναλυτικά σε αυτό το διάγραμμα φαίνεται οι νομοί να διασκορπίζονται και να βρίσκονται σε όλα τα τεταρτημόρια, οι περισσότεροι βέβαια βρίσκονται στο κάτω αριστερά τεταρτημόριο όπου ισχύει μικρή αύξηση του πληθυσμού τους ή μείωσή του και αρνητικοί τοπικοί παράγοντες. Ωστόσο περισσότεροι από ένας νομοί ανήκουν στο επάνω δεξιά τεταρτημόριο το οποίο σημαίνει μεγάλη μεταβολή του πληθυσμού και θετικοί τοπικοί παράγοντες τέλος εμφανίζονται και κάποιοι νομοί στο πάνω αριστερά τεταρτημόριο όπου ισχύει μικρή μεταβολή του πληθυσμού ή και μείωσή του αλλά θετικοί τοπικοί.

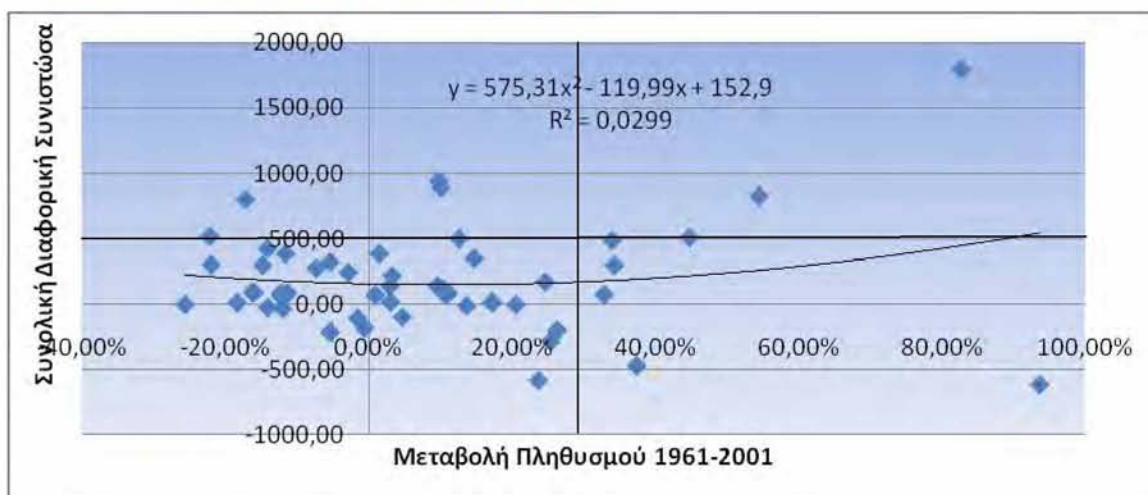
Διάγραμμα 3.25α: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Εθνική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Διάγραμμα 3.25b: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Ομολογική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

Διάγραμμα 3.25c: Σχέση της Μεταβολής του Πληθυσμού 1961-2001 με τη Συνολική Διαφορική Συνιστώσα της Μεθόδου που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση

ΚΕΦΑΛΙΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ύπαρξη περιφερειακών ανισοτήτων δημιουργεί πολλούς κινδύνους, οι οποίοι επηρεάζουν την ανάπτυξη των σχετικών χωρικών ενοτήτων. Τέτοιες ανισότητες μπορούν να αφορούν το κατά κεφαλήν εισόδημα, την ανεργία, την κατανομή πλουτοπαραγωγικών πόρων, την ύπαρξη υποδομών και την ύπαρξη δυναμικών πόλεων. Από τους συνηθέστερους τρόπους μέτρησης των περιφερειακών ανισοτήτων είναι το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ). Ωστόσο, κρίνεται ότι το ΑΕΠ δεν αποτελεί έναν ικανοποιητικό τρόπο μέτρησης του επιπέδου ανάπτυξης μιας περιοχής, δεδομένου ότι η κατανομή της παραγωγής σε μία χώρα δε συμπίπτει απόλυτα με την κατανομή των εισοδημάτων, που παράγονται σε μία περιφέρεια.

Για τον λόγο αυτό χρησιμοποιούνται και άλλοι επιμέρους δείκτες, όπως δείκτες εισοδήματος και ευημερίας, δημογραφικοί δείκτες, στοιχεία της παραγωγικής διάρθρωσης, του ανθρώπινου δυναμικού και της απασχόλησης, γεωγραφικά χαρακτηριστικά και στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος και χαρακτηριστικά των κοινωνικών και παραγωγικών υποδομών.

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων είναι η Shift – Share Analysis. Αποτελεί μία μέθοδο η οποία απαιτεί τη χρήση ελάχιστων στοιχείων, όπως είναι η απασχόληση ή η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) ενός κλάδου της οικονομίας κάτι το οποίο την καθιστά εύκολη στη χρήση της. Η Shift – Share Analysis, με σκοπό την βελτίωση της απόδοσής της έχει λάβει πολυάριθμες εναλλακτικές μορφές, τόσο ως προγνωστικό εργαλείο όσο και ως περιγραφικό εργαλείο της περιφερειακής οικονομικής.

Για την αξιολόγηση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα, στην παρούσα διπλωματική εργασία χρησιμοποιήθηκε εκτός από την παραδοσιακή Shift – Share Analysis και δύο εναλλακτικές μορφές της, η Dynamic Shift – Share Analysis και η Shift – Share Analysis, που ενσωματώνει την Ομοθετική Απασχόληση και το Διανεμητικό Αποτέλεσμα.

Η παραδοσιακή Shift – Share Analysis χρησιμοποιείται εκτενώς για την εκτίμηση και αξιολόγηση των περιφερειακών επιδόσεων, γιατί η πρόσβαση στα στοιχεία που απαιτούνται είναι εύκολη και γρήγορη. Ωστόσο, παρουσιάζει αρκετές αδυναμίες, οι οποίες αποτελούν και το λόγο αμφισβήτησής της και οι οποίες επηρεάζουν την ακεραιότητα των αποτελεσμάτων της. Τα βασικά μειονεκτήματα

αυτής της μεθόδου είναι η έλλειψη θεωρητικού υποβάθρου, η αλληλεξάρτηση των δύο βασικών συνιστωσών της, την ομολογική και διαφορική απόκλιση. Επιπρόσθετα, η μεγάλη επιρροή που ασκούν οι τιμές των δεδομένων που χρησιμοποιούνται στην αρχή και στο τέλος της χρονικής περιόδου αλλά και ο τρόπος ταξινόμησης των οικονομικών κλάδων, επιδρούν στις συνιστώσες της ανάλυσης και επηρεάζουν τα αποτελέσματα, που παράγονται.

Η Dynamic Shift – Share Analysis είναι μία εναλλακτική μορφή της παραδοσιακής Shift – Share Analysis. Διαφοροποιείται από το παραδοσιακό υπόδειγμα μέσω της χρήσης δεδομένων και για ενδιάμεσες χρονικές περιόδους. Με αυτόν τον τρόπο αντιμετωπίζεται μία από τις βασικές αδυναμίες της παραδοσιακής Shift – Share Analysis, η εξάρτηση των αποτελεσμάτων από τις αρχικές και τελικές συνθήκες της χρονικής περιόδου που εξετάζεται. Είναι αξιοσημείωτο ότι, αυτή η εναλλακτική μορφή χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, γιατί παλαιότερα τα απαραίτητα στοιχεία δεν ήταν διαθέσιμα σε ετήσια βάση, αλλά και η επεξεργασία τους ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία.

Η δεύτερη εναλλακτική μεθοδολογία, που εφαρμόζεται για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων, ενσωματώνει την ομοθετική απασχόληση και το διανεμητικό αποτέλεσμα. Υποστηρίζεται ότι, η διαφορική απόκλιση δεν είναι αποτέλεσμα μόνο των τοπικών συνθηκών, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη ενός οικονομικού κλάδου σε μία περιοχή, αλλά και η εξειδίκευση του τοπικού εργατικού δυναμικού στη δεδομένη δραστηριότητα. Ως εκ τούτου, υπολογίζεται η ομοθετική απασχόληση, δηλαδή η απασχόληση σε έναν κλάδο μιας περιφέρειας, αν η διάρθρωση της απασχόλησης στη σχετική χωρική ενότητα είναι όμοια με τη διάρθρωση της απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο. Με την ενσωμάτωση της ομοθετικής απασχόλησης επιτυγχάνεται η απεξάρτηση της διαφορικής απόκλισης από την ομολογική. Ακόμη με τη χρήση αυτού του υποδείγματος χρησιμοποιείται μία επιπλέον συνιστώσα, το διανεμητικό αποτέλεσμα. Διερευνάτε αν μία περιφέρεια εξειδικεύεται στον κλάδο, όπου έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. Είναι αξιοσημείωτο ότι, όσο πιο μεγάλη είναι η τιμή του διανεμητικού αποτελέσματος σε μία περιφέρεια, τόσο πιο καλή είναι η διάρθρωση της απασχόλησης στη δεδομένη χωρική ενότητα, βάσει των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων.

Από την εφαρμογή των τριών μεθοδολογιών για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα, παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα ταυτίζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ τους. φαίνεται Οι χωρικές ενότητες παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά σε όλους τους περιφερειακούς τύπους, παρόλα αυτά ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών εντάσσεται στον περιφερειακό τύπο 8 και 3. Πιο αναλυτικά αυτό για την πρώτη περίπτωση σημαίνει ότι, οι ρυθμοί ανάπτυξης του κλάδου στις περιφέρειες ή νομούς είναι μικρότεροι του αντίστοιχου εθνικού ρυθμού καθώς επίσης και ότι οι χωρικές ενότητες που ανήκουν στη δεδομένη κατηγορία παρουσιάζουν δυσμενή κλαδική διάρθρωση. Ωστόσο, η δεύτερη περίπτωση υποδηλώνει ρυθμούς ανάπτυξης του κλάδου σε περιφερειακό επίπεδο μεγαλύτερους του εθνικού και ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση.

Παρατηρείται ότι πολλές ελληνικές περιφέρειες χαρακτηρίζονται από δυσμενή κλαδική διάρθρωση και για τον λόγο αυτό απαραίτητη είναι η βελτίωσή της, για την ανάπτυξη και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους. Ενώ, πολλοί οικονομικοί κλάδοι είναι δυναμικοί σε περιφέρειες και νομούς, που δεν έχουν τις απαραίτητες τοπικές συνθήκες για την ενίσχυσή τους. Είναι, επομένως, απαραίτητο να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές ή να βελτιωθούν οι υφιστάμενες, ώστε να είναι δυνατή η σταθερή εξέλιξη και ανάπτυξη των σχετικών οικονομικών κλάδων.

Για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων είναι απαραίτητο να διερευνηθούν τα γενικότερα χαρακτηριστικά των περιφερειών, οικονομικά, κοινωνικά και φυσικά, ξεχωριστά, προκειμένου να ακολουθήσει η κάθε μία το δικό της δρόμο βάσει των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων και εμπειριών, που πολλές φορές δεν είναι δυνατόν να μεταφερθούν ως παραδείγματα προς μίμηση ή προς αποφυγή.

Για το σκοπό αυτό δημιουργούνται περιφερειακές πολιτικές, οι οποίες για να είναι αποτελεσματικές πρέπει να δημιουργηθεί ένα κρίσιμο μέγεθος δράσεων και μία θεματική και χωρική επικέντρωση, γεγονός που υποδηλώνει ότι θα πρέπει να αποφεύγεται η διασπορά των πόρων τόσο μεταξύ των περιφερειών, όσο και εντός των περιφερειών. Επίσης θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν δράσεις με τις οποίες θα επιτυγχάνεται ο συνεχής εμπλουτισμός των τοπικών παραγωγικών δομών με γνώση, την ύπαρξη μηχανισμών μετατροπής της γνώσης σε καινοτομία και επιχειρηματική δράση και την υποβοήθηση ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων που θα διαφοροποιούν

το τοπικό προϊόν, θα ενισχύουν τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και θα συμβάλλουν στη δημιουργία οικονομιών συγκέντρωσης στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, αυξάνοντας τη συνολική παραγωγικότητα των οικονομιών τους.

5.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Andrikopoulos A. & Brox J. & Carvalho E. (1990), ‘Shift – Share Analysis and the Potential for Predicting Regional Growth Patterns: Some Evidence for the Region of Quebec, Canada’, *Growth and Change*, (21:1), 1 – 10.

Arcelus F. (1984), ‘An Extension of Shift – Share Analysis’, *Growth and Change*, (15:1), 3 – 8.

Barff R. & Knight P. (1998), ‘Dynamic Shift – Share Analysis’, *Growth and Change*, (19:2), 1 – 10.

Brown J. (1969), ‘Shift and Share Projections of Regional Economic Growth: An Empirical Test’, *Journal of Regional Science*, (9:1), 1 - 18.

Brown J. (1971), ‘The Stability of the Regional – Share Component: Reply’, *Journal of Regional Science*, (11:1), 113 – 114.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας - Ε.Σ.Υ.Ε. (2001), Εθνική Απογραφή Ελλάδας, Αθήνα: ΕΣΥΕ.

Esteban J.M. - Marquillas (1972), ‘Shift and Share Analysis Revisited’, *Regional and Urban Economics*, (2:3), 249 – 261.

Floyd C. & Sirmans C. (1973), ‘Shift and Share Projections Revisited’, *Journal of Regional Science*, (13:1), 115 – 120.

Greenberg M. (1972), ‘A Test of Alternative Models for Projecting County Industrial Production at the 2, 3 and 4 – Digit Standard Industrial Code Levels’, *Regional and Urban Economics*, (1:4), 397 – 417.

Hellman D. (1976), ‘Shift – Share Models as Predictive Tools’, *Growth and Change*, (7:3), 3 – 8.

James F. & Hughes J. (1973), ‘A Test of Shift and Share Analysis as a Predictive Device’, *Journal of Regional Science*, (13:2), 223 – 231.

Κονσόλας Ν. (1997), «Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Λαμπριανίδης Α. (2006), «Οικονομική Γεωγραφία», εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Λιάκος Α. (2001), «Τάσεις Μεταβολής της Απασχόλησης στους Νομούς της Ελλάδας», Βόλος.

McCANN P. (2002), «Αστική και Περιφερειακή Οικονομική», εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Mc Donough C. C. & Sihag B.S. (1991), 'The Incorporation of Multiple Bases Into Shift – Share Analysis', *Growth and Change*, (22:1), 1 – 9.

Mulligan G.F. & Mollin A. (2004), 'Estimating population Change with a two category shift – share model', *Annals of Regional Science*, (38:1), 113 – 130.

Οικονόμου Δ. (2005), *Χωροταξική Πολιτική*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος.

Παπαδασκαλόπουλος Α. (1990), «Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Paraskevopoulos C. (1971), 'The Stability of the Regional – Share Component: An empirical Test', *Journal of Regional Science*, (11:1), 107 – 112.

Petrakos G. (2008), 'Regional growth and inequalities in the European Union', Paper presented at the International Conference “*Transnational Europe: Promise, Paradox, Limits*” Carleton University, Ottawa.

Πετράκος Γ. & Πολύζος Σ. (2005), «Οι περιφερειακές ανισότητες: Επισκόπηση θεωριών και υπολογισμός των ανισοτήτων στην Ελλάδα» στο Κόλλιας Χ., Ναζάκης Χ. και Χλέτσος Μ. (επ.) *Σύγχρονες προσεγγίσεις της ελληνικής οικονομίας*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Πολύζος Σ. (2011), «Περιφερειακή Ανάπτυξη», εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Selting A. & Loveridge S. (1992), 'A Summary of the literature on Shift – Share Analysis', *Staff Paper Series*, University of Minnesota.

Selting A. & Loveridge S. (1999), 'Testing Dynamic Shift - Share', *Science Perspectives*, (24:1), 23 – 41.

Siriopoulos C. & Asteriou D. (1996), 'Testing for Convergence Across the Greek Regions', *Regional Studies*, (32), pp 537 – 546.

Σκούντζος Θ. (1997), «Οικονομική Ανάπτυξη», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

Ψυχάρης Γ. & Καζάκης Ε. (2002), «Ανάλυση των μεταβολών της απασχόλησης στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης 1995-1999», Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.